

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 „ — „
Helyben házhoz hordva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 frt 50 kr.
Aidélre postán szállítva:	
Egész évre	12 frt — kr.
Negyedévre	3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, december 23.

Bűnbánat.

XIII Leó pápa ma nyitotta meg ünnepélyesen a szent évet, a bűnbánatnak, a bűnbocsánatnak szent esztendejét, mert úgy illik és úgy kell lennie, hogy a század utolsó éve a komoly lelkiismeretvizsgálatnak, az őszinte bűnbánatnak és tökéletes kiengesztelődésnek legyen az ideje.

A katolikus egyháznak látható feje ugyanazt teszi, amit az Üdvözítő 1899 évvel ezelőtt tett, a ki az emberiséget felemelni, megtisztítani, megszentelni jövéne világra, angyalaival dicsőséget hirdett az Istennek s békét az emberek között. A pápa azért hívja ma Jézus jászolyához az emberiséget, hogy levette a század nagy bűneit, visszatérjenek ahhoz, aki nélkül sem erkölcsi tisztesség, sem jellemerő, sem tudomány, sem haladás nincsen, csak féktelen dobzódás és tömegnyomor, meg hazugság, gyűlölet és képmutatás hivalkodás.

És valóban soha nagyobb oka nem volt a keresztény világnak, hogy a maga bűneit jobban megutálja és megbánja, mint a XIX. század utolsó esztendejében, mert hisz mindazt, amit Jézus reánk hagyott, mint igazságot, mint életszabályt, éppen ez a század tiporta leginkább lábbal.

Az emberi méltóságot Jézus fölemeli, megszenteli. A XIX. század pedig a Darwin evolúciós theóriára esküszik.

A házasságot az Isten fia felbonthatlan szentséggé tette s e század »keresztény« országainak törvényhozása felbontható polgári szerződéssé degredálja, még a parányi Magyarország sem képez már kivételt.

Az ártatlanság nagy tanító Mestere a nőt felemelte a szolgaság és erkölcsi nyomor állapotából és ideáljává tette az erénynek, míg a »haladás« és »felvilágosodás« »nagy« százada megalázta és sárba tiporta a keresztény nőnek méltóságát, őt magát kidobva az utca sarába.

Krisztus megvetette a képmutatást és ostorozta az alakoskodó farizeizmust. Ez a század pedig a hazugok és képmutatók gyászszokosává lett, melyben a társadalom minden rétegét átjárja a hazugság és képmutatás álnok lelke.

Krisztus szeretetet hirdetett és békét mindenké között. És soha ember az embert, nemzet a nemzetet, faj a fajt, oly engesztelhetetlenül és örülten nem gyűlölte, mint a XIX. század végén, mintha egyébre nem való volna a szív, csak vérezni, a kéz csak rombolni s az ész csak a bosszu emlékein újabb bosszura fenekedni.

Krisztus engedelmisséget hirdetett, mi forradalmat, Krisztus örök törvényt, mi tömegzsarnokságot, Krisztus Isten országát alapította meg a földön, mi a jogállamért rajongunk — Isten nélkül.

Az Üdvözítő azt mondja: nincs hatalom hanem csak az Istentől, mi pedig kizárólagos jogforrásul a »felekezetlen« államot ismerjük el.

És végül az Igazság királya azt akarta, hogy a népek millióinak nemcsak az Igazság világossága legyen osztályrésze, hanem, hogy az okosság és szeretet megszüntesse a tömegek erkölcsi és anyagi nyomorát. Mi pedig a magunk esze és pogány szive után járva berendeztük az állami és nemzetgazdasági állapotokat militarizmussal és a nagyipar és üzérkedés minden féktelenségével oly formán, hogy milliók és milliók jutnak évenként az erkölcsi és anyagi nyomor feneketlen örvényébe. Vannak törvényeink erkölcsi érték nélkül. Van állami mindenhatóság, de porban hever a tekintély elve. Vannak tőzsdéink és gyáraink és ezek szaporodtával fokozódik a tömegnyomor.

És a század, nehogy alvó lelkiismerete felébredjen, gondoskodik magának hódító és elbutító szerekről. Mulatságokat mulatságok érnek. Színházaink büntanyákká sülyedtek, a művészet csarnokaiban pedig a pusztulás utálatossága vert tanyát magának.

Azok a katonák, akik a Megváltót keresztre feszítették, nem törődve semmit a csodálatos jelenségekkel, amelyek körülötte történtek, nyugodtan leültek — kockázni. Gondolták-e valaha, hogy egy késő század bennök fogja feltalálni az összes emberi bölcsesség ideálját? Mert hiszen, mikor azt hirdetjük, hogy a tudományokban, a politikában, a társadalomban csak akkor haladhatunk előre, ha a vallás iránt, Isten iránt, Jézus iránt teljesen *közönyösek* vagyunk; nem-e a kereszt véres tövében kockát dobó katonák bamba csoportját követjük?

Igen, e század összes bűneinek koronája az indifferentizmus, a vallási közöny, melyet bevittünk a társadalomba, az iskolába, a politikába, a törvényhozásba, elkészítve a jövő század vérfürdőinek a talajt, hogy bűneinkért a késő nemzedékek lakoljanak meg rosszalással és pusztalással.

Nagy a mi bűnünk, nagy a mi romlásunk!

A pogány állam, a pogány társadalom kísérletezhetett eszmékkel és rendszerekkel, mert hiszen a józan ész magára hagyatva egyebet nem tehet, mint hogy mindent megpróbál s a mi jó, azt megtartja. Ámde a keresztény államok elé, a keresztény társadalom elé az igazság teljes világossága szabta meg a helyes elveket, melyek szerint Isten dicsőségét s az emberek

békeségét munkálni kell. A XIX. század elvetette az elveket, iszapos forrásokat keresett magának s abból itta a halált, a romlást. A megismert igazság ellen tusakodunk, ezért érdemeljük meg a meg rázkódtatásokat, melyek ha késnek is, de el nem maradhatnak.

Am az Isten jobb, mint ahogy érdemeljük. Bűneink az egyházat a tekintély és igazság ez egyedüli biztos alapját nem tudták megromtani. Napoleon a »nagy« éppugy megaláztatott, mint Bismarck. — A pápa megrablóit éppugy elérte a romlás, mint a szláv éjszak zsarnokát. Az egyház ellen bűnhődés nélkül szentségtörő kéz nem emelkedett e században sem s a vallás szavára nem hallgató népek az örökös bizonytalanság ólomsulya alatt nyögve a bekövetkező katasztrófától nem hiába tartanak.

XIII. Leó tehát, mikor a század utolsó, nagy esztendejét megnyitja, nemcsak reményvel, de hálával is gondolhat az Isten ügyének, amelyet képvisel, biztos állására. Csak az ő elveiben van igazság, csak az ő trónja szilárd, csak az ő lelke nyugodhatik meg teljes öntudatával a teljesített munkának, melyet a megváltás folytatásában végzett. Reménye biztos, mert hiszen a keresztény világ kezd már öntudatra ébredni, látja a romlást, melybe sülyedt. Egy szebb, tisztább, igazabb jövőnek ezrenként készítik már az útját, nagy és nemes lelkek. A szent év, a bűnbánat és megbánás kegyelmét millióknak szerzi meg. Lehetetlen, hogy a mi nagy bűneink és romlásunk kétségbeesésbe hajtsák a nemzeteket, remény nélkül! A bűnbánat nagy esztendejét a javulás századának kell követnie, melyben család, társadalom és állam egyaránt az Isten dicsőségét és az emberek békeségét fogják munkálni.

Azért emeljük fel a szent év hajnalán szivünket a Magasságbelihez, mert megújulást, erőt és életet csak nála kereshetünk, csak Tőle nyerhetünk. Ezért az első szó, amelylyel a szent évet megnyitjuk, a bűnbánat és szeretet szava legyen: »Uram irgalmazz!«

Gedeon.

Támadás a gör. kath. püspöki kar ellen.

A liberális sajtó a fővárosból és annak nyomán egyik helyi lap mai száma keserű támadást intéz a gör. kath. püspöki kar ellen a jubiláris közös pásztorlevél megjelenése alkalmából, vádolva a püspököket, hogy tüntetni akarnak a hazafias vonatkozású pásztorlevél ellen és kivonják magukat a püspökök közösségéből.

E támadásra vonatkozólag illetékes forrásból, a félreértés lehető megakadályozására, a következőket írjuk meg.

A görög katolikus püspöki kar s névleg a balázslívi gör. kath. provincia püspökei csak azon közös pásztorleveleket szokták aláírni, amelyek egy latin szertartású, valamint a görög szertartású egyházra egyaránt vonatkoznak. Ugy, de a most kibocsátott közös pásztorlevél, a magyar nemzetnek kilenczszázados jubileumát illető részében nevezett érseki tartomány hűveire azért nem vonatkozik, mert ezek a kereszténységet nem most kilenczszáz éve vették fel; az ő megtérésük tehát Szent István első apostoli királyunk térítő működésével nincs összefüggésben. A közös pásztorlevél tehát tisztán csak a latin szertartású magyarságra vonatkozik. A görög szertartású püspökök előzetesen ismerték e körlevél tartalmát, azt bizonyára helyeselték, de legfeljebb csak helyeslő tudomásul vehették annál is inkább, mert a római katolikus egyházzal kötött szent Uniónak éppen most készülnek a kétszázados megünneplésére. Ebből az alkalomból a görög kath. püspöki kar közös pásztorlevelét fog kiadni, melyet viszont a latin püspökök nem fognak aláírni, mivel az ő hűveikre nem vonatkozik, bizonynyal helyeslőleg veszik tudomásul a szent Unió ünneplését. A gör. kath. püspökök ezen megtámadása tehát az ügyek kellő ismerésének tudandó be.

Karácsonyi szünet a politikában.

Megirtuk, hogy Széll Kálmán miniszterelnök legközelebb ismét Bécsbe megy, hogy az új osztrák kormányval megállapodják a függőben lévő két fontos kérdés: a kvóta és az átutalás tekintetében. A kvóta ismét királyi döntés útján lesz megállapítva, a két kormány együttes előterjesztése alapján. Az átutalást pedig Ausztriában az új kormány a 14. paragrafus alapján fogja életbe léptetni. A miniszterelnök azonban csak e hó 26-ikán utazik fel Bécsbe, mert a király a karácsonyi ünnepeket leányánál, Mária Valériánál Wallseeban fogja tölteni és csak 27-én fog visszatérni Bécsbe. Addig tehát a politika szünetel. Huszonhetedikén történik meg aztán a kvótadöntés, ugyakkor bocsátják ki Ausztriában a 14-ik paragrafus alapján az átutalásra vonatkozó császári rendeletet. 28-án ülnek össze Bécsben a delegációk, a melyek már a jövő évre eldöntött kvóta alapján fogják az ideiglenes költségvetést megszavazhatni.

A Jancu szobor-per epilógusa.

A szebeni »Tribuna« úgy látszik következetes akar maradni azon nem rég tett kijelentéséhez, hogy mindennap a lap féltérjedelmét elfoglaló óriási betűkkel nyomtatott cikkekben mindaddig fog tiltakozni Lázár Árpád gróf gyulafehérvári kir. ügyésznek Jancu-t illető ismert kifejezése ellen, a míg a magyar kormány, vagy nemzet a román népnek fényes elégtételt nem ad. Ha így folytatja, az elégtételadás minél hamarabb bekövetkezik, ha nem is éppen bocsánattérés alakjában, de legalább mint — sajtó-per; mert az illetékes körök nem hunyhatnak tovább is szemet azon kifakadások és szidalmak előtt, melyekkel a »Tribuna« nov. 31-től, a hírhedt Jancu szobor-perben tett itélethezataló óta, a magyar államot, nemzetet és igazságszolgáltatásunkat naponként illeti. Most is arra izgatja román polgártársainkat, hogy azon esetre, ha a magyar nemzet a fenti elégtételt meg nem adja, úgy annál keressenek a román nép lelkére ütött sebre orvoslást, kinek Jancu szolgálatában állott, kinek császári trónját oly dicső hősiességgel megvédelmezte! (A la »memorandum.« Szerk.) Tegnapelőtti számában a bukaresti egyetemi hallgatóknak a tiltakozását közölte, melynek tartalmára biztos következtetést vonhatnak olvasóink azon egyetlen tényből is, hogy a »Tribuna« is csak kihagyásokkal merete kiadni. A tegnapi számban meg a bukovinai csernoviczi román egyetemi hallgatók tiltakoztak a bukaresti deákoktól semmiben sem eltérő szellemben.

Meddig fog még ez így haladni? Nem tudjuk; csak azt az egyet igen, hogy ne csodálkozzék a »Tribuna« azon, ha egy bizonyos reggelre felébredve azon veszi észre magát, hogy a lap biztosítéki összegét felemésztette a sok sajtó per, — melyből már eddig ily czímen nyolczadfélezer forintot foglaltak le.

Államkölesön Nagyváradnak.

Régen ismert dolog, hogy az állam a vidéki városokért alig tesz valamit; még ha a saját érdeke kívánja is valamely intézménynek a vidéken való elhelyezését vagy létesítését, igyekszik azt busásan megfizettetni hozzájárulás útján. Nagyváradon elég rámutatni a többi között a kir. táblára, a posta-palotára, amelyek mindenikéhez csak tetemes áldozatok árán jutottunk.

De ettől eltekintve, az állam részére a készbesítéstől kezdve magasabb funkciókig oly sok és annyiféle adminisztratív teendővel terheli

meg az állam a vidéki városokat s annyira megszorítja ezzel kiadásait, hogy nagyon is jogosult azon mind sürűbben felhangzó kívánság, miszerint az igazságnak megfelelően nyújtson az állam anyagi tekintetben segítyt a vidéki városoknak már-már elviselhetetlen terheik könnyítésére, vagy jöjjön hát el az a rég tervezett, de egy vitakártya-törvénynyé összeszuszorodott honboldogító állami közigazgatás.

Egyes, vagyonilag jóviszonyoknak örvendő városok könnyen elbirják a saját és az állam részére teljesítendő köteleességekkel járó terheket, de a legtöbb, — és ezek között van Nagyvárad is, — hovatovább a lerokkadásig kénytelen polgárait különféle czimeken megterhelni. Pedig egy élni akaró városnak nem elég, ha eddigi szükségleteit fedezni képes, hanem a fejlődésben lépést kell tartani a vagyonosabb városokkal. Ez a haladás, fejlődés kényszeríti, hogy a jobb jövő reményében adósságokba verje magát.

Egy kis megfigyelés után szomorúan kell belátnunk, hogy pár év óta Nagyvárad milyen küzdelmet folytat pénzügyi viszonyainak rendezése miatt. Az újabb szükségletek egész tömege tolul előtérbe; a megvalósításra váró intézmények tervei egymást érik s alig tudunk annyira takarékoskodni, hogy közköltőnk emelését elkerülhessük.

Egyedüli reménye Nagyváradnak már régebb idő óta, hogy egy előnyös nagyobb kölcsön útján vigye dűlőre pénzügyi viszonyait s megvalósíthassa azokat a terveket, a melyek elől kitérni legfeljebb csak ideig-óráig lehet.

A mostani pénzügyi viszonyok mellett azonban öngyilkosság volna egy nagyobb kölcsön felvétele.

Az országgyűlésben Ugron Gábor képviselő hozta szőnyegre egy interpellációjában a vidéki városok szomorú pénzügyi helyzetét s a vidéki hitelviszonyokat. Igen helyesen kifejtette, hogy az állampénztár feleslegéből mily potom olcsó kamat mellett kisegíti a kormány a fővárosi pénzügyeket, különösen a melyeknek igazgatói székeiben nagyságos, méltóságos képviselő urak ülnek, — holott az államnak kötelessége volna a mostani nyomott pénzügyi viszonyok mellett a vidéki városoknak és pénzügyintézeteknek is juttatni abból az olcsó állam-

A „TISZÁNTUL“ TÁRCZÁJA.

Dicsőség. békesség!

Karácsonyi történet.

Írta: Kincs István.

Valahol hallottam már fölöle harangozni, hogy vannak asszonyok, kik bizonyos időközben megkivánják a verést. Ugy megkivánják, mint a mező az esőt, vagy harmatot, különben nem termik meg a boldog házasságot áldásos gyümölcseit.

Nemrégem példát is mondtak rá, Sikor Gergőné érdemes személyében. Azt mondták: szép asszony, derék asszony, hanem az ura boldogulni csak úgy tud vele, ha minden négy héten egyszer alaposan ránczbaszedi. Pedig hát Isten látja lelkét Sikor Gergő uramnak, beh nem szívesen teszi, olyan puha, olyan érző áldott szive van, hogy inkább maga kiállana előbb valami tisztességes elpáholást, hogy sem a feleségét megverje. De mit tegyen, ha egyszer muszáj? Olyan szükség az neki, mint a szekérnek a négyszeri kenés minden esztendőben. Különben nem forog a kereke.

Ugy szokott történni, hogyha megjön az ideje, Sikorné akkor sokkal többet szokott törődni a mások, mint a maga dolgával. Sorra szedi, hol, melyik asszonynak van jobb dolga nála, melyik dolgozik kevesebbet, kinek az ura

különb ember, mint az övé és így tovább. Naphosszat csörög, csattog, szegény Gergőt végig szekálja s ha azután már sehogyan ki nem lehet állani vele, olyankor Siker uram keserves elszántsággal megindul a koresmába, fél napig szedi a virtust magába, este azután hiány nélkül kifizeti az asszonynak egy hónapi tartozását nadrágszjij képében. Hétfőn szokott a napja lenni, minden négy héten a hétfő.

Házasságának második esztendője óta azt a hétfőt szorososan betartották mindig. Bagó Márton akár vörös betűvel vehetné bele a kalendáriumba, olyan nevezetes nap az Sikoréknál.

S az ilyen diplomatikus letárgyalás után az asszony olyan lesz, mint a falat kenyér, visszaszökik a munkára, nem kívánja meg a mások dolgát, az urának kezdi főzni a kedvenc ételét, szóval úgy visszaáll a békesség közöttük, mint a természetben a csöndes béke, mikor vihar után nyugalomra kívánczik minden elementum.

Sikor Gergő az ilyen napoknak örvendett legjobban s hogy bennök azután igazán része is legyen, hát a föltételt is jól-rosszul csak teljesítette: mindig pontosan kiadta az asszony részét. Hanem egyszer azután iszonyu zavarba jött szegény. A kalendárium forgatás alkalmával érte éppen. A mint sorba szedte a decemberi első és utolsó fertályokat, az ujhódat, azt vette észre, hogy a mi Urunk születése, vagyis nagy karácsony napja éppen hétfőre esik. S

hogy az ujján utána számította, hát legnagyobb rémületére meggyőződött róla, hogy csakugyan úgy van: az volt a terminus, melyiken az ő kedves életpárjának a helybenhagyás újból kidukált volna.

Önkénytelen megborsózott a háta erre a felfedezésre. Mert hát karácsony napján! jaj . . . dehogyan! Akkor csak nem verekedhetik a feleségével? A templomban dicsőség, békességről szól az ének és akkor ő odahozza háborút viseljen? Keresztény ember létére olyat csak nem tehet. De ha nem teszi, akkor mégis mit tegyen? Mit szól majd hozzá a felesége? Bizonyosan veszni kezd majd a respektusa szemében. Különös is igazán, hogy az a karácsony ünnepe esztendőn át mindig más-más napra hurezolkodik! Vagy ha már hurezolkodik, miért nincs az idén szökő esztendő, akkor legalább vasárnapról mindjárt keddre ugrott volna a nagy ünnep.

Szegény Sikor Gergő gondolkozott hol jobbra, hol balra, hanem kistitni annyit se süttött ki, mint a beteg pék, kinek dagasztás közben szakad ki a lelke. Kedvetlenség ütött beléje. S ez a kedvetlenség kiült az ábrázatára, hogy meg tudta volna ijeszteni vele az embereket. A karácsony napja időközben pedig veszedelmesen közelgetett. S a hogran közelgetett, azonképen el is érkezett. Sikor Gergő meg még akkor se tudta, mitévő legyen.

Hanem az ünnep reggelén jutott valami eszébe. Szeget ütött a fejébe, hogy ez az a szép

pénztári feleslegből, amelynek segélyével a fővárosi pénzügyintézetek összeszedik magas osztalékok képében a »választottak«-nak kiosztott busás hasznót.

A már megszokott miniszteri ígéret itt is készen volt. A pénzügyminiszter válaszában először védelmére kelt a fővárosi pénzügyintézeteknek, persze a vidéki hasonló intézetek nem nagy dicsőségére s kijelentette, hogy hajlandó a kölcsönre szorult vidéki városoknak kamattól, vagy igen alacsony kamattól mellett a közszükséget képező befektetésekre nagyobb összegeket kölcsönözni az állampénztári feleslegből.

És Nagyvárad városa elég naiv volt készpénznek venni a miniszter ezen kijelentését.

A polgármester és főszámvéző nagy titokban felutaztak a fővárosba, a kegyelmes ur elé, a hol előadták, hogy éppen Nagyvárad az a rég keresett hely, a hol megfelelő elhelyezést talál az állami felesleg.

És a komoly előterjesztést a pénzügyminiszter látszólag szintén igen komolyan vette, annál inkább, mert a város képviselői ezuttal is igénybe vették, »nagynevű képviselőnk« hatalmas befolyását.

Nemcsak jó reménységgel biztatta a polgármestert és főszámvézőt Lukács László pénzügyminiszter, hanem töviről-hegyire utbaigazítást adott, hogy miként, milyen adatok feltárással forduljon a város az államhoz, pénzszerzés végett.

Jó idő telt el, míg a városházán az oly »üdvös«-nek mutakozó titokzatossággal összeszedték a szükséges adatokat és irományokat, fel is küldték szépen.

Nemsokára megérkezett ám a városházára a hideg zuhany. A miniszter kereken kijelentette, hogy Nagyvárad részére nincs felesleg az állampénztárban.

Azóta az ügyet még nagyobb titok fedi a városházán.

Igy segíti a kormány a szegény vidéki városokat.

Vid.

Mentők Nagyváradon.

Aki látta Budapesten a mentőegyesület intézményét működésben, csak az bir fogalommal ezen intézmény áldásos tevékenységéről.

A legnagyobb veszély közepette, midőn ugyszólván, mindenki elveszti a fejét, gyorsan megérkeznek ezek a derék férfiak és segélyt nyújtanak a szerencsétlenségben, nem egyszer gyors megjelenésükkel és szakavatott segélyükkel megmentve embertársaik életét.

Emlékszünk reá, mikor a kiállítás alkalmával a berlini vendégek elragadtatással nyilatkoztak a budapesti mentők működéséről.

A vidéki városokban természetesen sokkal nehezebb, sőt egyenesen lehetetlen olyan alapon szervezni a mentőintézményt, mint a fővárosban, a hol az orvosegyetem növendékei teljesítik a szolgálatot.

De hogy a vidéken is tenni kell valamit a mentőintézmény dolgában, a közóhajon kívül igazolja a belügyminiszter intézkedése, a mely szerint az elmúlt november hóban tanácskozmányt hívott össze a vidéken szervezendő mentőintézmény ügyében.

A tanácskozmányon Nagyvárad város képviselőjében Mezey Mihály tüzoltó főparancsnok, ifj. Rimler Károly r. kapitány és dr. Baróthy Ákos főorvos vettek részt.

A tanácskozás eredményéről s a mentő egyesület létesítéséről Mezey Mihály terjedelmes jelentést nyújtott be a polgármesterhez. A jelentésből közöljük a következőket:

1) az ország népesebb városaiban mentőintézetek állittassanak fel;
2) hogy a mentési műveletet a tüzoltóságra bizzák s ezzel kapcsolatban szervezzék; végre 3) a mentő szamaritanus oktatást szigorubbán foganatosítsák s hathatósabban ellenőrizzék.

Ezzel a mentőügy általános és országos szervezése egy lépéssel se jutott közelebb, mert minden város saját helyi viszonyai s anyagi erejét tekintetbe véve szervezne mentőügyet. Ennélfogva Nagyváradnak is komolyan kell gondolkodni a mentőintézmény létesítéséről, ezt kívánja a törvény, a napról-napra szaporodó balesetek és szerencsétlenségek is erre utalják. A jelenleg érvényben levő intézkedések természetesen elégtelenek, ezeket bejelenteni kell, még pénzáldozat árán is, mert a közönség érdeke ezt megkívánja.

A mentési ügyet Mezey Mihály tüzoltó főparancsnok Nagyváradon akként javasolja szervezni, hogy mentőszolgálatra a városi központi tüzórság rendezetnék be. Mozgó helyek lennének a velencei és réti fiókörségek, segélyhelyek a kapitányi hivatal helyisége s a vasuti állomás. A központi tüzórság részére beszerzendő lenne: 1. Egy teljesen felszerelt mentőkocsi (kétlovas fogatra, gyógyszerkény és kötszerekkel); egy személy és szerszállító kocsi 6—8 személyre, 12—15 db. egyszerű hordágygyal, gyógy- és mentőszekrényvel nagyobb mérvű szerencsétlenségek esetére. A velencei és réti fiókörségek, úgy a vasuti állomás részére 3 db. hordágy, 3 db. mentőszekér.

Ezeknek beszerzésére 4000—4500 korona szükséges. A mentőszolgálatot tüzoltóórság s a rendőrség tagjai teljesíték, rendszeres beoktatásukat a tiszti-orvosok eszközölnék. Az eljárás a következő lenne: midőn a mozgó helyek halálesetről vesznek hírt, a központi órság 2—3 tagja a mentő-kocsival, a velencei és réti órségek kerek hordágygyal vonulnak ki. A balesetet tudatják az orvossal, ellátják a sérültet az első segéllyel s a kórházba vagy magán lakására szállítják.

A javaslat hatósági uton akarja a kérdés megoldását s ez helyes is, mert társadalmi uton mentő egyesületet nem lehet megalakítani, ehhez egyéni munkaerőkkel, működő tagokkal társadalmunk nem rendelkezik, bár kétségtelen, hogy jelentkezének humánus érzékű férfiak, de ezeknek állandóságára nem számíthatna az egyesület. Ily önkéntes mentőegyesület csak ott létesülhetne, ahol orvosi egyetem van s a szükséges fedezetet se lehetne társadalmi uton előállítani. Az önkéntes tüzoltó-egyesület kebelében se lehet ezt az eszmét kivinni, mert a két intézmény egyesítése által úgy az egyik, vagy a másik rövidséget szenvedne s a tüzoltó-egyesület a szükséges kiadásokat nem bírná el, de legfőképpen azért is, mivel a rendszeres mentőszolgálatnak állandónak kell lenni s erre a két keze munkájából élő tüzoltó nem vállalkozhatik.

A városi tüzoltók felhasználása legcélszerűbb, mert ezek állandóan készenlétre szervezett és fizetett egyének, míg a költségeket hatóságilag kell fedezni. A vörös kereszt nagyvárad fiókjának közreműködése is kívánatos s e célból a polgármester bizonyára közbe is lép, hogy a választmányt a humánus s az egyesület céljait kvadráló ügynek megnyerje.

Ezek az előzetes kérdések, melyeknek elintézése után Mezey Mihály praktikus és nemes szívből kelt javaslata tényleges kivitelre kerülhet.

ünnepe, mikor a kis Jézus négylovas hintón járja meg a föld kerekességét. Beköszönt minden házába s a hol jó gyermekekre, istenfélő lelkekre akad, oda bizonyosan kerül valami ajándék. A karácsonynak szokott örülni gyermek, elött egyaránt.

Ő is szeretett volna a feleségének valami örömet szerezni. Igen ám! de mivel? Iszonyuan törte rajt' a fejét, voltaképen micsoda ajándék lett legyen az, mi az ő élete párjának kívánatos volna?

És végre rájött. Ugyis maga az Uristen adta a keze ügyébe azt az okos gondolatot. Mondom, rájött, hogy szent karácsony napján elengedi az asszonynak a verést. Sikor Gergőnek az arcza egyszerre kiderült arra a kifundálásra, mert hát akárki mit beszél, a dolognak jobb megoldása senki fiának se sikerült volna különben. Először is az asszonyt hálára kötelezi, másodsor meg verekednie se kell azon a szent napon.

Valóságos malomkő szakadt le egyszerre szívéből.

Gergőnek csak az került legnagyobb megörömtetésébe, miként adja az asszonynak tudtára az ő kegyelmes végzését. Azt pedig, ha török,

ha szakad, meg kell tennie, mert különben esetleg az elmaradt verés nem mehetne egyenest ajándékszámba. Sokáig gyürkőzött, még azt is megvárta, hogy neje magára vegye az ünnepelőjét s együtt meginduljanak a templomba. Csak mielőtt kezét a kilincsre tette volna, akkor fordult élete párjához teljes komolysággal.

— No, tudod-e asszony, — kezdé csendesen — mennyire nevezetes a mai nap?

Az asszony a vállát vontá mindössze s úgy tette hozzá:

— Tudom hát.

— Pedig dehogyan tudod — fortyant föl, kicsit elhirtelenedve a dologot.

— No és mit nem tudnék?

— Hogy nagy karácsony van, azt persze te is tudod. Talán azt is megneszelted, hogy hétfő van, éppen a negyedik hétfő.

— Már megint kezdod? — kiáltott föl az asszony haraggal, de Sikor Gergő csititólág szólt közbe:

— No . . . no . . . meg ne vadulj mindjárt. Mert lásd galambom, most következik csak, mit te még nem tudsz. Karácsonykor mindenkinek szokott valamit hozni a kis Jézus, azért

azt gondoltam, én is megajándékozlak valamivel.

— Hadd látom, hol van? — kérdezté az asszony kíváncsian.

— Hm, hát . . . izé, — vakarta Sikor a füle tövét, — azt nem lehet megmutatni, hittemre mondom, nem lehet odaadni, tudod az olyan ajándék.

— Akkor hát csak fujd fel, — biggyesztette fel a nő ajakát.

— Ne haragudjál galambom, — magyarázta Sikor Gergő tovább, — örülve örvendezhetnél inkább az ajándékomnak, mert lásd, fiam, a mai szent napon elengedtem a verést, melylyel épen a mostani hétfőn tartoznám. Nos tetszik?

— Pfuj! — kiáltott fel Sikorné haraggal, — hát addig vagyunk? te drágalátos mákvirág, te! Hiszen tudtam, tőled csak számárság telik, mit is várhattam volna tőled valami okosat ajándék fejéke?

— Hát talán nem tetszik?

— Tessék a gyöpinék. Arra kérlek csak mindössze, fogd be szépen a szádat. Szót se halljak többet, mert kivessel egészen a sodromból s ha mit nem nézek . . .

Schönfeld Lipót

Nagyvárad

Zöldfa utca (Pap ház.)

Ifj. Weisz Bernáttal szemben.

Uj üzlet!

férfi divat üzletemre felhívni, továbbá saját műhelyemben készült legjobb és legszebb mai kor igényeinek megfelelő bécsi és párisi minta szerint készült férfi, női és gyermek-czipőkre, a legpontosabb kivitelben kívánatra 24 óra alatt, továbbá férfi ing, gallér, kézellő, nyakkendő, kalap keztyük szolid kiszolgálás.

Van szerencsém a n. é. közönség becses figyelmét újonnan berendezett

Uj üzlet!

A gyermekszereket.

Ha van eszme, mely sorra ébresztgetheti az emberi lélek leggyöngédebb érzelmeit; mely égi derűt varázsolhatja nyugtalan embeszívőkbe: bizonyára a gyermekszereket eszméje az.

Maga az emberszeretet megtisztítja az erkölcsöket, az szülője a legszebb emberi éretnyeknek. És ha az emberszeretet fája, mely több ezer éves gyökereivel a civilizáció talajából nőtt ki, — már oly sok nemes gyümölcsöt termelt az emberi társadalomnak; mennyivel édesebb gyümölcsöket teremhet számunkra ezen fának gyönyörű hajtása: a gyermekszereket!

A gyermekszereket, mely magában foglalja az emberszeretet minden fenséges elemét, de a kis felebarát iránt érzett odaadó vonzalom kívül magába rejti a tisztelést az ártatlansággal szemben, az elnézést a tehetetlenséggel szemben, az erőnek önmegtágadását az erőtlenséggel szemben, a vágyat, hogy a kicsiny emberi lény az ő nagyszerű fejlődésében minden módon elősegíttessék. Valóban a gyermekszereket olyan eszme, mely világít, melegít kifelé; de átheviti, dicsfénybe borítja azt a szívet is, a melyből kiáradt.

És a legszentebb kised emléke a gyermekszereket ünnepévé avatta a karácsonyt.

A gyermekszereket ragyog a karácsonyfa gyertyáinak lángjában, az ragyog a karácsonyfa alatt örvendező kicsinyek kipirult arcán, az ragyog az örömkönyben, mely a szülők szemében a gyermekboldogság láttára fakad.

Boldog is az a házi kör, melyben karácsonykor vidám gyermekzaj hangzik szerteszét; szegény, rideg házi tűzhely, mely körül gyermekarcok nem mosolyognak. Olyan mint a madárfészek — üresen; mint a termőág — gyümölcstelen.

Mert a házikör központi napja a gyermek. O az igazi családi boldogság legbiztosabb záloga. De az ő szerete tartja meg a társadalom számára is az idealismust a materialismus sivatagának közepette. Az ő tiszta lényé üzi el környezőitől az önzés, az irigység, gyűlölség árnyait; az ő ártatlansága olvasztja fel azt a kérget, mit az életküzdő von az embeszívők körül.

»Jöttén a homlok is, melyre a bűn s a gond
Sötét felhőt nyomott, vagy mély redőket vont,
Kiderül hirtelen.«

A gyermek az, ki kedves bizalmasságával megindítja a fásult kedélyű embert is, a fásult embert is, a ki vidám öleteivel mosolyt csal a világyűlölnök ajkaira is.

A koldus és a koronás fő egyaránt szívesen meghajol a gyermekszereket hatalma előtt, egyaránt az ártatlan gyermekek társaságában

lel megnyugvást és balzsamot a sebekre, miket rajta az élet tapasztalás ütött.

A vásári zaj után a gyermek édes csevegése, az emberek részvétele után a gyermek simulékony odaadása, az élet kiméltetlen támadásaival szemben a gyermek készsége tipegése: ez az mi fölfrissíti a lelkierőket s új erőt ad a küzdőkre. Azért mondja az Üdvözítővel gazdag és szegény, bölcs és együgyű, államférfi és tudós ép úgy mint a gyármunkás és utcaseprő, ha megtér otthonába: »Bocsásatok hozzám a kisedeket.«

S a gyermek nemcsak tisztítója, boldogítója, hanem létfeltétele a család életének, de még a nemzet életének is. Mit használna egy embernek rövid földi élete, ha utódaiban, gyermekeiben jövődő munkáinak fennmaradását nem reménylené? Mit érne a család gyarapodása, anyagi s erkölcsi haladása a tudattal, hogy elpusztul, szétesik mindez a földi porhüvely pusztulásával. A takarékoság, a vagyongyűjtés, a művelődés — ezek a fontos nemzetgazdasági tényezők, mind üres, haszontalan törekvéseké válnának a gyermekszereket eszméje nélkül. És mit használna az államnak minden hatalma, bölcsesége, ha gyermeknemzedékek nem biztosítanák a folytatását, a jövődő fennmaradását?

Nem üres frázis tehát, ha a gyermekeket a jövődő reményeinek mondjuk és nem merezség, ha a gyermekszereket nemzeti létünk egyik főfeltételének nevezzük.

A gyermekszereket, mely óvni igyekszik a fejlődő nemzedék testi-lelki szervezetét, mely szányra segíti a tehetetlen ifjú erőket, mely eltávolítja a gyermek köréből a ruát, a rosszat; s a jót, a kedvest, a szépet varázsolja oda; tudván, hogy »egy örömteli gyermekkor legbiztosabb záloga egy munkás férfikornak.«

De hát él-e köztünk igazán az ilyen gyermekszereket, mely egyenlően oszt örömet az emberiség aprajának? Mely nem mérlegeli hogy rongyokban, vagy drága mézben van-e a gyermek, szép-e vagy csunya, ép-e vagy nyomorék, jó-e vagy rossz, csak árasztja rá áldásait?

Bizony elmondhatjuk, hogy mint annyi eszménynek, a gyermekszereket eszményeinek is ártottak az új idők viharai. Korántsem ragyog a maga teljes idealismusában a társadalomban, de főként nem a családokban. A gazdagabb osztályt a modern divatok, a munkásosztályt a hanyatló erkölcs s az életküzdő szőlőitja mind távolabb a gyermekszereketől. S mint a hogy a lanyhaság szellemi s anyagi téren is mindig több kárt okozott, mint a kényszerítő körülmények gátló akadályai; ugy jobban fájhatjuk a gyermekszereket gyengülését az előkelőbb körökben, mint az alsóbb néposztályban.

felében nem csirógatta gyöngéd kezével a bogár haját, nem csókolta szerelmes epedéssel piros ajkát, az valami még természetesebb. Akár-hogy vesszük végesvégiül a dolgot, annyi mindenképpen áll, hogy a karácsony hétfője sem maradt éppenséggel a többi diplomatikus hétfő mögött. Az asszony bizony kikapta a részét.

Lám, Sikor Gerő ez egyszer jó szándékkal volt, el akarta engedni azt a handabandázást, de hát ki tehet róla, ha vannak olyan vászoncselédék a világon, kik bizonyos időben meg, kívánják a verést? Az ő felesége még karácsony napján is megkivánta. S most, hogy megkapta, mérgében vörösre sirta két szemét.

De hallga! megszólal a harang, szól az első, második, még az öreg is belekontráz. Kezdődik az isteni szolgálat. Templomba ma minden becsületes keresztény hivatalos.

— No, jösz-e asszony? — kérdezte Gerő a feleségétől.

És mit tehetett volna a boldogtalan? Kitorölte könnyeit, előrehozta a keszkenőjét, hogy senki se nézhessen szemébe s azután megindult Sikor uram oldalán.

Az egész uton szót se váltottak egymással, csak a templomban nyitották meg ajkaikat, hogy teli torokkal, szent lelkesedéssel énekeljék:

— Dicsőség az Istennek, békesség az embereknek!

Emitt nem oly óriási a veszteség; mert nem terjedt még el annyira köztük a baj s mert a szegény szülők, még ha mindig gyermekeik körében élhetnének is; nem áldozhatnak oly sokat értük, mert nincs hozzá anyagi eszközük.

De ott a ragyogó szalonok szomszédságában, hol lenne anyagi eszköz és szellemi tehetőség egy erőteljes gyermeknemzedék neveléséhez, ott már óriási a veszteség az emberanyagban, az általános tökéletesülésben a gyermekszereket fogyatkozásá révén.

Egy pessimista írónk nagyon találóan jellemzi azt az irányt. »Ebben a villamfényes korszakban ki tiszteli még a mécesst, a csöndes és nesztelen éjszakák világítóját, azt az utmutatót, mely megmutatta az anyának, hol van gyermeke bölcsője? Bölcső sincs már, gyermekek sincsenek talán már, de ez is a mi hibánk. Padlásra küldtük a régi butort, fényes gyermekágyat állítottunk helyébe — — — a dajka szobájába.«

S immár tények igazolják ezt a pessimista felfogást. Számokkal lehet bizonyítani, hogy a jobb körök családjában apadásnak indult a gyermekszereket forrása, de apadásnak a gyermekeknek száma is. Ha nem is vagyunk ott, hol a chinaiak, vagy Ausztrália benszülőttei, hogy csapásnak tekintse a család a gyermek születését, vagy éppen mint ott, az elpusztításán igyekeznek (főleg az ujszülött leánygyermeknek); de igenis már nagyon közel vagyunk a Franciaországban »két gyermekrendszer«-hez, mely körülmény pedig nemzetünk pusztulásának, hanyatlásunknak esirait rejti magában.

Holott örömtüzeket kellene gyújtani a családnak minden gyermek születésénél, mely ha szaporítja is a gondot, bajt; még jobban szaporítja a család örömeit, reményeit, a becsületet, tisztelést, melylyel a külvilág a sok gyermekes családnak adózik.

A ki szívéen viseli az emberiség ügyét, nemzete jólétét: annak tisztelettel kell adóznia azon család iránt, mely nagyszámu gyermekeiben hasznos munkásokat nevel a jövőnek. Hódolat illetheti a sok gyermekes anyát, ki szíve vérevel növelte nemzete erejét; hódolat a családapát, ki sok gyermekeiért átszenvedett gondtól öszült meg.

Piedestálra a gyermekszereket! Minden áron általánossá kell tenni a valódi gyermekszereket erényét* (a majomszeretettel szemben); az lesz a legszebb város, mely mérhetlen hasznot hoz majd társadalmunknak és megjavítja, megtisztítja a családok belső életét.

Ha azután egyszer intenzív a gyermekszereket a családokban, kiárad az onnan a társadalomra is. Az a család, mely a maga gyermekeiért rajong, társadalmi irányban is gyakorolni fogja a gyermekszereket.

Csodálatos különben, hogy újabb időkben sokkal hevesebben nyilatkozik a gyermekszereket társadalmi uton, mint a belső családi életben. Az utóbbi évtizedek nyomora nagyon sok emberbaráti intézményt keltett életre, ezek közt nagyon sok a gyermekszereket szolgálatában áll.

Igaz, hogy előbb gondoskodott a humanismus az elkinzott állatokról, az éhes verebekről, a fegyházak lakóiról; de immár általános a könyörület az elhagyott gyermekekkel szemben is. Állandó és nyári menedékházak, bölcsődék, árvaházak, gyermekkórházak, óvodák, iskolák, kiállítások, egyesületek, kongresszusok keletkeznek s dolgoznak áldást hozóan a gyermekszereket művén.

De szükséges is ez Magyarországon, a hol olyan nagy a gyermekhalálozás (a haláleseteknek több mint fele 1—5 éves gyermekekre esik), a hol oly sok gyermekbetegség pusztít, hol napirenden vannak a gyermekkinzások (még az iskolákban is), a hol a durvaság s a bűn oly sok kárt tesz a gyermekekben. Szükséges ebben a hazában, hol még mindig kevesen vagyunk s hol fennmaradásunk érdekében milliókkal kellene szaporodnunk.

És mégis, bármily fontosnak kell elismernünk a társadalmi irányban nyilatkozó gyermekszereket: nagynak, szentnek csak azt kell tartanunk, mely ott nyilatkozik a családi körben s zenithjét éli karácsony estéjén. Bár az a ragyogás, mely a karácsonyfáról árad szét, oda

* E tekintetben nagyon ajánlható a nők számára olvasmányul Herczeg Ferencz legújabb regénye »Idegenek közt.«

— No, no — lohasztotta az asszony haragját férje — hiszen, ha annyira utána vagy a verésnek, jól van no, nem engedem el. Kifizessem talán mindjárt?

— Hagyj békét, te áldatlan, te! — lármázott az asszony kissé hátrálva — istentelen gazember, még a mai napon is megkisérted az Uristen haragját?

— Az Uristen hiszen édes-keveset törődik az asszonyok lármájával. Az asszonyokra csak akkor ügyel, mikor gonozságon török a fejüket. Azért csak lármázz, ha tetszik, de azt is megmondom, ha mégis lármázni találnál, akkor oly való, hogy kiadom a porciódat, a minthogy Sikor Gerő a nevem.

— A pokolban kereszteltek . . .

— Csitt! ha mondom.

— Jussom van kiabálni.

— De nem az én fülemben; még egy szót és befogom a szádát — közeledett az asszony felé.

— Segítség! — kiáltott amaz ki az ablakon — ez a pogány megöl.

Még többet is kikiabál az utcán járókölöknek, ha Gerő el nem huzza az ablaktól. Kénytelen volt vele, meg kellett mentenie a becsületét s ugyanaz okból befogni az asszony száját. Mert hát mit muszáj azt másnak tudni, hogy ők karácsony első napján veszekeszenek.

Szóval, no hogy az asszony kapálódzott és rugdalódzott az ura ölében, az már valami természetes és hogy Sikor Gerő mindannak

szegődnék állandó társul a gyermekszeretet egére. Bár hozna minden nap új örömet a kicsinyeknek, kiké »a menyország«, kiké a jövő.

Özv. Személyi Kálmánné.

A szegények karácsonya.

Nagyvárad, decz. 23.

Tizenkilenc század mult el, hogy az Ur anyaga először szállott le a földre hirdetni az örömet, hogy megszületett a világ Megváltója.

És az Urangyala örömet hirdetett akkor gazdagnak, szegénynek egyaránt. Bezörgött úgy a szegények kunyhóiba, mint a gazdagok kőpalotáiba. Amott a szegények ültek szerény asztalaiknál a legkétségbeejtőbb fatalismussal, a kőpalotákban pedig ültek lelkükben siváran a gazdagok. És az angyal jelenésére a fatalismusban fuldokló szegények reményhez kaptak, a dús gazdagok szive pedig fölmelegedett, virágos kertté változott.

És e naptól kezdve urnak, szegénynek öröme van e napon minden évben.

Az általános öröm összehozza e napon a társadalmi korlátokkal elkülönített embereket s a tehetős siet segíteni a szegényen, hogy a nélkülözés ne tegye keserűvé, rideggé e szent napot. A szegénység kialudt tűzhelyében e napon tűz lobog, kivételesen kenyerek is van, szemeikben pedig a boldogság és béke lángja lobog föl.

Nagyvárad város társadalmaszintén sietett örömet megosztani azokkal, *akiknek erre e nélkül nem volt semmi kilátásuk* és adakozott tőle telhetőleg e célra. Iskolák a szegény gyermekek felruházásával, jótékony intézetek alamizsna osztással igyekeztek a boldog karácsonyt megszerezni s ez által megszerezték önmaguknak karácsonyi ajándékul azt a boldog öntudatot, amely egy-egy jótett után támad az emberi lélekben.

A szegények karácsonyáról adjuk a következő tudósításokat:

A várad-olaszi-i róm. kath. fiu-iskolában e hó 23-án délelőtt 9 órakor volt a ruha-kiosztás, mely örvendetes tényt megelőzőleg *Dencs János* tb. kanonok, tanfelügyelő-igazgató minden osztályban a növendékekhez buzdító, szívet s lelket nemesítő, a gyermekek felfogásához mért szép beszédeket intézett, figyelmeztetvén a tanítványokat, hogy a jótékonyt hálálják meg s ne feledkezzenek meg soha azokról, kik velük jót tesznek. *A várad-olaszi-i r. k. fiu-iskolában* a könyörületes szívűek adakozása folytán a folyó évben is több mint 80 gyermek részesült segélyben. Összegyűlt 232 frt, melyből 60 pár csizma á 2 frt 20 kr. és 28 kabát á 3 frt 50 kr. készített, 2 frt pedig taneszközökre maradt. A kegyes adakozókat kísérje Nagyvárad közönségének hálás köszönete és szeretete. A nagylelkű adakozók névsora a következő: Dr. *Schlauch* Lőrincz bibornok ur Ó Eminenciája 60 korona; *Vinkler József* 20 korona, *Andráshy János* 10 korona, dr. *Bognár István* 10 k., özv. gr. *Pongrácz Ödön* 4 k., *Bozóky Alajos* 2 k., *Ferdényi Olivér* 2 k., *Pajor Antal* 2 k., *Rozsly Géza* 2 k., *Palotay László* 10 k., báró *Königswarter Hermann* 100 k., *Széchenyi Jenő* 10 k., *Fetser Antal* 10 k., *Schiefner Ede* 10 k., özv. *Tulics József* 2 k., *Radnay Farkas* 10 k., dr. *Papp Oszkár* 2 k., *Dencs János* 10 k., *M. J. 2 k.*, *Géczy* 1 k., *Nesztor József* 2 k., *Kucsovsky 2 k.*, dr. *Némethy Gyula* 2 k., *Peszky Ferencz* 2 k., *Halász Gyula* 2 k., *N. N. 1 k.*, *N. N. 2 k.*, *Wurst József* 2 k., *Fábray testvérek* 1 k., *Weiszlovits Adolf* és fia 4 k., *Nyíry György* 2 k., *Cziffra Gerőné* 2 k., *B. B. B. 2 k.*, *Kiss Elek* 2 kor., *Sal Ferencz* 6 kor., dr. *Schweiger Ede* 2 k., *Bagó Aloisia* 1 k., *Bagó Zsófia* 1 k., *Bereczky Géza* 2 k., *Kováts Béláné* 2 k., *Isten nevében* 2 k., *Szolcsányiné* 1 k., *Egy kath. leány* 1 k., *P. A.* 10 k., *Fráter*

Imréné 2 k., *Zajnay* 10 k., *Elek Gusztávné* 6 k., *Rádl Ödön* 2 k., özv. *Vertán Lajosné* 4 k., *Heilinger József* 2 k., *N. N. 1 k.*, *Jézuska* nevében 1 k., *Sável János* 1 k., *Kautzner Anna* 1 k., özv. *Martinek Mátyásné* 1 k., *Csathó Béla* 2 k., *N. N. 60 fillér*, özv. *Franta Antalné* 1 k., *Ujházy Irma* 1 k., *Nozák Rudolf* 1 k., *Korn Margitka* 1 k., dr. *Molnár Imréné* 2 k., dr. *Imrik Gusztáv* 1 k., *Bunyitay Vince* 4 k., ifj. *Bulyovszky Józsefné* 4 k., dr. *Szemethy Géza* 2 k., *B. A.* 4 k., *Gyurkovits* 2 k., *Lindenberger János* 2 k., *Csicsay Alajos* 2 k., *Fröblich János* 1 k., *N. N. 1 k.*, *Müller Ádámné* 1 k., *Makucz Ernő* 2 k., *Számbovovszky Rezsóné* 1 k., *Protz Jánosné* 2 k., *Jézus* nevében 1 k., *Cseh Mátyásné* 70 fillér, *N. N. 60 fill.*, *Plander Sámuelné* 1 k., özv. *Bilinszky Soterné* 1 k., *Balogh Mihályné* 40 fill., *Libeszváriné* 60 fill. br. *Luzsénszky Lenke* 4 k., *N. N. 1 k.*, *N. N. 2 k.*, özv. br. *Gerliczy Félix* 6 kor., *Pallay Lajosné* 2 kor., *Mihályházy* 2 k., *Czigelt József* 1 k., *N. N. 1 k.*, dr. *Konrad Márk* 2 k., *H. Y.* 1 k., *N. N. 1 k.*, *Sziládky Ernő* 2 kabát és 2 sapka, *N. N. 2 k.*, *Harmathy Károlyné* 2 k., *Beóthy Sándor* 4 k., *Plathy Miklósné* 2 k., özv. *Des Echerolles Kruspér Sándorné* 6 k., *Andrényi Lajos* 4 k., *Kádár János* 2 k., *N. N. 40 fill.*, *Balásházy* 4 k., *Lasnyikné* 1 k., *En* is 70 fill., *Markovits Antalné* 4 korona. A nagyvárad-i mozgalmi bizottság és magyar pinczér-asztaltársaság egy 4-ik oszt. tanuló részére téli öltönyt adott. A nagyvárad-olaszi róm. kath. iskola igazgatósága ez uton is hálás köszönetét nyilvánítja a könyörületes szívű adakozók előtt.

*

Az Immaculata intézet karácsonya. Tegnap délután tartotta az újvárosi zárda karácsonyi ünnepélyét. Mit adtak elő? 150 óvodás gyermek számára ajándékokat, ezenkívül 70 leánynak ruhát, 15 fiúnak ruhát, 28 gyermeknek cipőt. Ennél szebb előadást ki kívánna? De aki óhajtott, kapott gyönyörködtetőt is. Apró pöttöm emberkék jöttek szép rendben a csillogó-ragyogó óriási karácsonyfához és énekeltek, szavaltak az ő édes fejletlen hangjukkal. Két kis fehér szárnyu angyal is állott a betlehem mellett, a nevét bizony nem tudjuk, de göndör, fürtös angyal fejük itt ragyog most is előttünk. A szegények ily dus karácsonyát a bibornok és a bölcse-de-egylet adományán kívül *Kunz*, *Schlosser* és *Sonnenfeld* eléggé nem dicsérhető jószívűsége tette lehetővé és a zárda testvérek csodát művelő szeretete, mely az őt kenyeret és két halat százak számára eléggé tudta tenni.

*

A Nogáll-intézet ma tartja ünnepélyét.

*

Az újvárosi róm. kath. elemi fiu-iskolában ma d. u. 2 órakor volt a ruhakiosztás. A megajándékozott szegénysorsu gyermekekhez dr. *Vucskics Gyula* plébános, az iskola igazgatója intézett megható beszédet a keresztényi szeretetről. Kiosztottak 45 csizmát, 13 kabátot, 15 nadrágot és 3 sapkát.

*

A Biharmegyei Nőegylet szokásos évi segélyosztását csütörtökön tartotta meg, a mikor is özv. *Grunwald* Henrikné elnöknő mintegy 103 forintot osztott ki a város szegényei között. Ugyancsak e napon tartotta meg a *Mária segélyegylet* szokásos évi segélyosztását, a mikor is mintegy 72 frtot osztott ki az egylet jegyzője, *Stark Gyula*.

*

A nagyvárad-i „Réti Népkör“ humánus gondolkozásu vezetősége karácsony előestélyén négy szegény árva gyermeknek ad jó meleg téli ruházatot.

*

A p-szölösi róm. kath. népiskolában is tartottak ma a szegény gyermekek közt ruhakiosztást s kiosztottak ez alkalommal mintegy 120 korona értékű ruhát, a mit a kath. egyház és a községi előjáróság adott össze.

Karácsonyi előadás az „Orsolya“ zárdában.

Nagyvárad, decz. 23.

Karácsonykor, minden esztendőben föl-emelő, kedves élvezetben részesíti az »Orsolya« zárda előjárósága a közönségnek azt a részét, mely falai közt nevelteti leányait, meg azt a részét is, melyet más réven tisztel meg meghívójával. Ilyenkor nevezetesen szebbnél szebb alkalmi előadásokat rendez. Ezek az előadások már olyan előnyösen ismertek, hogy a közönség valósággal megostromolja értük a zárda csendes falait.

Az idén is impozáns számban vonult fel az intelligens közönség 23-án d. u. 5 órakor a zárda dísztermébe, melyben a karácsonyi előadás lefolyt.

Jelen voltak: *Széchenyi Jenő*, *Palotay László*, *Fetser Antal*, dr. *Steinberger Ferencz* kanonok, dr. *Beóthy László* főispán, dr. *Bulyovszky József* polgármester, *Molnár Imre*, *Sipos Orbán*, dr. *Beóthy Lászlóné*, *Bulyovszky Józsefné*, báró *Stipsits Józsefné* és leánya, *Sipos Orbánné*, *Bócz Gézáné*, *Bócz Ilonka*, *Hlatky Endréné*, *Hlatky Margitka*, *Ficzek Lajosné*, *Ficzek Margit*, *Kováts Béláné*, *Kováts Gizike*, dr. *Bozóky Alajosné*, *Bozóky Margit*, *Sipos Elza*, *Papp Oszkár*, *Papp Kazima* és *Papp Ella*, *Kurovsky Ferencz*, *Papp Miklósné*, *Miskolczy Ferencz*, *Schweiger Edéné*, *Imrik Péterné*, *Imrik nővérek*, *Cseresnyés Albertné*, *Cseresnyés Ilonka*, *Toldy Mártonné*, *Tóth Margit*, *Mihályházy Kálmánné*, *Mihályházy Margit*, *Nadányi Miklósné*, *Nadányi Margit*, *Miskolczy Barnabásné*, *Miskolczy nővérek*, *Cziffra Olga*, *Mayer Miczike*, *Király Ilka*, *Király Klára*, *Molnár Imréné*, *Molnár Ilonka*, *Király Irma*, *Frankó Endréné*, *Harmathy Károlyné*, *Harmathy nővérek*, *Vári Szabó Béláné*, *Vári Szabó Margit*, *Bozóky Béláné*, *Bozóky Róza*, *Beleznay Antalné*, *Kugler Rózsi*, *Kunyhóssy Gusztó*, *Földessy Károlyné*, *Földessy Margit*, *Lutzer Irén*, *Élő Jánosné*, *Kovalszky Kálmánné*, *Szlovak Józsefné*, *Dernyei Ferencz*, *Bul Ernőné*, *Fauszt Elek*, *Fauszt nővérek*, *Dus Lászlóné*, *Dus Ilonka*, *Békéssy Jánosné*, *Szunyogh Lorádné*, *Sztarill Ferencz*, *Sztarill Jánosné*, *Kappel Györgyné*.

Az előadás meg is érdemelte a meleg érdeklődést. Ezuttal is díszére vált az »Orsolya« intézetnek. De hogy is ne! mikor annak az intézetnek olyan kiváló műveltségű fejedelmesszonya van, mint *Mater Philomena*; mikor olyan rendezője van, minő *Makucz Ernő* zárdalelkész s olyan ötletes, finom izlésű rendezője, miny *Mater Stephána*.

Volt is ott olyan »ensemble«, mely egy avatott színpadnak is dicsőségére vált volna; csak hogy itt az üdeség, a szerénység, a valláosság glóriájában jelent meg az utánczó művészet.

A közönséget először is az új díszterem szépsége lepte meg. A nyáron a zárda néhány jóltevőjének bőkezűségéből pompás új udvari szárny épült, melynek főrésze egy pompás díszterem színpaddal. A 20 méter hosszú, 10 m. széles terem (a színpad ezen kívül ismét vagy 100 négyszög m.) diskrét, kellemes színgangulatu festésével, parkettjével, két pompás bronzsillárjával igazán impozáns benyomást tesz. Ritka nőnevelő intézet dicsekedhetik ilyen díszteremmel; de ritka nőnevelő intézetnek vannak olyan maecenásai, mint a várad-i Orsolya-zárdának.

A díszterem előterében van a színpad, mely egészen olyan berendezésű, mint a színházi színpadok. Csak épen a sugólyuk hiányzik; de itt nincs szükség sugóra. (A kis lányok mind pompásan tudják szerepeiket.) A vasfüggönyön belől van a csinosan festett színpadi függöny, melyen *Sz. László* magas alakja tűnik elénk ama legendában ábrázolva, midőn a szomjazó seregnek vizet fakaszt.

De nem értünk rá soká bámulni a függöny képét, a terem szép »renaissance« díszait a két

nagy csillárt, meg a nyüzsgő díszes közönséget; mert im a háttérben a zene szólal meg. Irsa tanár vezénylete mellett a tanítónő-képző-intézett növendékei kezdik éneküket. Ezek az énekek mindvégig kitűnően sikerültek; dicsérték a mestert, az úde hangú énekeseket, de még a dalmü szövegének fordítóját s a dalmü egyik részének szerzőjét dr. Szemethy Géza püspöki titkárt is.

Maga az előadott darab nagyon jól volt megválasztva. A darabot **Makucz** Ernő zárda-lelkész ültette át nyelvünkre németből. A darab hármas eszmét testesít meg: Isten imádását, Szűz Mária tiszteletét, valamint a pártfogásába vetett bizalmat és a gyermekeknek szülőik iránt való feltétlen áldozatkészségét. E hármas eszme körül forognak a cselekmények, melyek mesterien vannak alkalmazva magyar viszonyokra, sőt sokszor nagyon hangulatosan helyi viszonyokra is. Ekkép sikerült a vallás-erkölcsi irányu darabba egy kis korrajzot is betoldani. Például megostorozni a lányok modern, léha kedvteléseit az egyszerűséggel, háziassággal szemben. Még a férfiak is kapnak egy kis vágást, mikor két asszony panaszkodik egymásnak, hogy férjeik a kávéházban makaóznak, a »Bazár« szoros, állandó színházat s villamost, meg Transzvált tárgyalják a helyett, hogy kriszkindliról gondoskodnának. Mindez pedig zengzetes szép magyar nyelven írva »*Sylvestra vagy az erdő tündére*« című darabban, melyet az Orsolya szerzetes nők bennlakó tanítványai meglepő szép előadásban mutatnak be.

Gyönyörű az erdei jelenet a farkasok tüvöltésétől megszakítva, majd az erdei tündérnek, **Egner** Ervinnek megjelenése (világoszöld princzesse, gazdagon redőzött gázzal bevonva, ezüsttel) a mint előszólítja az angyalokat (**Gábriel** Emilia, **Duszeza** Sári, **Szelezsán** Györgyike, **Benkő** Ilona, **Lendvay** Anna, **Bacsek** Erzs), a törpéket (**Mauró** Teri, **Győry** Janka, **Kocsis** Irén, **Szántó** Margit, **Asbóth** Anna, **Kruppa** Etelka,) kik törpék jelmezében, hosszú fehér szakállal jelentek meg s egyszeriben ügyesen összeteremtik a karácsonyfát. És nagyon szép a költeménybetét is (Dr. **Némethy** Gyula fordítása), melyet a erdei tündér hatásosan szavalt.

A mama **Sinkovics** Hermin, leánya **Oberti** Vilma és **Zeley** Irén, a barátnő **Rigó** Csilla, a vendég: **Papp** Szeréna, az erdő véne **Zadrahál** Irma és a dada: **Dundler** Erzsébet mind jeleskedtek szerepeikben. Ügyesek, természetesek voltak a jelmezek is, melyek a falusi asszonyokat, lányokat ábrázolták: **Pittner** Mariska magyar leány, **Böhm** Adél román leány, **Kett** Stefánia magyar asszony, **Kapus** Blanka cigány lány, **Csizmadia** Margit falusi leány, **Fichtner** Antonia magyar menyecske.

A görög tűz mellett bemutatott élőképek pedig betetőzték a sikert. Olyan plasticitás, olyan izlés ömlött el rajtuk, hogy az elragadtatás moraja hangzott mindenik láttára. Az elsőben Szűz Mária mint a betegek és nyomorultak oltalmazója volt ábrázolva; másodikban az erdők szellemei bemutatták hódolatukat az erdei tündérnek, az őstermelés jelvényeit nyújtván feléje s megkoronázták őt. Harmadikban **Ebbinghaus** Vilmos festménye nyomán volt megjelenítve »Jézus születése.«

A jelenlevő közönség az előadás után gyönyörrel eltelve üdvözölte a zárdánket s nem győzött köszönetet mondani a műélvezetért, melyben részesült.

Szomoru karácsony.

— Dr. Fazekas Imre öngyilkossága.

Ti, kisfiúk, leányok, akik most örömpészeve fogtok állani, ragyogó arcczal a fényes karácsonyfa előtt, — feltudjátok-e azt fogni, hogy mi ez: — a karácsonyfa helyett az édesapa koporsója mellett állani, mint a Fazekas gyermekek? Kis szívetek ezt átértve talán megreszket ajkatok mementót susog.

Meghalt a papa, — halálán van a mama, — karácsony ünnepe! Mikor öröme kell gyulni minden gyermek szívének, amikor a gyermekkor gyönyörű emlékei kell, hogy keletkezzenek. Hisz máskor nem is keletkezhettek ezek a gyönyörű emlékek, melyből az emberi lélek erőt, vigaszt merit az életre. A Fazekas gyermekek szomoru karácsonya pedig képes oly gyöngye gyermek szíveket egy egész életre fatalismussal eltölteni. Csak komor, hangulatölő novellákban lehet ilyet olvasni, miknek szerzői fölött fekete hollók suhogtatták szárnyukat, víziók gyötörték lelküket s vihar tombolt odakint míg elkészült a rettenetes novella, melynek címe: *Szomoru karácsony*.

Az anya jólétben él, de gyógyíthatatlan beteg. A gyermekek végig nézik, szenvedik az hosszú kinteljes hónapokat. A férj is végig szenved, de lelki ereje megtörik benne, elméje megzavarodik s egy reggelen öngyilkosságot követ el, meghal.

Ez a dr. **Fazekas** Imre ügyvéd tragédiájának rövid foglalata. Egyike volt a nagyváradai ügyvédi kar ismert tagjainak. Ügyésze volt a gróf Csáky családnak és a nagyváradai ev. ref. egyházközségnek. Kiváló tekintély volt a válóperes ügyekben, ami egyike a legjövendelmesebb pertárgyaknak. Clienturája tehát igen jól ment. 12 éve házasodott meg s elvette **Tar** István tekintélyes földbirtokos leányát, Rózát. Házasságából öt élő gyermek származott, kik között a legidősebb csak 10 éves. Felesége pár éve betegségbe esett s már egy éve kimondták rá az orvosok, hogy gyógyíthatatlan. Két napja papot hivatott feleségéhez, hogy az utolsó kenetet fölvegye.

Borzasztó hatással volt a hitvesét szerető férjre az asszony kétségbeesett állapota. Többször törvényszéki tárgyalásokról hívták haza, hogy felesége az utoljára járja. Betegsége azonban tovább huzódott. Fazekasné betegségében tegnap is ily válság állott be s d. e. hazahívták egy törvényszéki tárgyalásról riasztó hírrel. A halál azonban még akkor sem következett be. A férj néma megadással végezte tovább ügyvédi teendőit.

Megcsinálta a f. évi számadásokat a Csáky birtok kezelésére vonatkozólag, délután a gróf Csáky—Weiszlovits Gyula-féle pörben egy 3 éves egyezséget készített, este pedig egész 10 óra utáni tárgyalás ügyfelével.

Délután azonban az elmezavar jelei kezdtek rajta mutatkozni. Kezeit fejére kulcsolva járkált kétségbeesetten irodájában, miközben folyton mondogatta halkan:

— Meg kell örülnöm! — Meg kell örülnöm!

A kétségbeesés éjjel sem hagyta nyugodni. Fél 11 órakor ment el tőle **Reményfi** Rezső ny. postatanácsos, dr. Fazekas pedig kiment az udvarra s a metsző hidegben egész éjjel ott járkált alá s föl hajdon föl.

Hajnaltájban ment föl ismét a Fő-utca Fleischer-házban levő lakásába s a szalonban folytatta kétségbeesett sétáját. Körülbelül reggel öt óra tájban hajtotta végre az öngyilkosságot. Az ablak ernyő zsinórját az ablak alsó zárójára csavarta s azután leült az ablak elé egy számolyra, az ernyő zsinórját nyaka köré

csavarta s a számolyt ellökte maga alól. A nagy, természetes ember úgy fuladt meg guzsorogva, a nélkül, hogy csak kísérletet is tett volna, hogy magát talpra segítse. Hat óra tájt a szobába lépő cselédleány halva találta urát.

Az első segélyt a közelben lakó dr. **Mayer** kerületi orvos nyújtotta, de már csak a halált konstatálhatta. Az elhunytól minden kétséget kizáró módon meg lett állapítva, hogy *tettét pillanatnyi elmezavarban követte el*.

Az öngyilkosság híre még a reggeli órákban elterjedt az egész városban, mindenütt nagy részvétet keltett, különösen az ügyvédi és bírói karban. A család az elhunytól a következő gyászjelentést adta ki:

Alulírottak mély fájdalommal tudatják a legjobb apa, nő, sógor és rokonnak dr. **Fazekas** Imre ügyvédnek folyó hó 23-án reggel, élte 43-ik, boldog házassága 12-ik évében hirtelen történt elhunytát. A megboldogult halott földi maradványai folyó hó 24-én d. u. 3 órakor fog fő u. 698-ik szám alatt levő lakásánál az ev. ref. egyház szertartása szerinti ima után az olasz-i sirkertben örök nyugalomra tétetni. Mely végtisztességtételre az elhunyt rokoni, karársai, barátai és ismerősei tisztelettel meghivatnak. Nagyvárad, 1899. december hó 23-án. Béke poraira! Özv. dr. **Fazekas** Imréné szül. **Tar** Róza az elhunyt neje. **Fazekas** Juliska, **Fazekas** Rózsika, **Fazekas** Árpád, **Fazekas** Erzsike, **Fazekas** Bandika az elhunyt gyermekei. **Tar** István az elhunyt apósa. **Tar** Istvánné szül. **Südy** Apolónia az elhunyt anyósa. **Fazekas** Imre és neje szül. **Szokolai** Ilona, **Szokolai** Béla, **Szokolai** István, **Kőrösy** Endre az elhunyt unokatestvére. **Tar** Klementin, **Tar** Apolónia férj. **Molnár** Istvánné, **Tar** Ilona férj. **Fehér** Vilmosné, **Tar** Adél az elhunyt sógorónő. **Tar** Ernő, **Tar** Aladár, **Molnár** István, **Fehér** Vilmos az elhunyt sógorai.

Az ügyvédi kamara s az ev. ref. egyházközség koszorút helyez az elhunyt ravatalára s testületileg vesz részt az elhunyt temetésén. **Hlatky** Endre, az ügyvédi kamara elnöke a következő meghívót bocsátotta ki a kamara tagjaihoz:

A nagyváradai ügyvédi kamara t. tagjait tisztelettel felkérem, hogy elhalt tagtársunk, dr. **Fazekas** Imrénének 1899. december hó 24-én d. u. 3 órakor történendő temetésén részt venni s e célból az ügyvédi kamara helyiségében d. u. fél 3 órakor összegyűlni sziveskedjenek.

Nagyvárad, 1899. decz 23.

Hlatky Endre,

a nagyváradai ügyvédi kamara elnöke.

Előfizetési felhívás.

Néhány nap múlva második lustrumát, VI. évfolyamát kezdi meg a »Tiszántul«.

Öt esztendő küzdelmes munkájára s e kitartó munkában nem egy sikerre tekinthet már vissza lapunk.

E hosszú idő alatt nem hajhásztunk zajos politikai sikereket, hanem szorgalmasan igyekeztünk erősíteni a keresztény szellemű és hazafias irányu közvéleményt, ápolni a szemlátomást erősödő hitéletet, védeni a magyar föld és magyar ipar érdekeit, terjeszteni az agrár-eszméket, erősíteni és szervezni az egészséges társadalmi és egyleti mozgalmakat. Önzetlenül állottunk mindenkor az igazi közérdek szol-

gálatában, ez vezetett bennünket akkor is, mikor szavunkat visszaélések ellen kellett felemelnünk.

Törekedtünk arra, hogy gyorsan és hűségesen referáljunk mindenről, bárhol történjék is, mi olvasóinkat érdekelheti, de óvakodtunk attól, hogy magán- vagy családi ügyeket harcoljunk olvasóink elé.

Gondunk volt a kiváló művészeti és irodalmi események ismertetésére s a jó irányú szépirodalom ápolására.

A közönség megszerette s felkarolta lapunkat. Hálásak vagyunk érte, de hogy az új évben kettőzött buzgalommal s hatványozott eredménynyel működhesünk régi programunk megvalósításán, bizalommal kérjük a t. közönség hatóságos pártfogását.

Lapunk egyike az ország legolcsóbb napilapjainak.

Előfizetési áraink u. i. a következők:

Helyben kiadóniv.-ből átvéve:	Helyben házhoz hordva:
Egy évre 8 forint.	Egy évre 10 forint.
Negyedévre 2 forint.	Negyedévre 8 frt 50.
Vidékre postán küldve:	
Egy évre 12 forint.	Negyedévre 3 forint.

A „TISZÁNTUL” szerkesztősége és kiadóhivatala.

UJDONSAGOK.

Szent Karácsony.

A kereszténységnek egyik legnagyobb és legkedvesebb ünnepét üljük holnap; Szent Karácsony napját a Megváltó születésének emlékére. Mikor megtörtént a nagy esemény, a betlehemi istállóban világra jött az Isten egyszülött Fia, három emberen kívül senki sem tudott róla és ma örvendve üli emlékét a keresztény világ. A betlehemi kisdéd születése megváltotta a világot. Megváltotta az emberiséget a büntől s annak következményeitől, eloszlatta a pogány bálványimádás éjjelét, meggyújtotta az igazság fátylóját; egyenlőkké, szabadokká, testvérekké tette az embereket. Ettől a nagy eseménytől számítjuk az időt. Holnap az üdvnek új esztendéjébe s egyúttal a szent évbe lépünk. — Annak az emlékére, hogy Isten e napon a legnagyobb ajándékot, egyszülött Fiát adta az emberiségnek, mi is ajándékokat adunk egymásnak. Az isteni kisdéd békét és szeretetet hozott a földre, ezt a nagy ajándékot kell legjobban becsülnünk. Azért kívánunk egymásnak boldog ünnepeket, vagy ősi keresztény szokás szerint az angyali ének szavaival köszöntjük egymást: »Dicsőség a magassághan Istennek és békesség a földön a jóakaratu embereknek!«

Az ünnepek alkalmából ma, vasárnap éjjel tartják az éjféle misét. A székesegyházban

este 11 órakor a papnövéndékek szent zsolozmákat énekelnek. Az éjféle misét Vinkler József v. püspök, nagyprépost végzi.

Karácsony első napján a székesegyházban az ünnepélyes szent misén d. e. 9 órakor dr. Schlauch Lőrincz bibornok-püspök pontifikál s Palotay László kanonok szent beszédet mond.

Az olasz-i plébánia templomban d. e. 9 órakor Dencs János tb. kanonok szent misét tart. Ezen a napon prédikáció az olasz-i templomban nem lesz.

A Szent László-templomban ugy az ünnepélyes szent misét, valamint a szent beszédet dr. Vuoskics Gyula plébános tartja.

V.-Velenczén a szentmisét Gábrily Lajos plébános tartja s ugyancsak ő prédikál.

Karácsony második napján az olasz-i plébánia templomban délelőtt 9 órakor Dencs János tb. kanonok tartja a szent misét és Kópis József káplán prédikál.

Az egyházi év tulajdonképen a mai nappal kezdődik. Ez év jubileumi esztendő s ezért a mai napon délelőtt a prédikáció alkalmával, az általunk már közölt püspöki körlevél alapján kihirdetik a jubileumi vagy hünbánati évet. Az ünnepélyes kihirdetés Rómában ma délután 3 órakor történik. Ez időben az ország összes r. kath. templomaiban meghuzzák a harangokat.

TAJÉKOZTATO.

A muzeum az egész téli idő alatt zárva.

Jan. 3. A nőegylet thea-estélye.
Jan. 7. 48-as Népkör táncestetélye.

A 90 éves pápa a szent év küszöbén.

A lapok ismét kedvezőtlen híreket kezdtek világgá bocsátani XIII. Leo pápa egészségi állapota felől. Ezen már hirlapilag is czáfolt híresztelésekkel szemben épen a jubileumi szent év kezdetének napján igen örvendetes tudósítással kedveskedhetünk olvasóinknak a leghitelesebb forrásból.

Folyó hó 19-én egy Rómában tartózkodó magyar főpapot fogadott a szent atya kimondhatatlan kegyességgel. Ez írja, hogy a szent atya egészsége, elméjének hatalma, lelkének derüje és jóságossága egyaránt meglepő s teljes tudatában van életerejének; hogy ő nem *cadaver ambulans*, hanem épen olyan érdeklődéssel és buzgósággal töltheti be apostoli hivatását, mint pápasága kezdetén. S ez nem tulzás. Egy fiatal magyar zirczit is, ki min nevelő Japánba indul, fogadott a szent atya s vele is nyájasan beszélgetett és csodálatos avatottsággal szólott a japáni és chinai állapotok felől.

És a mi különösen élénken fogja érdekelni a magyar közvéleményt, fölkérte az audencián a magyar főpap a szent atyát, hogy *kilenczázados jubilumi ünnepünk alkalmából engedje lefesteni arczképét a magyar országos képtár számára* László Fülöp által, ki legközelebb Rómába megy.

Azt válaszolta, hogy ámbár az utóbbi években minden ilyen kérést elutasított: tekintettel az alkalomra és a rendeltetésre, ha egészségi állapota megengedi, nem fogja a kérést megtagadni.

* **Királynékné születésnapja.** Ma decz. 24-én lenne megdicsőült nagy királynékné születése napja. Máskor örömmünnepe, ma szomorú évforduló.

* **Ki lesz a törvényszéki elnök?** Mióta a törvényszék elnökének főügyesszé történt kinevezése a hivatalos lapban megjelent, mindentűt élénk megvitatás tárgyát képezi az, hogy ki lesz az új törvényszéki elnök. Ez állásra igen sokakat emlegetnek, így a váradiak közül: Geleon Ferencz, Barry József, Czveck Kálmán és Jelentsik István táblabírákat, míg mások azt beszélnek, hogy más törvényszék kerületéből lesz kinevezve az új elnök. Hír szerint a legnagyobb kilátása Barry József és Jelentsik István táblabíráknak van.

* **Elhalasztott thea-estély.** A biharmegyei és nagyvárad-i nőegylet elnökségétől vettük azon értesítést, hogy a f. hó december 27. napjára tervezett thea-estély közbejött akadályok miatt jövő év január hó 3-ik napjára lett halasztva.

Esküvő. Gossler Irma jeles zongoramester nő, a „Tiszántul” állandó zene-referense, kinek már több sikerült szellemes tárczája jelent meg a helybeli lapokban, f. hó 26-án d. e. 11 órakor esküszik örök hűséget Paczkó Aladár megyei gyámpénztári iktatónak a váradi-olasz-i róm. kath. plébánia templomban.

* **Karácsonyi ünnepélyek.** Karácsony estélyén igen sok intézet és iskola tart karácsonyi ünnepélyt karácsonyfával és pástorjátékokkal. A *Biharmegyei Nőegylet* részéről vettük a következő meghívót:

A Biharmegyei és Nagyvárad-i Nőegylet Erzsébet leány árvaházban a karácsonyfa ünnepély ma, vasárnap délután fél három órakor lesz megtartva, melyre a választmányt, ugy az egylet minden tagját és az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívja özv. báró *Gerliczy* Félixné elnökne.

A *nagyvárad-velencei* róm. kath. népiskola növendékei f. hó 24-én fél 4 órakor tartják meg karácsonyi ünnepélyüket az irgalmas nővérek tanintézetében, melyen a gyermekek énekelni, szavalni fognak s egy pástorjátékot is fognak előadni.

A *nagyvárad-i kir. ügyesség fogházorei* gyermekei részére karácsonyfát állított föl dr. *Ferjessy* Mihály kir. ügyész s a karácsonyfa ünnepély f. hó 24-én d. u. 3 órakor lesz a fogházépületben, melyre az érdeklődőket szivesen látják.

A *p.-szőlősi róm. kath. népiskolában* szintén f. hó 24-én lesz a karácsonyi ünnepély, melyen a gyermekek Mohl Adolf pástorjátékát adják elő.

* **Vizsgálat az adóhivatalnál.** A nagyváradvárosi adóhivatal már napok óta vizsgálja Szabó Károly miniszteri segéd titkár. Tegnap az utadó és hadmentességi díjak kezelését a melynél Novák János számtiszt az ügyosztály vezető s a tapasztaltak felett teljes elismerését nyilvánította és a kezelést mintaszerűnek jelentette ki. Ilyet sem kapott egyhamar a nagyvárad-i adóhivatal.

* **Halál a lakodalomban.** Egy szerencsétlen eset tartja izgatottságban *Szt.-Peterszeg* lakosait. A község egyik jómódu gazdájának lánya ment férjhez. A lakodalomban természetesen megjelentek az összes ismerősök és jó barátok. A násznép már a cigány hangjai mellett készülődött a tánczra, mikor *Ekes* Sándor fiatal 20 éves ember, a falon függő fegyvert levette és a zsufolt szobában czélogatni kezdett veie. Tréfálva mondogatta: »Vigyázzatok, mert lelővök valakit. Ebben a pillanatban lépett be a szobába az ajtón *Turzó* Imre, mikor *Ekes* Sándor kezében a fegyver

melyről azt hitte, hogy nincs megtöltve, elsült és Turzó Imre szíven találva, holtan rogyott össze. A lövés zajára siettek elő az öregek is, kik egy másik szobában borozgáltak, köztük az öreg Turzó is, ki megdermedve látta az ajtó küszöbön fia élettelen testét. — Valóban ideje lenne már, hogy mindenféle lakodalmi fegyver bravournak, mely annyi szerencsétlenséget okozott, egyszer s mindenkorra véget vetnének.

* **Karácsonyi mellékletünk tartalma.** Lapunk mai számához külön karácsonyi mellékletet állítottunk össze az ünnep alkalmából, a melynek tartalma a következő: Karácsony éjjelén, (vers) Mendelényi Bélától. — Az arany bulla keletkezése és első sorsa. Dr. Karácsonyi Jánostól. — A Lenárth Ádám karácsony estéje. Helvey Lajostól. — A muszka sereg élelmezése Nagyvárad által 49-ben. Ludvig Józseftől. — A bibliás honvéd. Dr. Kontur Béla. — Musée social. — A kávéról a kávé-nénikéknek. Justustól. — A gyermekszereket. Özv. Személyi Kálmántól.

* **Hogy áll a város pénzügye.** Nagyvárad városának házi-pénztára a jövő év elején ismét kemény próbára lesz téve. A város pénzügyi viszonyai, hiába takargatjuk, igen kedvezőtlenek s a városnak, még túl magas kamat árán is okvetlen kölcsönről kell gondoskodni. — A kisebb városi tisztviselők is szomorú helyzetbe jutottak. A város megalkotta az előlegekről szóló szabályrendeletet. A kisebb tisztviselők jórésze igénybe vette a szabályrendeletben biztosított kedvezményt. Most aztán oly nagy részletekben vonják le a felvett előleget, hogy az illetők fizetésüknek csak töredékét kapják meg s ki vannak téve a pénzzavaroknak.

* **Hálnak, egyre hálnak . . . Kiss Gusztáv** h.-m.-vásárhelyi ny. főgimnáziumi tanár elhunyt. Kiss Gusztáv Kossuth jurátusa volt 1847-ben. A magyar szabadságharcot századosként harcolta végig. Eredetileg morva származású volt, de a magyar szabadság szelődje érintette s magyarrá vált, mint annyi sokan. Kossuth kedvenc embere volt.

* **Előjárók választása Biharon.** Bihar községben a napokban tartották meg a képviselőtestületből kilépett 6 rendes és 2 póttag választását Halász Elemér központi szolgabíró elnöklété alatt. Tegnapelőtt pedig a bíró és előjárók választását ejtették meg. Főbíróvá megválasztották közfelkiáltással Szabó Józsefet; másodbíró lett Takács Mihály, közgyám Hege-dős Mihály, adószedő Méhes Mihály, város gazda ifj. Mákocsi Imre; esküdtek Szabó Lajos, Nagy József, Darabont Ferencz, Terge Mihály, pót- esküdtek Almási István, Lobrai István, Szilágyi István és Molnár Imre.

* **Bürokratizmus a városnál.** A tulhajtott bürokratizmus korát éljük: ez bénítja meg a hivatalok gyors működését s drágítja meg a közigazgatást. Igen sokszor a legegyszerűbb dologban árkusokat innak össze, ahelyett, hogy pár szóval rövid uton elintéznék. Különösen fénykorát éli a bürokratizmus Nagyvárad város közigazgatásában. Ez az oka, hogy panaszkodnak a személyzet elégtelensége miatt. Egy példa eléggé jellemzi a városnál uralkodó bürokratizmust. Az egyik főtisztviselőnek négy darab egyszerű gyertyatartóra van szüksége. Ezért egy hosszú jelentést készít s iktatás után átküldi a elnökséghez. Itt ismét beiktatják s áteszik a gazdasági tanácsoshoz, onnét aztán vándorol tovább, esetleg a főszámvevőhöz, hogy adjon róla véleményt, van-e fedezet. Szóval elérkezik a nyár, mire négy gyertyatartó ügye keresztülmegy az összes retortákon, ha ugyan még egy pár szakbizottság elé nem kerül. A gyertya-tartók ügyének elintézése többbe kerül a városnak mint a négy gyertya-tartó ára.

* **Vesztett eb gárazdálkodása.** Napok óta egy vestett eb tartja igazgatóságban Bihar község lakosságát. Ványa György pásztor kuttyán tört ki a düh s a pásztorokban 3 nagy kuttyát megmárt s az egyiknek hat kölykét szét-

tepte. A lakosság leste, hogy agyonverhesse. Tegnap sikerült agyonlőni.

x **Összes raktáron levő czikkek** u m.: Kalapok, cylinderek, sapkák, férfi, női és gyermek **carlsbadi** cipők, galosnik, posztó cipők, halina csizmák, keztük, harisnyák, fehérneműek, nyakkendők, valódi Benger-féle Jäger alsók, kötött és szövött áruk stb. **tényleg leszállított árban csakis Fábry Testvéreknél, Nagyvárad fő-utca és zöldfa- utca elején**

A törvényszék rendben.

A nagyvárad kir. törvényszék a mióta fennáll, soha nem volt olyan rendben, mint most.

Részint a személyzet elégtelensége, részben más okokból, rengeteg restancia bénította meg a helyes és gyors működést.

Ugy a kir. törvényszék, mint a területén levő tizenegy járásbíróóság működésével, épen a fenti okokból is, sokat foglalkoztak úgy a helyi, mint a szaklapok, az ügyvédi kamarai jelentések.

Az igazságnak megfelelőleg most az örövendetesen megváltozott viszonyokról is tájékoztatni kívánjuk a közönséget s erre legal- kalmassabb a csalahatatlan számok.

Köztudomású dolog és pedig a közkezen forgó miniszteri évi jelentésekből is, — hogy a vidéki törvényszékek közt, ügyforgalom tekintetében, a nagyvárad kir. törvényszék a legelső között áll, — sőt büntetőügyi forgalma noha jövedéki-bíróági és bányai ügyi hatósági jogkörrel nem bír, a budapesti kir. büntető törvényszékét kivéve a legnagyobb az egész országban.

Ha mégis az alábbi örövendetesnek mondható eredmény eléretett, — amit a nagyvárad kir. ítélőtábla elnöke, — az e hóban megtartott időszaki vizsgálat alkalmával jóleső örömmel s meglelégedéssel konstátált, — az nagyrésztben a kir. törvényszék most már főügyésszé kinevezett elnökének tapintata, czélserű és helyes beosztása, éber figyelme mellett, minden egyes bíró odaadó ügybuzgalmának és lankadatlan szorgalmának tulajdonítható.

Készséggel adunk helyet e l.p hasábjain az alábbi statisztikai adatoknak, mert a számok ékebben beszélnek a szavaknál.

I. Beadvány-forgalom volt:

Polgári	1898. évben	23.247
Büntető	"	22.644
Telekkönyvi	"	20.235
Elnöki	"	6.264
összesen:		72.390
Leirandó volt		56.138
Leiratott 1898.-ban		54.831

Leirási hátralék volt: 1898. decz. hó 31-én 1.307 drb.

Az 1899-ik évben beadvány-forgalom volt 1899. évi decz. hó 1-ig.

Polgári		21.760
Büntető		24.080
Telekkönyvi		20.134
Elnöki		6.548
összesen:		72.522

Ebből leirandó volt: 1899. évi decz. 1-ig leiratott 53016 52288

leirási hátralék 1899. decz. 1-ig 728 drb.

II. Az 1897. év végével folyamatban maradt bírók bírósági, örökösödési és egyéb per 1200

1898. január 1-től 1899. decz. 1-ig érkezett 706

Elintézendő volt összesen: 1906

rendes per

Ebből az 1898. évi január 1-től 1899. decz. 1-ig végleges befejezést nyert 1378

folyamatba maradt 528 per.

A befejezést nyert 1078 rendes perből 1898. január 1-től 1899. évi decz. 1-éig

ítélet hozatott 1898-ban	702
" " 1899-ben	455
Ügydöntő végzés 1898-ban	134
Ügydöntő végzés 1899-ben	87
összesen:	1378

III. Váltó-per.

1897. év végén folyamatban volt 302

1898. jan. 1-től 1899. decz. 1-ig érkezett 275

összesen: 577

Ebből elintéztetett:

1898-ban ítéllettel 183

1899-ben decz. 1-ig 151

ügydöntő végzéssel 1898-ban 39

ügydöntő végzéssel 1899-ben 21

összesen: 394

folyamatban van tehát 1897. decz.

1-én 153 per,

melyből 1898. évi 28

1899. évi pedig 153

összesen: 369

Elintéztetett ebből 316

Folyamatban van 1899-ről 53 ügy.

V. Váltó és kereskedelmi perek:

1897. decz. 31-én hátralék volt 130

1890-ben érkezett 303

1899. decz. 1-ig érkezett 391

összesen: 824

Ebből elintéztetett:

ítéllettel 522

ügydöntő végzéssel 198

összesen: 720

Folyamatban van 114

VI. Hagyatéki ügyek:

1897. decz. 31-én folyamatban volt 380

1898. jan. 1-től 1899. decz 1-ig érkezett 158

összesen: 531

Ebből 1898-ban 414

1899-ben 117

összesen: 531

VII. Sommás polgári felebbezett perek:

1897. decz. 31-én hátralék volt 282

1898-ban érkezett 611

1899-ben decz. 1-ig érkezett 617

összesen: 1510

Ebből végleg befejeztetett:

1898. január 1-től 1899. decz. 1-ig 1310

Hátralék 200

azonban ezen 200 drb. tárgyalásra kitűzve

van aként, hogy a tárgyalási határidő 6 hét-

nél tovább ki nem terjed.

Az óriási hátralékkal küzdött kir. tör-

vényszéknél minden egyes ügyszak nem egész

két évi kitartó munka és erőmegfeszítés után,

1899. decz. 1-én úgy állott, hogy az egyes

előadó bírák, a mindennapi kiosztáson dolgoz-

nak s legkésőbb 48 óra alatt az elintéztet

ügyek, kiadmányozás alatt állanak.

Az 1900. évi január 1-én életbelépő új

bünyvádi perrendtartás sem fogja a nagyvárad

kir. törvényszéket készületlenül találni, amenny-

nyiben már eddig is derekasan megküzdött az

elébe gördült akadályokkal. Ennek illusztrálá-

sára szolgáljanak a következő statisztikai

adatok:

VIII. Büntető-ügy

— a kir. törvényszéknél. —

1897. év végén folyamatban maradt

olyan bünygy, a mi végítárgyalásra

várt 834

1898. év végén 763

1899. decz. 1-én 317

összesen: 1914

Hozatott elsőfoku ítélet:

1898-ban 726

1899-ben decz. 1-ig 1051

összesen: 1777

Másodfoku ítélet:

1898-ban	613
1899-ben decz. 1-ig	700
összesen: 1.313	

Másodfoku felebbezett bűnügy maradt hátralékban:

1897. év végén	193
1899. » »	43
1899. decz. 1-én	48

s így jelenleg elintézetlen csak 48 felebbezett bűnügy van.

Bűnvizsgálat befejezetlen maradt a központi vizsgálóbíróknál.

1897. év végén	192
1898. » »	150
1899. decz. 1-én	72

1899. december 1-én tehát a központi vizsgálóbíróknál 72 bűnvizsgálat volt folyamatban.

Az 1898. év végén a központi vizsgálóbíróknál és a kir. törvényszék területén levő 9 kir. járásbírósnál (mert a 11 kir. járásbírósnál közül kettő u. m. a nagyvárad—városi és nagyvárad—vidéki bűnvizsgálatokat nem foganatosít) folyamatba volt 890 drb. bűnvizsgálat.

Ez a szám 1899. decz. 1-én annyira leoladt, hogy e napon a központi vizsgálóbíróknál és a 9 kir. járásbírósnál csak 362 bűnvizsgálat van folyamatban, a mi december 31-re jelentékenyen fog apadni.

A központi vizsgálóbíróknál az ügyforgalom kitüntetésül szolgáljanak a következők:

1898-ban a bűnvizsg. forgalom volt	1070
1899-ben decz. 1-ig	826
összesen: 1896	

Más bíróságok megkeresései alapján foganatosított vizsgálati cselekmény volt:

1898-ban	502
1899-ben decz. 1-ig	580
összesen: 1082	

A kir. törvényszék területén levő 11 kir. járásbírósnál vétség és kihágási ügy folyamatban volt:

1898. év végén	2633
----------------	------

1899. év decz. 1-ig leoladt ez a hátralék úgy hogy jelenleg 764 vétségi és kihágási ügy van folyamatban.

Ha mindezekhez hozzávesszük azt, hogy a sommás váltókeresetek, végrehajtások, a csőd-ügyek, csődbiztosi elintézésre váró ügyek, továbbá a fenti kimutatásba nem foglalt, de ezekre menő bűnügyi megszüntetési, áttételi illetékességi és vizsgálati foglyok ügyében hozott határozatok, végre a fegyelmi ügyek mind napról-napra elintéztetnek s a mellett a bírák és a segédszemélyzet, a hétnek fele napjain, folytonos feszült figyelmet igénylő ülésekben vannak elfoglalva, tanuhallgatásokat, szemlélt foganatosítanak és tárgyalásokat tartanak; igazán elmondhatni, hogy elismerésre méltó tevékenységet és ügybuzgalmat fejtettek ki, mely méltán felköltetheti a legfelsőbb igazságügyi felügyeleti hatóság figyelmét.

EGYESÜLETEK.

A koldusápoló egyesület gyűlése.

A nagyvárad Szent Lászlóról nevezett gyermek menedékház és koldusápoló egyesület tegnap választmányi, majd rendkívüli közgyűlést tartott, Palotay László kanonok elnöke alatt. Jelen voltak: Fetszer Antal, dr. Molnár Imre, dr. Hoványi Gyula, Bereczky Géza és Székely Sándor. Elnök bejelentette, hogy dr. Schlauch Lőrincz bíbornok ur ő Eminenciája a szent karácsony alkalmából 100 frtot, a káptalan tagjai pedig 290 frtot adakoztak. Hálás köszönettel vették. Az intézetben ápoltak közé egy agg férfit felvettek. Néhai Winterhalter Antal hagyományát, 5000 frtot az egyházmegyei főpénztárban helyezték el gyümölcsöszés végett. — A jövő évi költségvetést 13000 korona be-

vétellel és ugyanannyi kiadással állapították meg.

A kereskedők és iparosok szövetségében a részjegy befizetési iverkiállítására serényen folyik. A karácsony előtti vasárnapon és karácsony másodnapján szintén megszakis nélkül délután 1—3 között lehet kiváltani a könyvecskéket a Kossuth-utca elején (Weisz ház) levő helyiségben. A rendes befizetések január első vasárnapján veszik kezdetüket. A részjegyzések száma napról-napra gyarapodik, úgy, hogy a szövetség szép reményekkel indul az üzletévé elé.

IRODALOM.

A Petőfi-Társaság új tagjai. A Petőfi-Társaság tegnap ülést tartott Jókai Mór elnöke alatt, melyen a megüresült helyre Somló Sándort és Kóroda Pált választották meg. Malonyai Dezső és Papp Dániel ajánlását visszavonták. Az elnök végezetül bejelentette, hogy Wohl Hermann csucsovai polgár elhalálozván, a társaságnak 2000 frtot hagyományozott.

Király és haza. Simon Péter budapesti főgimnáziumi tanárnak ily című öt kötetes művét, mely b. e. Erzsébet királyné emlékének van szentelve, kiváló elismeréssel fogadta a kritika. Annál is inkább ajánljuk olvasóink figyelmébe, mert a mű jövedelme az Örökimádás templomára van szentelve, karácsonyi és újévi ajándékról is alkalmas. Ára az öt kötetnek együttesen öt frt. Megrendelhető a szerzőnél Budapest VII. Murányi-ut 59. sz.

Igazságszolgáltatás.

A jogász-egylet gyűlése.

A nagyvárad jogász-egylet tegnap d. u. 5 órakor a törvényszéki palotában Ritoók Zsigmond elnöke alatt ülést tartott, melyen jelen voltak:

Vámosy Mihály, Korn Lajos, Kurländer Ede, dr. Stern László, Waldmann Márk, Eperjessy Ferencz, Biszterszky Elemér, Schütz Albert, Rádl Ödön, Hlatky Endre, Perjessy Mihály, dr. Hegyessy Márton, Molnár Jenő dr., Gerő Armin Ritoók Géza dr., Nagy Ernő dr., Fráter V., Debreczeni Albin, Papp Aurél, Rimler Károly, Mihelyi Adolf, Váradi Ödön, Bige Gyula, Nagy Lajos, Tassy Pál dr., Bary József, Velyászky Gyula, Nagy Dezső dr., Jacobi Andor, Sarkady Imre, Tátray Kálmán, Tóth Imre, Kurovsky Ferencz, Hermann Aladár, Vajnovszky Vincze, Gedeon László, Möré Pál dr., Puskás Béla, Lázár Márton, Thury László.

Az ülés megnyitása után Hegyessy Márton a Jogász-egylet nevében üdvözölte Tassy Pál drt. abból az alkalmából, hogy főügyészské kinevezték.

Ezután az előre megállapított tárgysorozat értelmében Perjessy Mihály dr. kir. ügyész tartotta meg kritikái előadását a Gerő Armin multkori fölolvása fölött.

Kik lesznek Januárban esküdtek?

— A januári esküdtek kisorsolása. —

Tegnap sorsolták ki a januári esküdteket a törvényszéken.

A fontos aktus az előki tanácssteremben folyt le. Az ülésen Tassy Pál a kir. törvényszék elnöke elnökölt. Rajta kívül jelen voltak: Miltye Gyula kir. táblai bíró, az esküdtbírósnak elnöke, Bige Gyula vizsgálóbíró, Vámosy Mi-

hály kir. alügyész s Kardos Albert törvényszéki aljegyző.

Az esküdtek kisorsolása a törvényben előírt formák betartása mellett történt. Az urnából az esküdtek nevét a törvényszék elnöke húzta ki.

Összesen harmincz rendes, hat sajtóügyi s tiz pót-esküdtet sorsoltak ki.

Az első esküdtek nagyobb részt falusi földmivelők emberek és kereskedők, jogász ember csak egy van benne, szóval valódi esküdtészek.

Rendes esküdtek lettek:

1. Horváth Bálint földmives, Csökmő.
2. Megyesi Ferencz földmives, Nagy-Szalonta.
3. Papolczi József bankhivatalnok, Nagyvárad.
4. Mozán Pál földmives, Sarkad.
5. Molnár Béla földbérlet, B.-Szent-Márton.
6. Szilágyi Jenő földbirtokos, Berettyó-Ujfalu.
7. Öreg Molnár István földmives, Komádi.
8. Halász Kálmán mérnök, Mezőkeresztes.
9. S. Hegyesi Lajos földmives, Bors.
10. K. Polgár József földmives, Komádi.
11. Major József molnár segéd, Nagyvárad.
12. Meiser Ferencz szatócs, Nagyvárad.
13. Tóth László erdő mester, Nagyvárad.
14. Fésűs Dániel kereskedő, Nagyvárad.
15. Tomsányi Sándor uradalmi tiszt, Nagyvárad.
16. ifj. G. Vácsi József földmivelő, Komádi.
17. Frölich Pál hentes, Nagyvárad.
18. Batona István vinczellériskolai igazgató, Diószeg.
19. Reteg István iparos, Nagyvárad.
20. Frölich István gépész, Nagyvárad.
21. Kotzmann János tanár, Nagyvárad.
22. Marczai János földmives, Sarkad.
23. Patta Manó órász, Nagyvárad.
24. Balogh György földmives, Nagyszalonta.
25. Ökrös András földműves, B.-Ujfalu.
26. Lindenfeld Zsigmond ügyvéd, Nagyvárad.
27. Polyák Károly földbérlet, Kőtegyán.
28. Nagy Gyula kefékötő, Nagyvárad.
29. Plathy Miklós földbirtokos, Ártánd.
30. Polonkai Gyula szabó, Nagyvárad.

Sajtóügyi esküdtek lettek a következők: 1. Márkus József kereskedő, Nagyvárad. 2. Kiss Károly kereskedő, Nagyvárad. 3. Szikora Jenő kereskedő, Nagyvárad. 4. Laszky Ármán kereskedő, Nagyvárad. 5. Lakatos Lajos földmives, Bihar. 6. Raduly Péter háztulajdonos, Nagyvárad.

Végezetül még tiz pótesküdtet sorsoltak ki a nagyvárad esküdtképes polgárok sorából. Pótesküdtet a következők lettek: 1. Mezey János kereskedő. 2. Martoncsik Lajos tanár. 3. Guttman Sámuel szatócs. 4. Auer József ispán. 5. Dr. Erlich Ignác ügyvéd. 6. Kovács Kálmán műasztalos. 7. Torszin Elek cipész. 8. Mihelyi Emil váltóüzlet tulajdonos. 9. Tóth József asztalos. 10. Lovas Dániel szabó.

Ezek az emberek fognak január hónapban itélkezni a bűnösök felett. Az első tárgyalás január 15-én lesz.

Bűnjelek elárverése. Az elrabolt bűnjeleket rendszerint minden esztendőben elárverelik. Ez évben az árverés 28-án lesz a fogházépületben, amikor elárvernek sok piszolyt, fegyvert s más bűnjelt.

Ügyészi megbizottak kinevezése. Az új bűnvádi perrendtartás értelmében ezentúl a kir. járásbíróknál is képviselve lesz a vádhatóság az ügyészi megbizottak személyében, míg eddig a járásbíróknál közdádló nem volt.

A hivatalos lap tegnapi száma közli a kinevezéseket.

A nagyvárad kir. ügyészség kerületébe kineveztek:

a nagyvárad-városi és nagyvárad-vidéki kir. járásbíróknál: ügyészségi megbizottakul Tátray Kálmán az ottani kir. ügyészséghez beosztott bírósági aljegyzőt; és dr. Papp Dezső ugyancsak az ottani kir. ügyészséghez beosztott bírósági joggyakornokot;

a belényesi kir. járásbírósnál: ügyészségi megbizottul Csordás János ottani lakos, ügyvédjelöltet; állandó helyettesül Kovács János ottani kir. járásbírósnál aljegyzőt;

a berettyó-ujfalusi kir. járásbírósnál: ügyészségi megbizottul dr. Lux Samu ottani gyakorló ügyvédet; állandó helyettesül Kádár Jenő ottani kir. járásbírósnál aljegyzőt;

az élesdi kir. járásbírósa mellé: ügyész-ségi megbízottul Poyvár Miklós ottani gyakorló ügyvéd; állandó helyettesül Makai Kálmán ottani kir. járásbírósi aljegyzőt;

a margittai kir. járásbírósa mellé: ügyész-ségi megbízottul dr. Leuchtmann Lipót ottani gyakorló ügyvéd; állandó helyettesül Kolb Géza ottani kir. járásbírósi aljegyzőt;

a nagy-szalontai kir. járásbírósa mellé: ügyész-ségi megbízottul dr. Czegléd István ottani lakos, ügyvédjelölt; állandó helyettesül Kállai Salamon ottani kir. járásbírósi aljegyzőt;

a székelyhídi kir. járásbírósa mellé: ügyész-ségi megbízottul Kató János ottani kir. járásbírósi aljegyzőt;

a tenkei kir. járásbírósa mellé: ügyész-ségi megbízottul Dietrich Endre ottani gyakorló ügyvéd; állandó helyettesül Nyisztor Sándor ottani kir. járásbírósi aljegyzőt;

a vaskóhi kir. járásbírósa mellé: ügyész-ségi megbízottul Bakacs Béla ottani járási szolgabíró;

A nagyvárad kir. tábla kitűzött ügyei.

Előadó: *Dr. Gedeon László.*

2570 Békésmegye t. főügyésze — gr. Károlyi István.

1477 Fenes község telekkönyvi átalakítási ügye stb.

3527 Özv. Pordán Imréné — özv. Szeremley Sándorné.

3538 Nagy Sándor — Bihar-mezőkeresztesi takarékpénztár.

2633 Biharmegye összesített árvapénztára — Polg. tkptr.

4540 Ujfalussy Dezsőné — Hermann Gyula.

3546 Szelecsán Gábor — ifj. Paskó Mitru.

Előadó: *Nagy Ferencz.*

3970 Ifj. Pap Sándor becsületsértés.

3971 Szőke Jakab becsületsértés.

4046 Dudás András testisértés.

4057 Ifj. Szabó Mihály lopás.

5058 Fekete István lopás.

4060 Czeglédi János lopás.

4061 Szabó Etel lopás.

Előadó: *Dr. Jánosy Károly.*

1801 Petrovics Antal — Lőrincz András.

1889 Kovács Lajos — Ottlakai gör. kel. hit-község.

1975 Simon László — Cserei Ignác.

3125 Rothmann Izsák — Reich Lipót.

3214 Moravék Károly cégjegyzési ügye.

3279 Román-világosi tkptr egy segélygyűlet cézgtörlése.

3595 Combs Ida — Kardos János.

Előadó: *Dr. Imrih Feter.*

3382 Gosztonyi Ferencz — Farkas Péter és társa.

3394 Kugler Antal és társa — Karakas és társa cég.

3416 Özv. Gölner Matild — Taussig Ede.

3417 Dengi Lajos — Joniga András.

3418 Özv. Schwartz Dávidné — Vronka József és t.

3430 Reich Vilmos — Fischer Márton.

3447 Boros Jenő — Deutsch Ede.

3464 Popovits János — Bereza Nikolae.

3516 Nikolay Mihály — Gál Soma.

3517 Borgalya Pál — Nikolay Mihály.

3543 Botta Mojszi — Kingye György.

3581 Gálffy Erzsébet — herczeg Odescalchy Arthurné.

3594 Kohn Ignác — Goldstein Mór és neje.

3596 Várad Gyula — Szücs Pálné.

Előadó: *Czvek Kálmán.*

3291 A magy. kir. kincstár — Alb György örökösei.

2292 A Sylvania pénztintézet — Tar Péter és társa.

3329 Hartmann Samu — Höhn György.

3330 Pozsgay Mihály — özv. Katona Ferenczné.

3331 Aradmegyei takarékpénztár — özv. Katona Ferenczné.

3332 Demelbauer Jakab — özv. Katona Ferenczné.

3358 Simon Jenő — özv. Katona Ferenczné.

3368 Vikiória takarékpénztár — Versz Juon és neje.

3370 Nagyszebeni földhitelint. — Krupka Károly és neje.

3378 Nagybatyini g. kel. egyház — Gottis, sz. Matka Anna.

3432 Magy. kir. kincstár — Orbán György és társa.

3433 Biharmegyei ipar- és terménybank — Kuttny Gyula.

Előadó: *Lehoczky Gyula.*

1777 Mester Mária — Mester Mitru.

2047 Kádár Sándorné — Kádár József.

2048 Harasztosi Lajos és t. — Özv. Lakatos Péterné.

2067 Farkas Lajosné — Jordán Lőrinczné.

TANUGY.

Iparosok szakoktatása. Az iparos-ségdek továbbképző tanfolyamának faipari csoportján a hetedik előadás ma (vasárnap) fog megtartatni. D e. 8—11-ig szakrajzolás gyakorlattal lesznek a hallgatók elfoglalva, melynek tárgyát az egy ajtós ruhaszekrények tervezése és rajzolása fogja megkezdeni; 11—12-ig pedig alaktani előadása lesz, mely az egyszerű főpárkányok főrészeinek különböző módosulásain kívül a fokosoros főpárkányok szerkesztésének szabályaival ismerteti meg a hallgatókat.

Az előadásról sokszorosított jegyzetek fognak kiosztatni

IPARÜGY.

Az ipartestület kérelme.

1885-ik évben alakult meg a nagyvárad ipartestület és azóta teljesíti mind azon kötelességeket, melyeket az 1884. évi XVII-ik törvényzikk reá ruházott.

Alulírott azonban azon nézetben vagyok, hogy a testület vezetésével megbízott tényezők még többet is tettek, anélkül, hogy ez által hatáskörét áthágták volna.

Az 1884. évi XVII-ik t.-cz. 126. §-a állapítja meg az ipartestületek tulajdonképpeni hatáskörét és hatósági teendőit, melyben az iparosok érdekeinek előmozdítására utasítja. Ennek felismerése és általános de jogos kihasználásában rejlik leginkább az ipartestületek erkölcsi hatalma és anyagi kiemelkedése. Utasítja továbbá ezen törvényszakasz a testületeket a következőkre, hogy gondoskodjon arról:

a) hogy az iparosok és segédek közt rendezett viszonyok álljanak fenn.

b) Hogy a tanoncok ügye rendeztessék.

c) Hogy az iparosok és a tanoncok vagy a segédek között felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézésére békéltető működés biztosítsassék.

d) Hogy segélypénztárak létesüljenek.

e) Hogy az iparosok anyagi érdekeit szövetkezetek által előmozdítsa.

f) Hogy a hatóságokat az iparügy tekintetében kellőleg tájékoztassa.

Ezek az utasítások kötelezők, de kivételük nehéz.

A törvény közszelleme általában arra utasít, hogy segíts magadon; ebből kifolyólag teljesítik is az ipartestületek nem csak az első fokú iparhatóságoktól elvett és rájuk ruházott közigazgatási hatósági teendőket, díj nélkül, melyeknek eddigi kezelése ugy a megyék, valamint a városoknak ezen csekély összegekbe kerültek, hanem még mindezekon kívül az iparos érdekek és iparügyek felvirágoztatásának előmozdítására is kötelezve vannak.

Ennyi megbízások és törvényes kötelességek teljesítése és végrehajtása nem csekély gondot adott az ipartestületeknek, tehát a kérdések sikeres megoldása mindig csak az előjáróság gondos és tapintatos, de mindenkor a viszonyokhoz alkalmazott intézkedéseitől volt függővé téve. E helyen nem hízegésből, de dicsekedésként ki merem mondani, hogy a nagyvárad ipartestület előjárósága a legutóbbi három évi működésével hivatásának magaslatára felemelkedett, a mit az ipartestület anyagi erejének jelenbeni kedvező helyzete igazol.

Ipartestületünk vezetősége az 1898. XXIII. t.-cz. előnyeit az iparos érdekek előmozdítására megfelelőnek találta s ezért megalkotta — az országos központi hitelszövetkezet védszárnyai alatt — az ipartestületi hitelszövetkezetet, melynek célja, hogy ipari csoportok képességi fejlődése érdekében a létesítendő készáru és nyersanyag raktárakat egész pénzübeli erőnkkel támogassa.

Ezen cél elérése érdekében mi szük szervezetünk körében mindent elfogunk követni, hogy iparosaink becsületes törekvését előmozdítsuk. A félelem egy neme áll azonban előttünk s ez a rossz akarat. Ez az átkozott, minden jó cselekedetnek útjában álló »rém« már is jelentkezik, hogy megakadályozza s most rá vagyunk utalva a jó akaratra.

Ennélfogva a »nagyvárad ipartestületi hitelszövetkezet tagja« igaz gatójának nevében azon kérelemmel fordulok, vármegyénk és városunk főpapjai, főurai, birtokosai, gyárosai, pénzüntézetek és mindazokhoz, kiket az Isten földi javakkal megáldott, a mennyiben céljaink elérése azonos a haza érdekeivel, intézetünket kamat nélküli kölcsönrel támogatni sziveskedjenek.

Jóváhagyott alapszabályaink 6. §-a szerint: »A szövetkezetbe rendes tagként csak olyan teljes koru egyén léphet be, ki a nagyvárad ipartestület tagja és vagyona felett szabadon rendelkezik. A szövetkezet tagja jogi személy is lehet. Alapító tagul pedig bárki is felvehető.

Ennek értelmében azt állapítottuk meg, miszerint mindazok, kik két ötven koronás szövetkezeti részjegyet azon feltétel alatt jegyeznek, hogy az üzleti nyereségből részt nem kívánnak, amennyiben hozzájárulásuk célja az iparfejlesztés és támogatás, nem haszonélvezet, — alapító tagoknak tekintetnek.

Igazgatóságunk a befizetett összegért szavatol; egy évi felmondásra a tőke visszafizetésére magát kötelezi.

Ez a kérelmem a jóakaróinkhoz, hogy alapító tagokul belépni sziveskedjenek.

Különösen pedig felkérem és figyelmeztetem, a még eddig a szövetkezetbe be nem lépett iparos polgártársaimat, miszerint az elmondottak alapján — saját jól felfogott érdekében, legalább egy-egy részjegyet már a jó megismerés céljából is mielőbb jegyezni sziveskedjenek, mert a kereskedelemügyi miniszter által szövetkezetünk részére folyósított 10,000 korona kamat nélküli alapítványi-segély- és 800 korona berendezési költség, valamint a már eddig befizetett s folytonosan fizetendő részjegytörlesztések oly összeget képeznek, hogy az üzletet 1900. évi január hóban mulhatalanul megkezdhetjük.

Nagyvárad, 1899. decz. hó 23-án.

Bertsey György.

MULATSAG.

A »48-as Népkör« táncvizsgálma. A nagyvárad 48-as Népkör — saját könyvtára és a kör szükségei fedezésére — a szokásos zártkörű házias táncvizgalmat az 1900. évi január 7-én fogja megtartani a zöldfa szálló nagytermében. Tekintetbe véve, hogy az ipartestület most nem fog bált tartani, a rendezőség elhatározta, hogy a 48-as Népkör a bált akkor tartja meg, a mikor az ipartestület szokta tartani, így tehát az 1900. évben ez lesz az első bál. Hogy a mulatság fényes és sikeres legyen a rendezőség mindent megtett arra nézve, hogy a mulatságban résztvevők igényei mindenképpen kielégítenek. A közkedveltség-

nek örvendett és mult évben is nagy sikert nyert kőrmagyart 12 pár fogja táncolni, melyre az előkészületek már folyamatban vannak. Továbbá az országgyűlési képviselő urak közül többeknek a megjelenése van kilátásba, mely a multság fényét emelni fogja. A rendezőség.

Jogász-bál. Január 18. A tájékoztató rovata gazdagabb lett egygyel, azzal, ami a leányokat s a leányos mamákat már hosszabb idő óta foglalkoztatja: a jogász-bál határnapjával. Hiszen melyik leány s mama ne gondolna a legnagyobb örömmel a jogász-bálra! A mai leányok esztendőkkel előbb számolják azt az időt, ami hátra van még az első hosszú ruháig s az első bálig, a jogász-bálig, mert ez a három terminus rendszerint összeesik. A mamák szintén örömmel gondolnak vissza a feledhetetlen jogász-bálra. De hiszen ez nem csoda, mert a jogász-bálok messze földön híresek.

A tavalyi bál fényes sikere buzdítólag hatott a jogászokra s az idén még fényesebb s sikerültebb bált óhajtanak rendezni. Nagyon sokan ugyan ezt lehetetlennek tartják, mert úgy vélekednek, hogy a tavalyi bálnál fényesebb s sikerültebb bál már nem lehet, hanem azért a jogászok mégis azt óhajtják.

A derék rendező gárda *Frankó* Endre bálelnökkel együtt mindent elkövet a bál érdekében s erősen hiszik, hogy a bál fényesen fog sikerülni. A bált, mint mindig, úgy az idén is a jogakadémiai s gélyegylet alapja javára rendezik. Tegnap ismét gyűlést tartott a rendezőbizottság, amelyen elhatározták, hogy a bált január 18-án rendezik a kereskedelmi Csarnok összes termeiben.

REGÉNY-CSARNOK.

Ötszázezer dollár jutalom.

Regény.

Irtá: **Fernand-Hue.**

Franziából fordította — **Ö.**

— És ön Dover ur?
— Azt hiszem én is, ámbár még mindig össze vagyok törve.

— Akkor indulhatunk. Mindjárt két óra lesz; három órát megyünk, az után három órai pihenőt tartva folytatjuk az utat, mert igyekeznünk kell, hogy minél hamarabb kijussunk innen. Osszuk fel a málhakat; puskáján és töltényein kívül mindenki élelmiszereket is vigyen.

Péter szétosztotta az eleséget, Margit csak egy zacskó théát, a rumos üveget és a csukorkészletet kapta.

— Majd én vezetem a csapatot, — szolt Parr.

— Hagyja azt nekem kapitány ur, mondá Péter; én tiz lépéssel előre megyek, a többiek utánam. Legalább ha valami szakadék állja el az utat, inkább én essem belé, mint a kapitány ur.

— Péternek igaza van, nagybátyám, ez egyszer engedelmessédjék neki, — szolt György.

— Helyesen beszélt, Péter, kiáltott Dover ur is, maga derék ember!

— Én francia vagyok, uram, és Franciaországban mindenki ilyen.

— Legyen hát, szolt végre Parr, beleegyezem, de én leszek a második. Margit utánam jön, utána György és Dover ur zárja be a menetet.

Megindultak. Eleinte könnyen ment a dolog, mert az ég csolnak lángjai megvilágították az utat. A mint azonban tovább haladtak, mind mélyebb sötétség vette őket körül. Mint-hogy elmulasztották meghatározni, hogy mindig a jobb oldali fal mellett haladjanak, igen sok kerülő utat tettek a sötétben és gyakran neki mentek a falnak. Ez a tévelygés nagyban hátráltatta őket, úgy, hogy ötvenöt perc alatt alig másfél kilométert haladhattak. Mikor Parr

podométere segítségével ezen eredményre jutott, azon reményének adott kifejezést, hogy nyolcz óra mulva valószínűleg szabad ég alatt lesznek.

— Még nyolcz óra! . . . kiáltott Dover ur; én nem bírom ki addig!

— Szegény ember, — szolt Margit nevetve, ön bizonytalannal nem fogja egyhamar megint oroszlánvadászatra adni a fejét!

— Ha tudtam volna! . . .

Tovább haladtak. Egy óra mulva megálltak éjjeli pihenőre. Péter magával hozott a csolnakból néhány deszkát, így most tüzet rakhatott, melynél jól-rosszul megsütött két halat. Miután jó étvágygyal megvacsoráztak, mindnyájan lefeküdtek, csak Péter pipázott még a tűz mellett filozófushoz méltó nyugalommal.

Rövid idő mulva Parr fölkel és megindult előre a sötét folyosón. Péter megállította:

— Hova megy kapitány ur?

— Kikémelem előre az utat.

— Majd megyek én, tessék csak azt rám bizni.

— Jól van, de ha az utat szabadnak találod, jer vissza.

— Talán jobb lenne, ha néhány mérfölddel előre járnék.

— Nem, csak maradjunk együtt.

— Parancsára kapitány ur!

A matróz felvette puskáját, megtöltötte és megindult a fal mentében.

— Milyen derék, hü ember! gondolta magában Parr, a mint a tengerészárnyéka lassanként eltűnt a sötétben. A kapitány sokáig elgondolkozva nézte a kis tűzhely pisgolyó lángját, míg végre erőt vett rajta a fáradtság és elaludt.

Mire felébredt, teljes sötétség vette körül, a tűz már régen kialudt. Társai még mindig aludtak. Fölkel és halkán szolt:

— Péter, itt vagy?

Semmi felelte. Úgy tetszett neki, mintha igen sokáig aludt volna.

Egyszerre léptek zaját vélte hallani a távolból.

— Bizonyára Péter jön vissza, — gondolá.

A zaj mindinkább tisztábbá vált, de a parancsnok legnagyobb csodálatára nem azon irányból jött, a merre Péter távozott, hanem a honnan ők jöttek.

— Talán a vízhang okozza a csalódást. De most már egészen tisztán hallatszott, hogy valaki a vizesés felőli oldalról közeledett.

— Péter! — kiáltott a parancsnok.

— Hogyan! — felelt a matróz, kapitány ur elembe került?

— Dehogyan is; meg sem mozdultam.

— Akkor nem értem a dolgot, én mindig a jobboldali fal mellett haladtam és ime: most oda jutottam vissza, a honnan kiindultam.

— Egy zárt folyosóban lennénk tehát?

— Nem tudom, mert én nem vettem észre semmi hajlást, igen nagy lehet a kör.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

A csanádi püspök Rómában.

Temesvár, decz. 23. (Saj. tud. táv.)

A Temesvári Zeitung római sürgönye szerint *Dessenffy* csanádi püspököt a vasutnál a Vaticán udvari közgei fogadták a Vaticán szállásolta el. A jubileumi ünnepélyek után rögtön haza s újévkor a székesegyházban maga hirdeti ki a pápai szózatot

A katonatisztek fizetésemelése.

Budapest, decz. 23. (Saj. tud. táv.)

Mint tudósítónk távirja a fővárosból,

Szilágyi Dezső, a hadügyi bizottság elnöke ma hosszabb ideig értekezett *Münnich* Aurél előadóval a katonatisztek fizetésemeléséről. Hir szerint a kormányok megállapodtak, hogy egyelőre a régi fizetések utaltatnak ki, a közös budget letárgyalása után azonban a fölemelt fizetés-többlete visszahatólag kiadatik.

Bánffy Dezső naplója.

Budapest, decz. 23. (Saj. tud. táv.)

Politikai körökben nagy feltűnést kelt *Bánffy* Dezső br. czikke a Hét-ben, miután abban politikusokra történt czélzás. Az első politikus, a kiról nyilatkozik *Bartha* Miklós, kinek királyi megkegyelmezésére czéloz, a második *Polónyi* Géza, a kit a zavarok előidézésével vádol. A közjogi író *Beksic*s Gusztáv, a finanszkapacitás *Szell* Kálmán.

Verekedés a Somosyban.

Budapest, decz. 23. A Somosyban ma

ismét német előadás volt, tehát folytatódott ellene a tüntetés is. A széksorok közt igen sok detektiv néző volt. A darab közepén felállott egy kereskedelmi utazó s kabátja alól egykis nemzeti színű zászlót huzott ki s harsányan kiáltott el magát:

— Magyarok . . .

Abban a pillanatban a detektivek megragadták és kivitték. Kint valóságos verekedés olt a németek és a magyarok között.

Bent folyt az előadás, mikor valaki a Kossuth-nótát kezdte énekelni, de a detektivek azonnal kivitték.

Kinevezések Ausztriában.

Bécs, decz. 23. Ő felsége Zacék

reichsrathi képviselőt és Hasslwartert, a birodalmi törvényszék póttagját ennek a törvényszéknek rendes tagjaivá, Spaun lovagnyugalmozott osztályfőnököt pedig a birodalmi törvényszék póttagjává nevezte ki. (M. T. I.)

Uj világító-torony a Vörös-tengeren.

Konstantinápoly, decz. 23. A Vörös-

tengerre bizottságot küldtek ki, a mely az idevaló világítótorony-társaság képviselőiből és egy tengerészeti törzstisztből áll s a melynek az a föladata, hogy négy uj világító torony építésére megtegye az előkészületeket. Az uj világítótoronyok Dsebeltirben, Dsebelzubeirben, Abuailben és Musában fognak épülni. (M. T. I.)

Transzvál.

London, decz. 23. A külügyminiszterium

hirdetményt tesz közé, a melyben a közönséget figyelmezteti, hogy az ellenséggel való kereskedés törvénytelen. Angol alattvalóknak sem Transzvál, sem Oranje szabadállamot nem szabad az ellenségeskedésben támogatniok, sem a két köztársaságnak vagy lakosaiknak árukat szállítaniok. Ez a tilalom kiterjeszkedik az idegen alattvalókra is, a mig brit területen tartózkodnak. Azokat, a kik ez ellen a tilalom ellen vétnek, a törvény értelmében megbüntetik.

London, decz. 23. A Reuter-ügynökségnek jelentik Fokvárosból 17-iki kelettel: Maszeruból jelenti egy távirat, hogy *Diederichs* parancsnok elesett. Részletek még hiányzanak.

Ugyanennek az ügynökségnek jelentik *Modder-Riverből* 17-iki kelettel: A búrok lassankint kiterjesztik mind a két szárnyukat az angol tábor körül. Egy angol lekötött léggömb ma reggel a folyó közelében fölszállt és kikémlte a búrok balszárnyának állását. (M. T. I.)

Osztrák dolgok.

Bécs, decz. 23. A *Wiener Zeitung* császári kéziratokat közöl, a melyek közül az egyik a távozó miniszternek szól, egy másik pedig az új miniszteriumot nevezi ki a már közölt névsor szerint. Az a kézirat, a melyet az uralkodó *Clary* grófnak, a minisztertanács volt elnökéhez intézett, azt mondja egyebek között, hogy *Clary* gróf hűségesen engedelmességet az uralkodó hívásának a rendkívül súlyos viszonyok között és önfeláldozó munkával arra törekedett, hogy az elszomorító politikai zavaroknak véget vessen, a mi sajnos ez idő szerint lehetetlenné vált. Ezért az uralkodó azzal a fönntartással, hogy újra igénybe veszi szolgálatait, köszönetét és elismerését fejezi ki *Clary* grófnak az uralkodó iránt tanúsított szolgálataiért. *Körber*-nek és *Kindinger*-nek külön kéziratban szintén köszönetét fejezi ki az uralkodó ugyancsak azzal a fönntartással, hogy szolgálatait újra igénybe veszi. Egy másik, *Clary* grófnak intézett kéziratban az uralkodó elfogadja *Hartl*, *Süß* és *Kniazolucki* lemondását tárczájuk vezetéséről szolgálataik elismerése mellett. (M. T. I.)

Bécs, decz. 23. A *Weiner Zeitung* nem hivatalos részében a következőket közli:

Wittek lovag, a miniszter tanácsban való elnökléssel ideiglenesen megbízott vasutügyi miniszter a reichsrath két házának elnökéhez tegnap kelt átiratot intézett, a melyben ő felhívja megbízásából a *reichsrath elnapolását közli.* (M. T. I.)

Zavargás Párisban.

Páris, decz. 23. A *Jeunesse Française* ma este a Tivoli-Vauxhallban gyűlést rendezett a nacionalista képviselők részvételével. A gyűlésen sok szocialista forradalmár és anarkista is jelent meg, a kik azt kiáltották: »Éljen a hadsereg! Éljen a szocializmus! Éljen a kommunizmus! A nagy zajban a szónokok nem beszélhettek. Verekedésre került a dolog, a mely alatt a gázlámpákat eloltották. A jelenlevők erre meggyújtották az ott talált újságokat és a páros lángjánál folytatták a verekedést, miközben a helyiség sok bútordarabját összetörték. A terem elhagyása után is folytatódott a zavargás. A rendőrség háromszor lépett közbe kivont karddal és szétverte a tüntetőket. (M. T. I.)

NYILTTER.

Aláírási felhívás.

Felhívjuk mindazokat, kik a »*Fülles Takarékpénztár és segélyszövetkezet*« II. évtársulatába belépni kívánnak, hogy üzlet rész jegyzés céljából a szövetkezet helyiségében (*Leszámitoló és Jelzőbank helyisége, Lévy palota*) lehetőleg mielőbb megjelenésükre sziveskedjenek. *Egy üzlet rész: hetenként kötelezőleg befizetendő 20 fillér.*

Vidékiek, ha levelező lapon bejelentik, hogy hány üzlet részszel lépnek be tagokul, postafordultával megkapják a checklapokat, amivel teljesen díjtalanul eszközölhetik a befizetéseket.

A II. évtársulat befizetési napjai: Kedd d. u. 3—5-ig és Péntek d. u. 3—5-ig.

KÖZGAZDASÁG.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Határidők.

Budapest, december 28.

Gabona. Gyenge.	
Buza októberre	8.05
Buza áprilisra	7.99
Uj tengeri	5.03
Rozs okt.	6.50
Zab okt.	5.09
Káposzta, r. pze, aug.	2.70

Bécs, december 23.

Érték. Javult.	
Osztr. hitel	875.40
Magyar hitel	876.—
Allamvasut	321.—

Értéktőzsde

Budapest, december 23.

Az irányzat csendes.	
Osztrák hitel	368.80
Magyar hitel	372.75
Allamvasut	339.—
Rimamurányi	332.—
Magyar jelzálog	188.50
Salgótarjáni	341.—
Wagon-kölcsön	623.—

Hivatalos árfolyamok

■ budapesti áru- és értéktőzsdén 1899. december 23-án.

Magyar aranyjárdék 4%	115.50
Magyar koronajárdék	94.40
Magyar vasuti kölesön aranyban 4,7%	120.—
Magyar vasuti kölesön ezüstben 2,1%	99.75
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	118.—
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	93.50
Italmérési jog megváltási kötvény	98.80
Horváth-szlavón földtehermentesítési kötvény	93.25
Magyar nyerevény-sorsjegy-kölcsön	159.50
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek kölesön	137.25
Osztrák járadék papírban	98.40
Osztrák járadék ezüstben	98.20
Osztrák járadék aranyban	115.50
Osztrák korona járadék	98.50
Osztrák államsorsjegyek	136.—
Osztrák magyar bankrészevény	920.—
Magyar hitelbankrészevény	376.—
Osztrák hitelintézeti részevény	375.50
Párisi vista	821.—
20 frankos arany (Napoleon d'or)	121.40
Németbirodalmi márka	9.65
London vista	47.92
0 márkás arany	11.81

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

A lovarda fütve van.

Hüttemann-Circus

Nagyvárad, nagypiacz-téren állandóan.

A 37-ik gy. e. zenekara közreműködése mellett tart előadást.

Ma vasárnap délután fél 4 órakor nagy előadás világitás mellett leszállított helyárrakkal.

Helyárrak: Zártszék I. és II sor 70 kr. Zártszék III sor 50 kr. I-ső hely 40 kr. II-ik hely 25 kr. Karzat 15. kr.

Hétfőn két nagy előadás

Délután fél 4 órakor, leszállított helyárrakkal este rendes helyárrakkal.

Kedden 2 nagy ünnepi előadás délután fél 4 és este fél 8 órakor.

Állandóan a 37-ik gy. e. zenekara játszik.

Tisztelettel:

Hüttemann Gusztáv,

igazgató, nyugalm. cs. és kir. udvari főlovászmester.

Legszebb faj
csemege-szőlő!

Legnemesebb faj
Alma és Körte.

Tiroli maróni

kilója 20 kr.

Czitrom és Narancs.

1 láda, 300 drb 4 frt 50 kr.

6 darab 10 krajczár.

Ajánlom még tisztán kezelt, természetes

hegyi boraimat

a következő előnyös árban:

Asztali ó-bor, literje	32 kr
Magyarádi új-bor, literje	36 kr
Magyarádi ó-bor	40 kr
Magyarádi pecsenye-bor, literje	50 kr
Asztali veres-bor, literje	44 kr
Ménési veres-bor	64 kr

100 lit. kit. asztali ó-bor 23 és 24 frt.

Mindennemű üvegelt csemege és aszubborok a legolcsóbb árban.

Vidéki megrendelések pontosan teljesítetnek, helyben pedig házhoz szállíttatnak.

Kiváló tisztelettel

MERTZ NÁNDOR,
Nagyvárad, N.-Körös-utcza, Mertz-ház
Telefon-összeköttetés. 134. szám.

Belépési felhívás

A biharmegyei korona-takarék és hitel-szövetkezet

1900. január 1-én új évtársulatot kezd, mely tart 1902. december 31-ig.

A szövetkezetbe tagul bárki beléphet, ha legalább 1 koronának heti befizetésére kötelezi magát. A befizetett összeg a három év leteltével a reá eső kamat és nyereséggel együtt vissza. Egy és ugyanazon tag több részjegyet is jegyezhet; a belépés alkalmával minden részjegy után 20 fillér fizetendő.

Vidéki tagok a heti befizetéseket posta cheque által teljesíthetik.

A szövetkezet célja a takarékoság előmozdítása, illetve tőke gyűjtés; célja továbbá tagjainak lehetővé tenni, hogy szükség esetén gyorsan, olcsó kölcsönhöz juthassanak nemcsak a befizetett összeg erejéig, hanem azonfeül is.

A most végződő évtársulat megmutatta, hogy szövetkezetünk igen széperedménnyel működött: tagjai ugyanis befizetett tőkájük után a rendes takarékpénztári kamallábnál jóval magasabb osztalékban részesülnek. A szövetkezet helyisége a

Biharmegyei Takarékpénztár
üzlethelyiségében

van, Kossuth-utcza 19/20. szám alatt, hol jegyzések már most eszközölhetők.

Felhívjuk tehát mindazokat, kik a szövetkezetbe belépni óhajtanak, hogy jegyzéseiket a nevezett helyen mielőbb megtenni sziveskedjenek, ugyanott a szövetkezet alapszabályai nyomtatott példányban is rendelkezésre állanak.

Nagyváradon, 1899. november hó 2-án.

Tisztelettel: 1—12.

A BIHARMEGYEI KORONA-TAKARÉK ÉS HITELSZÖVETKEZET

IGAZGATÓSÁGA.

Belépési felhívás

a „Polgári takaré- és segélyszövetkezet,
V-ik évtársulatába.

A »Polgári takaré- és segélyszövetkezet« 1900. január 3-án nyitja meg 5-ik évtársulatát, mely 156 héten át, vagyis 1902. év végéig tart. Mindenki tetszés szerinti számban jegyezhet fizetéseket s minden üzletrész után hetenként 10 kr. (20 fillér) fizetendő. A három év eltelte után az évtársulat feloszlik s az összes jövedelem a résztvevők között felosztatik és mindenki megkapja a befizetett tőkét a felmerült haszonnal együtt.

A szövetkezet célja a takarékoságot előmozdítani és önségélyt nyújtani, amennyiben minden tag heti betétei által önmagának tőkét gyűjt, mely a heti részletekben való befizetések daczára is a takarékpénztári kamatozásnál magasabb nyeresémet hoz és mert minden tag az általa befizetett összeg 1/3 részét 6%-os kamattal mellet minden előleges bejelentés nélkül kölcsönkép feiveheti.

Vidéki tagok a heti befizetéseket postai cheque lapok után teljesíthetik.

A szövetkezetbe való belépés alkalmával üzletrészenként 5 kr. (10 fillér) beiratási díj fizetendő s egy heti részlet befizetése után már mindenki megkapja saját nevére írt könyvecskéjét.

Ezen évtársulat befizetési hetenként háromszor és pedig:

- vasárnap délelőtt 9—11 óráig,
- szórdán délután 3—5 „
- pénteken délután 3—5 „

teljesíthetők s tisztelettel kérjük mindazokat kik ezen 5-ik évtársulatunkba tagul be akarnak lépni, hogy a felvétel iránt *intézési helyiségünkben (Kossuth Lajos-utca 4. szám)* mielőbb jelentkezni sziveskedjenek.

Nagyvárad, 1899. október hó.

A »Polgári takaré- és segélyszövetkezet« igazgatósága.

A szövetkezetnek ez időszerint mintegy 2000 tagja van, több mint 30000 üzletrészszel.

<p>Névjegyek, eljegyzési, esküvői és tánczvigalmi meghívók <i>a legszebb kivitelben és legolcsóbb árak mellett megrendelhetők</i> a „Tiszántúl“ kiadóhivatalában.</p>	<p><i>Ujévre</i></p>	<p>Névjegyek, eljegyzési, esküvői és tánczvigalmi meghívók <i>a legszebb kivitelben és legolcsóbb árak mellett megrendelhetők</i> a „Tiszántúl“ kiadóhivatalában.</p>
<p>Névjegyek, eljegyzési, esküvői és tánczvigalmi meghívók <i>a legszebb kivitelben és legolcsóbb árak mellett megrendelhetők</i> a „Tiszántúl“ kiadóhivatalában</p>		
<p><i>Ujévre</i></p>	<p><i>Ujévre</i></p>	<p>Névjegyek, eljegyzési, esküvői és tánczvigalmi meghívók <i>a legszebb kivitelben és legolcsóbb árak mellett megrendelhetők</i> a „Tiszántúl“ kiadóhivatalában.</p>

Nagy karácsony s ujévi kiállítás!

ujévi és karácsonyi kiállításomra

Bátorkodom a n. é. közönség b. figyelmét a és rendkívüli szakértelemmel rendezett felhívni

Olcsó árak! Gyermekjátékok óriási választékban. Nagyban és kicsinyben!

HEVESI A.

Nagy verseny áruháza Nagyváradon,
Kossuth-Lajos-utca (Mezey-ház).

Gyermek székek, illatszerek és pipere cikkek, zenélő albumok, varró eszközök, pénz-tárczák, dohány és szivarozó készletek, asztalkák, haj-ruha- és fogkefe, velencei dísz szoba tükrök, dohányzó és szivarozó bambusz asztalkák, mindennemű társjátékok, dominók, sakjátékok, mikulások, valódi rabok által kötött harisnyák és alsó ingek nagy választéka, dus választék férfi-leány- és gyermek kész ruhákban, különlegességek férfi ing, gallér, kézelő és nyakkendőkben, kalapok, cipők, téli sapkák, valódi prágai keztük, reform székek, séta botok, eső ernyők, női bluesok, női- és gyermek kötök minden színben és nagyságban.

Nagy karácsonyi és ujévi kiállítás

Felül minden végkiárúsítást.

A legnagyobb és legolcsóbb bevásárlási forrás - Nyhan és Kispálya

Richter-féle
Horgony-Pain-Expeller
Liniment. Capsici comp.

Ezen hírneves háziszser ellentállt az idő megpróbáltatásának, mert már több mint 30 év óta megbízható, fájdalomcsillapító bedörzsölésként alkalmaztattik köszvénynél, csúznál, tagzsággatásnál és meghűléseknél és az orvosok által bedörzsölésekre is mindig gyakrabban rendeltek. A valódi Horgony-Pain-Expeller, gyakorta Horgony-Liniment elnevezés alatt, nem titkos szer, hanem igazi népszerű háziszser, melynek egy háztartásban sem kellene hiányozni. 40 kr., 70 kr. és 1 frt. üvegenkénti árban majdnem minden gyógyszerárban készletben van; fő raktár: **Török József** gyógyszerésznél **Budapesten**. Bevásárlás alkalmával igen óvatosak legyünk, mert több kisebb-bertéki utánzat van forgalomban. **Ki nem akar megkárosodni**, az minden egyes üveget „Horgony” védjegy és Richter cégjegyzés nélkül mint nem valódit utasítsa vissza.
RICHTER P. AD. és társa, RUDOLSTADT
 cs. és kir. udvari szállítók.

COAKS,

tartós fűtésre legalkalmasabb és legjutányosabb tüzelő anyag.

Meidlinger és egyéb töltőkályhák fűtésére legjobb a **gáz-coaks** mert a súlyosabb és ezáltal drágább melle coaks (Meiler Coaks) sokkal nehezebben gyul meg. A coaks ára nálunk **2 frt** métermázsánként. Ha 250 kilós részletekben rendeltek meg a coaks, akkor **métermázsánként 14 kr. fuvardíjért házhoz szállítjuk** a város belterületén. Gázfogyasztóinknak kedvezményt nyújtunk a coaks vásárlásánál, amennyiben, ha egyszerre legalább **250 kilót rendelnek meg, akkor nekik fuvarbért nem számítunk.**
 Nagyváradi légszeszgyár
Az igazgatóság.
 Nagyvárád 1899 december hó

Hatóságilag engedélyezett végeladás!
DÉRY JÁNOS
 üveg- és porcellán kereskedésében Nagyvárád, Olaszi, Fő-utca.

Az üzlet nagyobb átépítése miatt

m en eszállított án árusítatnak

szőke és porcellán díszműárak, étező, teás, kávé, mosdó és többféle üveghészletek és üvegarak, lámpák, tükrök, képek, képkeretek, rendkívüli olcsó és alkalmas **karácsonyi és ujévi ajándéktárgyak**

nagy választékban kaphatók, míg a végkiárusítandó tárgyakból a készlet tart.

Vidéki megrendelések azonnal eszközöltetnek.

Tisztelettel
Déry János.

Nagy Karácsonyi Occasíó!

Egy méter tiszta selyem, ruhára **45 kr.**

Egy méter blous bársony **30 kr.**

Egy vég pamut vászon **23 méter 4 frt.**

Egy vég sifon **23 méter 4 frt.**

Mit vegyünk karácsonyra?
Hasznos tárgyat!
Hol vásároljunk?
Megbízható üzletben!

Evi zárlatunk alkalmával több cikket mélyen leszállított árban kiárusítunk; ezen **rendkívüli alkalomra** a nagyérdemű közönség és tisztelt vevőink szives figyelmét felhívjuk. Számos látogatást kérve, tisztelettel

Kunz József és Társa cég
 Nagyvárád, Szt. László-tér 1. sz.

Kivonat az eladásra kerülő cikkekéből.

Egy ruhára való kreton szövet 1 frt 35-től 1 frt 70-ig.	1 vég 23 méteres erős házi vászon 4.-
Egy ruhára való barchet szövet 1 frt 40-től 1 frt 80-ig.	1 vég 23 méter finom házi vászon 5.—
Egy ruhára való divat szövet 2 frttől 3 frtig.	1 finom kávé abrosz 6 csemege kendővel 1.50
Egy ruhára való tiszta gyapjú kasan 3 frt 60 krig.	1 finom tiszta ezérna teríték 6 asztal kendővel 2.80
Egy méter ruha és blous bársony 30 krtól 1 frtig.	Fél tzt. tiszta ezérna törülköző 1.50
Egy méter ruha és blous selyem 45 krtól 1 frt 20-ig.	Fél tzt. zsebkendő 40 krtól 60 krig
Egy méter finom női posztó 40 krtól 65 krig.	Fél tzt. vászon zsebkendő fehér és színes 75 krtól 1.25-ig
Egy méter legjobb minőségű tenisz velez 20 kr.	Egy női ing, szép kivitelű díszítéssel 90 krtól 1.50-ig

Összes maradékok teljes elárúsítása. Egyes ág- és asztalterítők, függönyök, szőnyeg és butorszövet maradékok mélyen leszállított árban.

Karácsonyi ajándékoknak még ajánljuk dus raktárunkat a következő cikkekben: Posztó, harász, chenille, selyem fej- és nyakkendőben. Női blousok, nyakdíszek, kötények, szoknyák mindennemű fehérmű, táskák. Férfi nyakkendő, ing, gallér, kézelő stb.

A legszebb dísz a szobának egy gobelin kép.
 Szép gobelin képeinkre különösen felhívjuk a n. é. közönség figyelmét.

Egy pár fekete női harisnya **37 kr.**

Egy pár férfi harisnya **30 kr.**

A „TISZÁNTÚL” karácsonyi melléklete.

Karácsony éjjelén.

— Messze még a cél, — fölnt, az órjas bérczen . . .
S már is lankadok, nem jutok föl, érzem.
Lelkem szállna tán, föl is érne nyomba — —
Hjaj! de testem őt vissza, porba vonja.
Szivem ifju még, óh! de mért is égjen?
Összedőlt a hit, messze tűnt reményem.
Bánt a fény, vakit; szembehunyva várom — —
— Mért hogy úgy kerül? — végső, édes álmom.*
Ennyi a vers, — ennyi a búcsú.
Pislog a lámpa
Csöppnyi a lángja — —
Szél dudolás odakünnt.
Rozoga lábu, csiribiri asztal,
Öklömnyi ablak, papiros ragaszszal,
Billegő nádszék, — szalma az ágyon
A csöpp vaskályha meg akár ott se' álljon.
Nincs, a ki fütene, meg, amivel, az sincs.
Pedig hát a szélvész havat kavart ott kinnt —
Nagy későre jár az idő — —
Zóna idővel mérve az órát:
Huszonhárom — harmincz, ilyenformán mondják.
Éjfél van, magyarán — — —
Itt, az órjas bérház teteje alatt,
Itt, ahol már fölnebb lakó nem akad,
Itt, ahol — mondják — közel van az Isten,
Az éjfél — higgyék meg — nagy idő ám itten!
Nem a vacsorától számítódik ám. —
Valóra sem válik a »Terülj meg asztalkám!«
Hanem úgy vegyük, amint igazán van:
Reggeltől estig tengernyi utczákban
Állás után futva, — mennyi emelet!
Mennyi »Sajnálom, de már nem lehet!«
Pedig hát az index, meg az érettségi
Hogy be is tekintsek, bizonynyal megéri.
Akad »jeles« szépen, becsülettel szerzett — — —
De mikor a világ protekciós szerzet!
Ki kíváncsi már ma? Csak az ifjuság
Akik a tejcarnok ujságait bujják
Nem a vezércikket, nem a híreket,
Sem azt, hogy a külföld vajjon mire megy?
Nem a tárczát falják, a vonal alatt
Kutató két szemük ezen meg nem akad.
Hanem ott, leghátul, a vásáros részben
— Egy két adat, honnét kiírva is lézen —
A »Kereslet« rovat, rövid néhány szóban — —
Bővebbet aztán lennt a kiadóban.
Merő futkosással telik így a nap.
Állást — természetes — nem mindegyik kap.
Csak a szerencsésebb, aki szemfüles;
Aki nem riad meg, vár, türelmes, les;
Aki mindenféle munkakörre kész
Még, amire inkább láb kell, nem is ész;
Aki olyan olcsó, hogy szinte csoda,
Boltiszolga melyik sülyedne oda? — — —
Szóval szörnyűséges nehéz, nagy dolog
Állást kapni ma, — ennyit mondhatok.
Hogy letelt a nap, beállott az este
Megtér az ifjuság. Mire várna, lesne?
Hat óra, hogy elmúlt, vége van a mának.
Állást keresőre vajjon hol várnának?
Majd talán a holnap, igen, az a holnap
Hiszen akik hisznek, mindent erre tolnak.
Ilyképen a remény enyhíti a jelent, — —
Hm! de az ilyesmi nem vacsorát jelent!
Annyi járás-kelés, reménység is, lám! lám!
Nagy idő az éjfél; pedig ott van ám máni!

A fáradt test
Oly lomha, rest,
Hogy szinte összeroskad.

Elesigázva,
Csontig fázva, —
Igy fogja a tollat . . .

Irna még valamit, valami nagy, óriás mondást.
Mert hisz a lélek, az nem fáradt, tenne az folyvást — —
Sáppadt arcza kigyulladt, két szeme szinte lángol.
Mért hogy a lámpa — szegény — nem érez sem-
[mit e lángból
Egyet lobbant még, azután soha többé.
Igy válik egyszer majd a nap is sötétté — — —
És a csiribiri, csöppnyi kis szobában
Mindent eltakaró jótékony homály van.
Nem sűt be a hold sem, felhők megett bujkál . . .

Sejtelmes, mélységes, néma csönd leszen.
A mohó, szonjas fül kap minden neszen.
Minden ideg éber, tulfeszül az agy.
Bántó az üresség, ez a semmi, nagy.
A kitágult szem ilyenkor lát rémet.
Minden zúgban, szögben árnyak kelnek, élnek.
Félelmes imbolygás mozdulatuk, minden;
Torzképek és szörnyek, alakjuk még sincsen.
S mily szaporák! Egy a más után.
Összefonódva is, haugtalan, puhán
Öt-hat-kilencz-tíz-husz egymás után támad
Arczuk a szenvedés, testet öltött bánat.
Igy kerengnek, szállnak, űrült tánczot lejtve
Torz alaku rémek, szörnyü tánczot lejtve.
Ő pedig, a néző, ott, az asztal mellett
Nézi, merőn némán,
Lélekzete fogytán,
A szive sem dobban, vére jéggé dermed.
Nem a kisértet-had rettegeti lelkét
Óh! nem az árnyak, kik szobáját ellepték!
Önön bensejében érez szörnyü kint
S csak halvány képmását látja, idekint.
A mardosó önvád, czélt tévesztett élet,
Ezek a kinzó, belső, szörnyü rémek.
Ezek dulják tépik sajgó bensejét
Ezeket némitná, jaj, de nincs, mikép!
Szörnyü pusztaságnak érzi szive táját — — —
A rémek körötte meg csak tovább járnak . . .

Ól, de mi nesz kél, ebb' a szörnyü éjben?
Mégváltó hangok, üdén, lágyan, szépen?
Minő véghetetlen lágy melódia!
Távol, valahol
Harang szava szól.
Oly édes e csöppnyi harang szelid hangja!
Hogy szinte vidul szive, annak, ki hallja.
Oly lágy, oly gyengéd, akár a bölcsődal.
S ime a kis harang lágy csengése
Visszhangot kelt, szerte az éjbe'.
Távol, meg közel ezer másik kondul
Hivogató szóra:
— Ime itt az óra
Jöjjetek, fáradtak, törődöttek gondtul!
Jöjjetek, jöjjetek, alázatos szívvél!
Jöjjetek, szaporán, buzgalommal, hívvel!
Jöjjetek, mindnyájan, kik szenvedtek, itt, lennt!
Jöjjetek, jöjjetek, imádjátok Istent!
Kegyelem órája virradt fel ma ujra,
Meggzűletett Jézus! Alle-leluja!
Szólnak a harangok, messze csengő szóval
Kigyul a sok gyertya, az orgona szólal.
Magasztos zselozsma, zendül a szent ének;
Éneklik, éneklik, akik ujra élnek.

És a kis szobában,
Enyhe holdvilág van.
Kajla lábu asztal imázsámolylyá lesz
Tompá zokogás kél, semmi semmi más nesz.
A zaklatott lélek imádsággá olvad:
Örök, nagy Istenem!
Ne sujts, ka keresem
Nyugtalan lelkemmel, merre lehetsz, hol vagy?
Mendelényi Béla.

Az arany bulla keletkezése és első sorsa.

Egyetlenegy okirat vagy törvény megörzérése sem tettek őseink oly széleskörű, rendkívüli intézkedéseket mint aranybulláér. Hét darabban állították azt kik s megkérték őrzésére a pápai udvart, az esztergomi és kalocsai káptalanokat, a jánoslovagokat a templomosokat, magát a király és a végrehajtásra felügyelő nádort. Még sem maradt napjainkra az aranybullának egyetlenegy eredetije sem, a XIV. században még kézenforgott egy eredetije, de azóta az is elkallódott. — Pedig a pápai udvar, az esztergomi káptalan és a jánoslovagok sokkal csekélyebb jelentőségű leveleket is megőriztek ez időszakból! Mért nem őrizték éppen az aranybullát?

Még a leghatalmasabb folyamnak is sokszor csekély az eredete s a forrásnál lakók, ha nem kisérnék figyelemmel e forrás vizének forrását a távolabbi téreken, éppen nem gondolhatnák, hogy minél tovább-tovább ér e forrás vize, annál hatalmasabban dagad s utoljára hajókat emel.

Az aranybulla keletkezését s első sorsát szemlélők sem gondolhatták, hogy ezen, az ő szemükben oly csekély irat a következő századok messze téreire a hatalmas, nagy jelentőségű folyamává válik s belőle a magyar alkotmány új meg új életet merit.

Az aranybulla úgy keletkezett, hogy a — jobb név hiányában — Imre király-pártiaknak nevezhető hazafiak 1222 máj. 7. előtt tartott országgyűlésen II. Andrást 1219—21-iki kormányának elbocsátása, Imre és III. László királyok uralkodásának elismerése s a királyi önkény elé szabott s az aranybullában foglalt korlátok elfogadására kényszerítették.

Csekély, jelentéktelennek látszó dolog vet erre világosságot. Csak olyan az erről szóló bizonyíték, mint egy sugár valamelyik messze csillagról. De valamnit a csillagász a spectvalanalysis segítségével abból az egy sugárból meghatározza a sugárból a csillag alkotórészeit éppen úgy mi is e bizonyíték segítségével fényt vetünk az aranybulla keletkezésére.

E bizonyíték az aranybulla kelte (datuma.) 1222-ben II. András uralkodásának tizenhetedik évében adatott ki e hirneves okirat.

II. András kétféle módon számítá az ő uralkodói éveit. Az első módon III. László halála napjától (1205 máj. 7.) vagy, a mi egyre megy, saját megkoronázásától (1205 máj. 29.) Ezt használja egész 1218-ig, s így egész addig, míg szentföldi hadjáratáról vissza nem tér.

A második számításmódról eddig csak annyi volt bizonyos, hogy az 1204 valamelyik napjától veszi kezdetét. A régi történetírók azt hitték, hogy II. András csak III. László uralkodását nem ismerte el s mivel különben is ő volt III. László gyámja (nem is volt köszönet benne) s így tette III. Imre halálától kezdve kormányozta az országot, 1204 nov. 30-tól (Imre halála napjától) számítja uralkodói éveit.

Ez a vélemény tarthatatlan. Azóta fölfedeztek és közzétettek öt olyan oklevelet, a melyeket II. András 1235-ben uralkodásának 32-ik évében állított ki. Már most, ha 1204. nov. 30-tól számítatnók II. András uralkodói éveit, akkor e levelek 1225 nov. 30 után irattak volna. Ámde II. András 1235 szept. 21-én meghalt, halála után pedig csak nem adott ki okleveleket!

Egyik írónk úgy akart segíteni a régi, halomra dőlt véleményen, hogy Imre halálát 1204 szept. 15-re tette. S így ha II. András 1204 szept. 15-től számította volna uralkodói éveit, 1235-ben szept. 15-én már megkezdte volna 32-ik uralkodó évét s így lett volna szept. 15 és szept. 21. (az ő halála napja) közt 6 nap, ennyi idő alatt pedig megirathatta azt az öt oklevelet.

Csak hogy II. András-nak nemcsak ez az öt, az uralkodói éveinek második számításmódjával keltezett levele maradt fenn, hanem 95. Ezek közt pedig van számos olyan, a melyikből kézzelfogható, hogy II. András jóval 1204 szept. 15 előtt számította uralkodói éveit. Mindezt felsorolni unalmas volna s azért csak a legfőbbet említem föl, 1226 márcz. 13-án kinevezte a pápa Róbert veszprémi püspököt esztergomi érsekké. Ezt legalább is másfélhónap múlva máj. 1-én már okvetlenül tudták a királyi kancellárián. S ime fenn van II. András-nak 1226-ban, uralkodásának 23-ik évében kelt olyan levele, a melyben e Róbertet még csak veszprémi püspöknek írják. E levelet tehát még akkor írták, mikor még Róbertnek esztergomi érsekké való kinevezését a királyi kancellárián nem tudták, vagyis 1226 máj. 1. előtt. Ámde II. András uralkodásának akkor már 23-ik évét számolták. Ha pl. csak 1204 máj. 2-öt vették volna II. András uralkodásának kezdőpontjául, akkor 1226. máj. 1-én még nem telt volna volna el a 22-ik uralkodó év. Világos tehát, hogy 1204 máj. 1. előtt volt az a nap a melytől II. András uralkodói éveit számított.

Más levélből pedig kitetszik az, hogy e nap eshetett hamarabb, mint 1204 jan. 19-ike.

1204 jan. 19. és máj. 1. közt történt valami nevezetes, döntő esemény II. Andrásal, úgy, hogy 1218-tól kezdve ő e napot vette uralkodásának kezdetül. De mivolt az az esemény?

Tamás spalatói fő esperes úgy tudja és mondja, hogy 1203 nov-től 1204. nov-ig. fogásban volt. Csak hogy rosszul tudja. Volt egy ember a ki ezt nála jobban tudta és ez maga II. András király. Ez pedig másképp mondja. Azt írta egyik kancelláriájával, hogy nem volt ő oly sokáig fogságban, mert hevei a börtönből kiszabadították.

E kiszabadulás s a jelek szerint azzal kapcsolatosan a királyi kiáltás és a szentföldi hadjával fogadalmának megújítása történt 1204 jan. 19. és máj. 1. közt s ez volt azon nevezetes nap, a melytől II. András fogadalmának beváltása után uralkodói éveit számított.

E számításmód nyugodtan folyt az 1218, 1219, 1220 és 1221 években.

Egyszerre azonban 1222-ben II. András visszatér uralkodói éveinek első számításmódjához. Nézzük miféle levelében teszi ezt? Az arany bullában. A második számításmód szerint 1222-ben már 18-ik sőt tulnyomó rész 19-ik uralkodó éve folyt, ámde az aranybullában csak 17-ik uralkodó évét mondja s ezáltal Imre és III. László uralkodását azok halála napjáig törvényesnek ismeri el?

Kik kényszerítették II. András erre? Kik mások, mit Imre királynak, az ő fiának, Imre király szándékának a törvényszerű trónörökösödésnek tisztelői és hivei s a maguk szerzett jogainak II. András ujtásai ellenében védelmezői? Ezek terjesztették tehát II. András elé az aranybullát és sok keserűség árán kivítették annak megerősítését.

E hazafiak élén állottak Vejte fia Tivadar nádor, Bár-Kalán Nánafia Pósa országbíró, Miklós bácsi, Tiborcz pozsonyi, Illés volt békési ekkor bihari. Mihályfi Márton (heves- és aba) ujbáryi ispánok továbbá Ipós bán. Megtudjuk ezt a német lovagoknak adott 1222-ik kiváltságleveléből. E levél éppen úgy tizenhetedik uralkodó évvel van jelölve, mint az aranybulla s ennél fogva e levél kiállításakor II. András még mindig azon hazafiak befolyása alatt állott, a kiknek sürgetésére az aranybullát kiállította.

Nemsokára azonban még 1222 július vagy aug. hónapban II. András elbocsátotta Vejte fia Tivadar nádort és társait s visszahívta kis változással az 1221-iki kormányt. E miatt az országban megint nagy elégtelenség támadt. A nép 1222 nov. 1. vagy nov. 11. táján újra országgyűlést tartatott s újra kényszeríté II. András a 1222-iki kormányfő elbocsátására s Kán Gyula nándorsága alatt más fő-tisztviselő kinevezésére. Ez alkalommal azonban az aranybulla megerősítését az országgyűlés nem követelte, hanem új, az aranybullában foglaltaknál még szigorubb törvényeket szerzett. Nevezetesen, hogy évenként kétszer legyen országgyűlés és azokon a király személyesen jelenlenni tartozzék.

Ez új országgyűlési törvények tehát hallgatóság hatályon kívül helyezték az aranybullát. Eleintén tehát az aranybulla alig egy félévig volt érvényben. Innen van, hogy az egykoruak nem őrizték, hanem mint afféle kérészetű alkotást félretették, 1231-től kezdve még kevésbé volt rá szükség, mert ekkor II. András más, bővített, és jobb kiváltság levelet adott.

Éppen az volt az aranybulla szerencsése, hogy nem nagyon őrizték, nem csukták be a levéltárak záros ládáiba, mert így olvashatta azt, lemásolhatta azt mindenki. A benne foglalt jogi tételek így sokkal jobban elterjedtek s egy század múlva 1351-ben a magyar nemzet valódi, sarkolatos törvényeivé lettek. Azon hazafiak gondoskodása, akik az aranybullát 7 darabban állították ki, ekként még sem vették kárba.

Dr. Karácsonyi János.

A Lénárth Adám karácsony-estéje.

Adám ur, a törvényszéki iroda vezetője, a kit különben fűgedi Lénárth Ádámnak hívtak a becsületes nevén, egy kicsit fáradtan pihentette a tollát a nagy, piszkos kalamárison és véletlenül — nem mintha siettetni akarta volna az időt — oda talált pillantani a fali órára, a mely háromfertály négyet mutatott éppen. Az óráról lesiklott a tekintete az iroda díjnokembereire, a kik könyökig, felkötött hamis ujjasokban szántották a papír-árkusokat. Egyik-másik a türelmetlenebbek közül, fel-felkapta a fejét az óráat keresvén szemével és, mikor megint lenézett az írásába, mintha elégedetlen lett volna.

Adám ur, mert csak így hívta az iroda Lénárthot, megérezte azt a szokatlan türelmetlenséget, a mely a fehérrabszolgák szívében lakoztatott ekkor és azokat is kiakarta tudni.

Szinte önkénytelenül a naptár után nyult és ez megmagyarázott mindent . . . Még befejezte a mondatát, aztán elcsukta az írást az asztala fiókjába. Azoknak pedig odaszólt:

— Urak! Letehetik a tollat. Már alkonyodik s a mi elnök urunk most is, mint rendesen, egy órával megrövidíti a hivatalos időt Urjövét estéjén.

Jókedvűen ugráltak föl asztalaik mellől az apró, szürke díjnokocskák és felcipelődvén, egymás után kívántak boldog ünnepeket az igazgatónak. Adám ur pedig szomorú volt ekkor haragos, és szinte leritt a ránczosodó arcáról az elkeseredés, a mint egyenkint megköszönte a sok sablonszerű gratulációt.

Kedvetlenül hagyta oda hivatalát és elgondolkodva lépkedett az utcán.

Kellemetlen gondokat támasztott benne a közlegő alkony.

. . . Hogy megint ráköszönt ez az est, a melytől annyira fél már évek óta! A világ, az emberek sokasága úgy várja pedig. A család, a szeretet, a békeesség estéje ez a mai, úgy mondják, lám neki mégis békétlenséget, háborúságot támaszt a szívében. . . . Hiszen neki nincs családja, őt nem környezi a szeretet, a mely olyan édes melegséget sugároz ezen az estén . . . Nehéz, keserves neki a karácsony estéje, éjszakája. Pedig megszokta már és évről-évre nehezebb mégis!

Eh! Tehát végre is: ez az este is csak olyan, mint a többi és ha ő, meg sok hasonmása, nem színezné ki annyira — régi emlékek révén, meg úgy hallomás útján — hát senkinek sem jutna eszébe éppen ezen az estén szomorkodni az egyedülién . . .

Igy töprengett, így áltatta volna magát Lénárth Adám, hanem a karácsonyt mégsem tudta kiverni a fejéből. Hiszen a hova lépett mindenütt feléje mosolygott s poézisa . . . Karácsonyfák égtek a kirakatokban s a szelid lángok, mintha a szívet perzselte volna. Az aszfalton meg elkésett szegény emberek siettek csomagukkal a hónok alatt — hazafelé. Közben pedig sűrűn hullott a szűz, fehér hó, úgy, a hogy a novellákban olvas az ember karácsony estéjéről. Csak hullott egyre, nagy pelyhekben, a mik borították a Lénárth Adám prémes bundáját.

Kellemetlen gondolokat támasztott benne a közlegő alkony.

Mikor pedig a lépcső házba ért, a harmadik emeletről lefelé egy raj pásztor-gyerek sietett feléje és körül-belül vele együtt ért az ajtajába. A legbátrabb megis szólalt nyomban:

— Nagyságos ur, énekelhetünk?

Lénárth azonban gorombán rivallt rájuk:

— Takarodjatok!

Azzal benyitott a szobájába. Hanem aztán megbánta heveskedését és eszébe jutott a Jókai csizmadiája a kilencz gyerekével. Hamarosan kiment és leszólt a gyerekekhez, a kik már a földszintre értek ezalatt.

— Pásztorok, hé pásztorok! Jöjjen fel egyötök, és csak egy, a többi hadd maradjon leut.

És mikor elébe járult a legnagyobbik, valami ezüst pénzt nyomott a markába.

— Osszátok el fiam, hogy mindegyiknek jusson. Nem kell énekelnetek érte.

A pásztor-gyerek a keze után nyult, hogy megcsókolja, hanem Lénárt hamarosan elkapta. Ugy megsajnálta e pillanatban az utcagyerekeket, a kik kenyérért árulják a — poézist.

Megint csak bement a szobájába, a hol ma, mintha nem találta volna meg a szokott rendet. A szoba fűtetlen is volt ezuttal és át-közöttül hideg.

Dühösen nyomta meg a villamos csengő gombját és várt; de nem jött senki. Szitkozódva ment a konyhába, hogy összeremtse Rumuáldné. Rumuáldné ránczosképtű asszony volt és vén, a ki úgy a hogy rendben tartotta az Ádám garzon lakását. Ez a Rumáldné, most nem volt a konyhában, csak a kővér, piros arcú hajadon lánya: Böske. Mikor Ádám ur benyitott, czukorkákat aggatott épen egy kis fenyőágra. Izgatottan babrált a karácsonyfával és csak akkor rezzent fel ijedten, mikor Ádám ur rákiáltott:

— Hát te nem hallasz? Kétszer is csöngettem . . . Hideg a szobám, mint a jégverem! . . . Mégis csak . . .

Nem győzte tovább. Torkán akadt a szó. A lámpa barátságos fényt vetett a megszeppent lány gömbölyt arczára, ott a fenyő ág mellett. És mikor sirni kezdett a leány, még ő próbálta vigasztalni.

— Ne pityeregj no! Többet meg ne történjék! Hanem most már jól van, ne sirj . . . Aztán kinek csinálod ezt a karácsonyfát?

Böske kitörölte szeméből a könnyet és egy kicsit mosolygott:

— A kis öcsémnek, a testvérem fiának tetszik tudni. Hiszen emlékszik még Nagyságos ur Fánira ugy-e emlékszik. A lakodalmán is ott tetszett lenni . . . Hát az ő kis fiának csinálom. Mert ők nagyon szegények — tetszik tudni — és nem jut nekik karácsonyfára . . .

Igy fecsegett a lány egy darabig, Lénárt Ádámnak pedig hirtelen valami gondolat támadt. Ott hagyta a leányt és kimenvén, leszaladt a sarki boltoshoz, hogy kiválasszon egy nagy, rikító selyemkendőt. Aztán, hogy felért a szobájába, becsöngette Böskeit. Most már hamarosan bejött. Lénárt pedig feléje nyújtotta a kendőt.

— Ez a tied. Neked hozta a krisztkindli. Csupa öröm volt a lány és csak annyit tudott mondani:

— A Nagyságos ur olyan jó . . .

Kezet csókolt hálálkodva, hanem mire az ajtóhoz ért, már azzal a csodálatos, hamarosan növekvő cseléd konfidenciával szóltott:

— Nagyságos ur kérem, ugy-e elmehetek én is a testvéremhez? . . . Kilencz órára itt-hon leszek.

— Jó, de meleg legyen a szobám, mire haza jövök, annyit mondok.

. . . Magára maradván szobájában Lénárt, gondolkozott, vajjon hova menjen. Válogatható az idén is a meghívásokban, hanem eszébe jutott, hogy már tavaly megfogadott valamit. Azt, hogy a szent estét nem tölti a más családjánál. Hiába, mindig idegennek érzi magát abban a körben, ott a karácsonyfa alatt és attól a melegségtől — ő fájni szokott . . . De meg, mit is tolkodik ő a más szentélyébe, aggságnak a szent estén? . . . Lénárt Ádám ezért e szent este is a törzsvendéglőjében fogyasztotta el a vacsoráját . . .

Vacsora után, úgy érezte, valami izgalomra, bufelejtőre van szüksége és megindult — keresni . . . Kevés ember járt ekkor az utcán és a magas bérkaszárnnyák ablakaiból világosság áradt lefelé . . . Lénárt így ért el a »Stellához.« Kávéház volt ez, kitűnő cigány-nyal és válogatott, de mulató publikummal. Lénárt Ádám megtapogatta az erszényt és elég vastagnak találta arra, hogy mulathasson, akkor, mikor más — ünnepe. Nem szándékosan vállalkozott ez ünneprontó szerepre, csak úgy önkénytelenül hajtotta ide valami. A vize-nyős agglagény vére, a mely ma olyan szokatlanul hevesen keringett, meg a fáradt, fásult szive, a mely mintha tükörré lett volna — meglátszott benne a karácsonyi gyertyafény. De hamis volt ez a tükör mégis a szelid fény helyett az indulatok tüzeit sugározta vissza. Így került Lénárt Ádám a »Stellába.«

Leült az asztalához, a hol a délutáni pik- kolóit itta máskor és szólt:

— Róbert! . . .

Róbert azonban, a vézna, sápadt pinczér nem loholt elébe. Csörömpölni kezdett egyik asztalon a pohárral és elébe került végre az öreg Márton, a ki legvénebb vala a pinczerek között.

— Hát a Róbert hol van?

— Ma este szabad.

— Hm! és a többiek? . . . Hiszen alig látok három pinczért az egész kávéházban.

— Ez azért van kérem ássan, mert a fizetón kívül csak mi hárman szolgálunk ma: a Muki, a Ferencz, meg én. A többi mind a családjánál van, mi meg agglagények vagyunk . . . Tetszik tudni, ilyenkor nagyon kevés a vendég.

— Csakugyan! konstátálta magában Lénárt Ádám és hamarosan megszámlálta a vendégeket. Különböben pedig teát rendelt és a nélkül, hogy csak egy betűt is olvasott volna öntudatosan; kezében tartott egy napilapot. Később aztán meghozták a teát.

Kigyújtotta a szeszt a czukor fölött és ábrándosan bámult a kékes lángjába, mintha az életét, a multját kereste volna benne. Mig a teát szűrösölte, odatévedt szeme a kassza fölé és örömmel vette észre, hogy kilencz óra lesz már. Ez az idő eszébe juttatott valamit. Odatette Mártont az asztalához:

— Hogyan? Hát maguknak cigányuk sincs már?

— Dehogynincs kérem ássan; csak ilyenkor nincs. Tetszik tudni, a cigányoknak van gyereke, családjá aztán ő is otthon szeret lenni ilyenkor. Ugyis kevés vendég téved hozzánk mostan és a ki be is jő ma, az sem igen akar mulatni — hiszen karácsony estéje van.

Lénárt elröstelte magát és mintegy mentegőzve motyogta:

— Igaz, igaz! persze, persze . . .

— De hát a kassza? kérdezte ismét Ugyan hol marad? Talán bizony beteg szegény?

— Nem az kérem, hanem nálunk ugy szokás, hogy ilyen sátoros ünnepen mindenki szabadságot kap, a ki csak kér, legfeljebb helyettest állit a maga helyére. Mert, méltóztatik tudni, a mi üzletünk szolid, uri üzlet . . .

— Különös! jegyezte meg bosszusan Lénárt, akkor hát mért nem kéretőzött el maga is?

— Én kérem? Minek? Nekem jobb itt, hiszen ugy sincs senkim. Ha otthon volnék most, magamban nagyon rosszul esnék. De így, egészen más . . . Eszemben sem jut jóformán, hogy karácsonyestéje van. Hanem azért éjfélikor, mikor itt felváltak, majd benézek én is a templomba.

Szomoruan nézett végig Lénárt Ádám az öreg pinczéren. Mintha tudta volna a vén Márton, hogy olyannak beszél, a ki egyazon sorsnak osztályrészese. A beszédje még jobban elbusította azt a másikat, a ki ekkor nemsokára odahagyta a »Stellát.«

Lénárt hazafelé indult ekkor, magába merülten. Az ábrándozáshoz alkalma volt különben. Az utca szokatlanul üres és csendes vala mostan. Csak a villamos kocsi kipattanó szikrája hozott egy kis rendkívüliséget az egyhangúságba, csak a motor bugott, zakatolt egyre. Nagy varga betűt keritvén így ért haza Lénárt. A szobájában megint hideg fogadta ugyan, de most nem bosszankodott érte. Tudta, hogy háza népe még mindig ünnepele valahol és nem is kívánta, hogy miatta megrövidüljön annak a néhány földhöz ragadt embernek ez a kis örömnaja.

. . . Bele süppedt az egyik zsöllyébe és ott a fűtetlen, sötét szobában kitört belőle a keserűség. Végig álmolta hamarosan gyermekkorát azokkal a szép karácsonyfákkal, ifjokorát a boldog karácsonyestékkal és így lassan, egyre sötétebb színek között eljutott a mostani nyomoruságos életéhez.

Elgondolta, hogy mindez, mennyivel más-ként lehetne mostan. A szép mult szép jövőre válhatott volna, ha ő is ugy akarja — akkor. De ő, Lénárt Ádi, a kit most csak Ádám ur-nak hi a törvényszék, másként gondolkodott akkor.

Annácska, a kék szemű Markó Annácska, a ki miatt a mathézisből, meg a fizikából elbukott akkor, csak egyszerű szegény lány volt, a fürgelábu, öreg szatócs lánya.

O pedig: fügedi Lénárt Ádám, talán a leányál is szegényebb volt ugyan, de dzsentrifü, a ki sokat tartott a rokonságára. És ez a rokonság aztán kiverte a fejéből. Annácskát is, a szatócs leányát, a kinek prédikátuma sem volt és a ki miatt Ádám ur, fiatal korában mégis megszakította a tanulmányait.

Ez ellen a rokonság, az a bizonyos cifra koldustarisznya, nem tett kifogást. Végre is, nem kell épen mindenkinek diplomásembernek lennie, azért mégis lehet belőle valami.

No, Lénártból már nem lett. Szerencsétlenségére új rend következett ekkor, a mely a nemesi diplomákat nem kereste ugyan, helyettük inkább azokat a diplomákat nézte meg, a melyeket a tudományával szerez az ember.

Igy esett, hogy fügedi Lénárt Ádám mostanáig ötvenkétéves korában csak irodaigazgatóságig vitte és vannak, akik ezt is irigylik tőle. Igy esett meg az is, hogy abból a sokat emlegetett jó házasságból nem lett semmi. Egy kis diurnistán nem igen kapkodnak, ha még olyan szép is a neve, az igazgató ur pedig — Ádám ur, vén, kihűlt szívű ember már, a ki most keservesen bűnhődik a mult egy felfuvalkodott, ostoba lépéséért.

Sokáig tépelődött ezeken Lénárt a sötét, hideg szobában, aztán lámpát gyújtott. Valahol messze a toronyban pedig megszólalt a harangszó. Lágyan zsongott és megremegett belé Lénárt ablakja is. Hogyan, hogyan nem a dereshaju, vén agglagény keresgélni kezdett ekkor a kis könyvtárában. Egy könyvet keresett elő, az édes anyja imakönyvét. Régen volt már a kezében e kapcsos, fakó táblájú könyv és most olyan jól esett benne lapozgatni. Ádám urnak eszébe jutott Márton, az öreg pinczér, a ki éjféli misére készült és ugy gondolta, neki sem árt, ha a lelkében pillant ez éjszaka . . .

Lénárt e könyvben tartotta emlékeit is. És, a mint forgatta egy lapot, a más után csak oda lapozott egyszer, a hol egy régi, elkoptott arczkép rejtőzködött.

— Óh, ha kegyed látta volna Lénárt Ádámot ekkor, tudom megsajnálta volna.

Nézte azt a csókotól, könyektől kipopt képet Markó Annácskának és szomoruan bámult maga elé — de haragosan is.

Milyen ostoba is volt ő akkor! Elkaptatta a neve, a származása, meg a környezete. Ámitották, a helyett, hogy munkára szoktatták volna, megtanítván dolgozni magáért, hogy kenyeret kereshessen majdan — másoknak is.

Hej! ha így tuitották volna . . . Hej ha Annácska itt volna mostan. Így, itt körülötte és kis fehér kezével megczirógatná az immár ráncos arczát . . . És nem ülne magában e szent estén, hanem édes terefere közt, felserdült gyermekek örömeiben osztoznék, és az ő szívébe is besugároznék a karácsony szent varázsa . . .

Megcsókolta az Annácska képét, visszatette az imádságos könyvbe. Elégedetlenül, keseredetten oltotta ki a lámpát és végig fekvén ágában szomorkodott a szegény fáradt szívű agglagény . . . Egy könycepp ritka vendége az ő szemének, kicsurrant belőle és végig futott az arczán. Aztán még hallotta ugy félálomban, a mint valahol messze a körut mög-gül, hozzája is eljut megint az éjféli harangszó . . .

. . . Higyje el kegyed, nemcsak Lénárt Ádámnak volt ilyen szomorú estéje.

Helvey Lajos.

A muszkasereg élelmezése Nagyvárad által 49-ben

Irta: Ludvígh József.

Nagyvárad fekvésénél fogva és még az Árpádházi királyok alatt (1130 körül) épített erős várában oltalma alatt sokszor elkerülte, vagy pedig kissé sinylette meg azokat a viharokat és katasztrófákat, melyek az országot a századok folyamán meglátogatták. E két jó tulajdonságának köszönhetette, a messze multban játszott nagy történelmi szerepét, hogy a muhi pusztai és mohácsi országrendítő nagy események hullámgűrűi is később érték el

órfalához és így a csapás súlya nem érte oly erővel a város lakosságát s szorongatása is rövidebb vala. Fenmaradt egykorú kútfőkből tudjuk, hogy Várad vára már a tatárjárás pusztításait is feltartotta,* mely az Erdélyen át Kadar khán alatt betört tatárok részéről is fenyegettek. A török is csak 1660-ban (aug. 30-án) tudta befészkelni magát Magyarországon ezen erős határvárába s már 1692-ben lerázta Várad vára a pogány nép vasjarmát egyidejűleg Erdély felszabadulásával, melynek fejedelmét mindég segítette. Mig tehát az országban 150 esztendőre terjedt a »török hódottság« szomorú korszaka, a nagyváradiai szorongatása, »hazátlan tébolygása« eleste után 31 év 10 hónapra megszűnt. Hogy mennyi áldozattal és mily nehezen sikerült a töröknek Várad urává lennie, bizonyos rá az, hogy a város védelmezői nem feltétlenül, hanem csak bizonyos kikötés mellett adták meg magukat az ostromlóknak, a katonai dekórum megőrzése mellett.**

A 48—49-iki dicső, mozgalmas időkben is meglehetősen kiesett Nagyvárad és Biharmegye az események utvonulából. Sem véres csatákat nem örökített meg e város nevével, sem harczoló seregek nem érintették határát csak már a forradalom végén, midőn a magyar tiszai főszereg *Görgei* alatt és *Paskievits* szövetséges hadai vonultak rajta egymásután keresztül. Még egyszer, 48 őszén, midőn Erdélyben válságra fordult a helyzet és az ottani magyar haderő a rossz vezérek alatt onnan kiszorított, fenyegette Váradot az a veszély, hogy a harczok színhelyévé lesz, de az új fővezér, a hős *Bem*, ki decz. 5-én Váradról indult el a csucsi táborba, karácsonykor már visszavitte kriszt-kindlibe a kitűnő vezérlete alatt ellentállhatatlan vitézekké változott honvédeket a bérczes haza fővárosába.

Váradnak ez a biztos pozíciója birta rá *Kossuthot* arra, hogy megfogadja *Vetter* tábornoknak ama tanácsát, mely szerint az ország fővárosának eleste után a pénznyomdát és az összes fegyverkezés és hadfelszerelési gépeket Pestről Váradra szállítsa. A mi a derék, öreg *Csányinak* gondos felügyelete alatt sok viszontagság után baj nélkül megis történt. Az itteni várban meg voltak az alkalmas helyiségek is a különböző műhelyek és gyárak befogadására. A par excellence iparüző városban munkásokban sem volt hiány, 49 január havától tehát Nagyvárad lett a forradalom arzenálja, innen szivta magába a táplálékot a hadak véres furiája. Ugyszólván minden a hadviseléshez szükséges anyag és eszköz Váradon állított elő. A Pecze folyón állított löpormalomban gyártották a puskaport, a vár kazamatáiban a fegyvergyutacsokat. Itt működött a fegyvergyár. *Pecze-Szent-Mártonban* helyezték el az ágyuöntödét, mely főleg 6 fontos ágyukat produkált »Ne bántsát a magyart« felirattal. Itt gyártották a röpentyüket is. A gr. *Frimont*-féle palotában székelt fő ruhafelszerelési hivatal. Innét szállították szét az országba a honvédek ruházatát, bakkancsát, a szijgyártó stb. iparcikkeket, melyeket polgári mesteremberek állítottak elő illő díjazás mellett. Volt ezenkívül Várad falai közt egy katonai kórház, orosz tábori kenyérsütőde, egy hadapródiskola; tüzár számvevőség s itt székelt egy hadmegyei parancsnokság.*** E sokoldalú lázas tevékenységgel szolgált rá Nagyvárad városa a Kossuth által ráruházott magyar »*Birmingham*« büszke titulására.

De ezenkívül vérben is leróvta Biharmegye és székvárosa adóját hazája iránt. Mindjárt a testvérharcz kitörése után két nemzetőrzászló-

*L. *Városi Levéltár*: Extractus e Miserabili Carmine Rogerii Cananoci Varadinensis de anno 1242. »Et guisa civitas multum erat in Hungaria urinata, undique innumerabiles es convenerant etc... Cum castrum ex unaparte dirutum cereretur, amplomuro illud fecimus reparari, ne si civitatem defendere nequiremus, ad castrum refugium haberemus.«

** A vár feladásának első condíciója ez volt: »Ne Turcae victores praeter Varadiensem arcem et Possessiones, ad eam ab antique pertinentes, ulla arces Oppida, Castella, Villas adimant. U. o.

*** A fegyverkezést *Lahner* tábornok vezette, a felszerelési és élelmezési ügyeket *Lukács Dénes* és *Sándor*, kiket *Kossuth* egy *Simonyi* Ernőhöz írt levelében *Dusetek* pénzügyminiszterrel együtt a forradalom pótelhatatlan embereinek névez.

aljat küldött a déli harczterre, melyeknek elseje Nagy-Szalontán gyülekezett és *Arany Jánosnak** egy szélteben énekelte csatadalával indult útjára, mely így kezdődik:

»Süvegemen nemzetiszin rózsá,
Ajakamon édes babám csókja,
Ne félj babám! nem megyek világra,
Nemzetemnek vagyok katonája.«

A galopokat nemsokára pár század lovas nemzetőr** is követtea megyéből *Bencsi* őrnagy alatt. Ezenkívül öt szabad csapat alakult a megye területén, melyek közül említendők a fiatal *Vasváry* Pál halálfejes légiója és a hírhedt *Hatvani*-féle szabad-csapat, melyek *Janen* által törbe csalva jobbra mind a havasok között hullottak el. Erdélybe szintén küldött Biharmegye több nemzetőri gyalog és lovas zászlóaljat. A veszély növekedtével Kossuth gyönyörű szónoklatára megszavazott 200 ezer honvédből a megyére és Váradra 6458 ujoncz esvén, ezek lelkesedéssel hozták meg ez újabb áldozatokat is a haza oltárára és két rendes zászlóaljat állítottak ki fegyverfogható fiaikból. Előbb a 27-ik, majd az 55-ik honvédzászlóalj alakult meg, melyek *Bem* seregébe osztattak be s dicsően harczoltak *Piskinél* és *Verestoronynál*, hol ez utóbbi ütötte át *Ihász* Dániel alatt a szoroson Moldvába a muszkákat. Sokan szolgáltak ezenkívül a bihari uri fiatalság közül a forradalom elején szervezett 10-ik debreczeni és a híres szegedi 3-ik zászlóaljból is, mely a veres siphások versenytársa volt. Mindezen véderők szervezésének és toborzásának érdeme a kitűnő *Hódossy* Imre kormánybiztosé.

Valamint az ország, úgy a megye is panaszszó nélkül, készségesen viselte a terheket, melyeket pénzben, vérben kellett áldoznia a haza felderült szabadsága az ország megtámadott léte érdekében, de midőn a nemzetűgy sok tekintetben saját hazánkfainak hibái folytán is lejtőre jutott és elérkeztek dicső szabadságharczunk végnapjai, a legnagyobb megpróbáltatás, a legkeservebb szerep akkor szakadt a város nyakába, mert kötelessége lett a nemzet gyűlölt ellenségeit, a muszkákat vendégsül fogadni és nagy áldozatokkal óriási mennyiségben szerezni be részükre minden élelmiszert.

Az aug. 2-án vívott debreczeni csata vész-hirére vette csak észre Nagyvárad lakossága, hogy milyen rettenetes veszedelem fenyegeti az erre felé hömpölygő muszka áradattól. Élénk emlékezetben voltak még, mily barbár módra pusztították el a muszkák Losoncz városát, a fegyveres jövevényeket nagyon rossz hír előzte meg. Aug. 5-én *Görgei* tovább indulván a főszereggel Arad felé s a piski táborban veszteglő nagy nemzetőrsereg is bevonván vitorláit, a város az ellentállás reménye nélkül várta a történéseket. A kényszer vendégek fogadására meg kellett tennie az előkészületeket. (Gute mienen machen zum bösen Spiele!) Idő volt, mert az orosz fővezér lassan mozgott Nagy Sándor hadteste már megkezdte elvonulását Váradról, midőn a muszka Debreczenből kiindult. Gr. *Zichy* Ferencz az oroszok főintendása előre avizálta a várost a készülő nagy muszkajárásról szállást, élelmet és fogatokat sürgetvén velencei számára. Minthogy az intéző megyei bizottmány a magyar sereg után ment vagy feloszlott, a városnak kellett egy olyan végrehajtó orgánusról gondoskodnia, mely a muszkák ellátásának nagy feladatát végezze s ezekben a mozgalmas napokban a város ügyeit vezesse.

Augusztus 6-ika 49-ben nehéz napja a város történelmének, Ezen a napon gyűltek össze Váradnak a nemzet és a város sorsa felett kétségbeesett polgárai és a központi 4

* A jeles költő maga is puskával cserélte fel a tollat s ott harczolt a többi nemzetőrökkel Arad körül.

** Történéseink kedvezőtlen kritikában részesítik a bihari lovas nemzetőrség 48-iki szereplését. Most *Pozvány* György egykori lovasnemzetőr hadnagy a »Nagy-Szalontai Lapok«-ban a Piskii csatáról saját feljegyzései nyomán külső cikksorozatban veszi pártfogásába őket és kimutatja, hogy az utókor alaptalanul keres bűnbakokat bennük, mint a hogy Jókai is tisztázza a győri csatavesztésért okolt magyar inszurgenseket) mert ellenkezőleg a hazának tett jeles szolgálataikkal sok döntő csata megnyeréséhez hozzájárultak.

város tisztviselői* levert hangulatban tanácskozni arról, hogy hogyan elégíthetné ki a haza szabadságának elnyomóit úgy, hogy bosszuját magára ne vonja s hogyan védelmezhetnék meg a polgárság érdekeit és biztonságát ezekben a kritikus napokban. Feljegyezzük azoknak a neveit, akik e gyásznapiak alatt az önfeláldozó szerepre vállalkoztak. A 48-iki magisztrátus tagjai voltak: Bende Péter újvárosi polgármester, váradai főbíró: Sztupa Mihály, olaszii főbíró: Sáfrad Márton, váraljai főbíró: Tar Sámuel, velencei főbíró: Nyári László. A gyűlésen választott binottságnak, melyet joggal nevezhetnénk végbizottságnak is a felsorolt négy főbíró és főkapitányon kívül (*Mütter* Ferencz) tagjai voltak a polgármester elnöke alatt a nagy város polgárai közül: *Hajdu* Ferencz, *Mailás* István, *Baróti* Pál, *Imre* János, *Balla* József, *Lippert* Mihály, *Gyurkovits* Ágoston, *Fekete* István, *Weiterschütz* János, *Nagy* Géza, *Hoványi* Lajos, *Szathmári* Gábor, *Püspöki* Sándor, *Györfi* László, *Reviczky* Fridrik, *Bercsinszky* Kázmér, *Porubszky* István, *Seres* Lajos, *Harstein* Mózes és *Jakab* Sámuel. Ezenkívül a munka megosztása végett egyes élelmezési és elszállásolási albizottságok alakultak, melyeknek fejeit biztosoknak nevezték. Ilyen biztosok voltak a lisztre nézve: *Poynár* Sándor, a buzára s kenyérré: *Latki* Lajos, a fa- és gyertyára: *Papp* Sándor, a zab- és szénára: *Komlósi* Pál egy segéddel, a kenyér kiszolgáltatására: *Palovics* K. és segédje, a bor és pálinkára: *Farkas* Lajos. A segédek fizetést kaptak. Szállásrendező volt: *Hajdu* Ferencz főszámvevő.

Legelső teendői közé tartozott a városi bizottságnak a muszka sereg számára szükséges fogatok előállítása, mért is rendelet ment a szomszéd községek, u. m.: *K-Tarján*, *Szt-András*, *Palota*, *Szt-János*, *Száldobágy*, *Pályi*, *H-Ujlak*, *Csátár*, *Bihar*, *K-Jenő*, *Kis-Ujfalu*, *Kis- és Nagy-Szántó* előjárói, hogy aug. 9-ének reggeli 4 órájára 3—3 fuvar szekérral Váradra beállítsanak. Egy-egy ilyen berendezett fuvaros 48 óráig tartozott helyt állani a muszkáknak, amikor mással kellett azt a községnek felváltania.

A városi bizottság kolossalis készleteket halmozott fel élelmi szerek és egyéb szükségletekből, ami minden pénzforrását igénybe vette a városnak, sőt az árvak kasszájából is kölcsön kellett venni egy jókora összeget, mi aztán hosszas folyamodásokra is adott később alkalmat. Az itteni tábori és egyéb kórházakban sok honvédsebesült feküdt, de igen sok betege és invalidusa volt a muszka seregnek is, ezeknek ellátási költsége szintén a városra hárult, holott ez azzal nem tartozott. A város megbízásából tehát *Örlei* Dénes ügyvéd ez ügyben elutazott Aradra s a hadipénztárból 3500 frtot ki is utalt neki ezen célra a magyar kormány, de mire ő visszatért, a Kossuth pénz mai értékét vesztette.

Augusztus 8-án érkeztek meg Váradra az első muszkacapatok *Rüdiger* tábornok hadtestéből, mint élő szemtanuk mondják, »szent énekek zengedezése és hangos zeneszó mellett. A fővezér maga *Schvarczel* kanonokhoz szállt. E naptól kezdve, majdnem két hétig muszka világ volt Váradon, nem mintha a főszereg két hétig itt vesztegelt volna, hanem folyton jöttek-mentek városunkban a muszka csapatok. Az invázió a világi fegyverletétel után sem ért véget, mert az országból kivonuló muszkák utja ismét Váradon vezetett keresztül.

A városi levéltárban ezen időből fenmaradt iratok** közt van egy hivatalos kimutatás arról, hogy mi mindent kebelezett be városunkban időzése alatt a muszka gyomor s az ő marha állományuk. Eszerint aug. 8-tól 19-ig kiadatott nyugta mellett a kedves vendégek becses hadi kondíciójának biztosítása végett 332,800¹/₂ font kenyér; 129,408 font hus; 37,882¹/₂ itcze pálinka; 1161¹/₂ köből zab; 98,233 részlet széna (100 részlet egy szekér), 13,000 részlet szalona és 110 öl fa.

* A mostani négy városrész még akkor négy különálló várost képezett. Mindegyiknek külön hatósága volt, de csak Újvárosyok volt köztük rendezett tanácsa. Váralja és Velence nem is választott a másik két testvérvárossal közös követet, hanem Biharra mentek szavazni a választói egész 1875-ig. A »négy központi város« közigazgatásilag a központi főszolgabíróknak volt alárendelve.

** Az iratcsomó czime: Orosz seregek élelmezése 49-ben.

Csak hogy a zabolatlan sereg minden tilalom ellenére is sokat requirált. Mondják, hogy a szőlő hegyen agyon is vertek egy néhány muszkát, a mint a gyümölcsösökben garázdálkodtak. Nagyürögd községe pedig egyenest panaszt emelt a bizottság előtt a muszka katonaság erőszakoskodása ellen. Ezért volt kénytelen a bizottság jegyzékbe venni a nyugtatvány nélkül kiadott, helyesebben statárialiter lefoglalt élelmiszereket, melyekben következő summák szerepelnek: 6000 font kenyér, 15,742 font hus, 640 itcze pálinka, 53,530 részlet széna, 13,000 részlet szalma és 132 öl fa, mely cikkek árának kifizetését utólag kérte a bizottság az intendatúrától. A kimutatásban egyéb élelmiszerek nincsenek részletezve, pedig bizonyos, hogy tej, vaj, zsir, hüvelyes vetemények és egyéb konyhai cikkekben is rettenetes pusztítás történt, nem is számítva a gyümölcsféléket, melyekben a muszka gourmandéria nem igen volt válogatós, mert a nyers uborkát, tökök, répát, kalarábét stb. is ezek közé számította. A pálinkából elfogyasztott rettenetes quantumok a muszkáknak a kutyától és mérgezéstől való félelmét egyaránt bizonyítják. Hogy milyen kitünően funkcionál és milyen elpusztíthatatlan agyagból van a muszka gyomor, arra nézve az a több helyen előfordult eset ad tájékoztatást, hogy e szomjas muszka hadfiak a vutki helyett tévedésből megivott választóvizet igen jó italnak találták.

A muszkaseregek még egy nagy szerencsétlenséget hoztak magukkal Nagyváradra és mindenüvé, a hová csak lábukat betették: a magyar kormány által kibocsájtott papirpénzt ugyanis semmisnek nyilvánítván, azok beszédését és elégetését a város hatóságának megparancsolták. E rendelet volt a polgárságot ért sok súlyos csapás és szenvedés koronája. Sokok család jutott egy pillanat alatt koldusbotra. az anyagi bukás, nyomor általános lett. Ez ellen nem használt sem a kérvény, sem a deputáció Paskovits és gr. Zichy előtt s magának a városnak hivatalos pénzeiből 46,805 forintot kellett a sóhivatalnál deponálni megsemmisítés végett a nagy-piacz-téri sóhivatal előtt.

Tehát sehol sem időztek a muszkák annyi ideig az országban, mint Váradon. Csak hogy Váradnak több mint száz ezer forintjába került ez a vendégszeretet. S azon áldozatok között, melyet Várad a forradalom idejében a hazáért hozott, talán ez volt a legönfeláldozóbb, legheroikusabb, mely e gyászos kötelességből folyólag rá háramlott.

A bibliás honvéd.

Bizonyos évek elteltén, az ember oda jut, a hová őt vágyai üzték, hajtották. Ez a velős mondat ötletnek nem egészen új, hiszen már Homérosz Odyszeájának VI-ik énekében olvasható ilyesmi. Tény az másrészt, hogy engemet sohasem hajtottak, üzték vágyaim ama józsef- és vig-uczaí földszintes sarokházba, mely előtt egy honvédbaka sétál föl s alá, vállán szurnyos Manlicher-puskával, gyomrán a töltenyes-táskával s ha az eső permetezni kezd, behuzza magát az épület sarka előtt levő, piros, fehér és zöldre festett faköpenyegbe. Ez a földszintes ház ugyanis a budapesti m. kir. I-ső honvédkerületi parancsnokságának gyűjtőfogháza: másképen Feilmayer-szálló . . . hétel Feilmayer . . .

Két teljes hónapot töltöttem ottan s mondhatom, hogy a m. kir. honvédségnél töltött harmincz hónap közül, ez alatt a két hónap alatt voltam a legboldogabb, de az már költői túlzás lenne, ha azt mondanám, hogy most is vágyódom vissza . . .

Egy becsületes honvédbaka tisztított rám és fütötte rosszul fülő czellámat, mely délelőtt hideg volt, mint a farkasordító, délután pedig forró, mint egy gőzkamara. Diand Pálnak hívták s épen én soroztam be a békés-csabai utóállításon. Diand Pál nazarénus volt s mivel nem akarta megfogni a fegyvert, a haditörvényszék négy havi börtönbüntetéssel sújtotta. Előbb azonban ezredrapportra viték s az öreg Fűrődök István ezredes fölszólította a legénység előtt, hogy fogja meg a fegyvert s nem lesz semmi bántódása. Diand Pál, a ki különben békésme-

gyei lakatoslegény volt, nem érdemelte volna meg a »bibliás honvéd« nevet, a melylyel társai csufolták, ha nem így válaszolt volna:

— Ezredes urnak alázatosan jelentem, irva vagyon szent Máté evangélista XXIV-ik részének 52-ik versében: »Tedd vissza helyére kardodat, mert mindazok, kik fegyvert fognak, fegyver által vesznek el!«

Az ezredes harmincznap sötét áristomba tette a bibliás honvédet.

A harmincz nap elmúlt s a legényt megint fölszólították, hogy fogja meg a fegyvert. Diand Pál most már az ó-szövetségből idézett, Mózes I. könyvének 9-ik részéből mondván: »A ki embervért ont, ontassék annak vére; mert az ember Isten képére alkottatott«. Haditörvényszék elé állították Diand Pált és a hadbíró által befolyásolt esküdtek négy havi börtönrre ítélték, hathónapi vizsgálati fogság után. Hencsei Lajos kovács, a kit Denkel avatott be az új tanokba, a ki a Duna-Tisza hazájában a nazarénus felekezetnek voltaképeni megalapítója lett, Pál nagyanyjának testvére volt. Nem csoda, hogy mikor a bibliás honvéd előtt a szigorú ítéletet kihirdették, a nazarénus még a füle botját sem mozgatta.

Diand Pálnak nagyon megnyertem a hajlandóságát. Én tudniillik egész délelőtt aludtam s egész délután irtam. Íróasztalomon ott feküdt egy magyar, egy latin, egy görög és egy héber szövegű szentírás. Azután tömördek természetrajzi munka. A szentírásbeli természetrajznak megírásán munkálkodtam, mely eredetileg a »Biblia és a tudomány« című nagyszabású irodalmi vállalat számára készült, de még máig sincs készen, talán nem is lesz soha.

Este hat órakor Diandot bezárták a közös fogdába, de az én czellámat rendezes nyitva felejtette Varju Gabi honvédtizedes . . .

Gabi tizedes is érdekes gyerek volt a talpán. Szintén a gyulai honvéd-gyalogezredtől került ki s itt raboskodott már egy év óta, mint kulesár, a törzsfoglyár urnak helyettese és jobb keze. Csinos, eleven észjárású, pörgebajszu, szentesi gyerek volt, a ki néha-napján decemberben, mikor az őrnagyhadbíró születésnapot tartott, ganimédeszi hivatal is viselt, tudniillik ő hordta fel az ürütokányt, a turós téstát, meg a boros palaczkokat s ő hordta ki ölben Várkonyi százados-hadbíró . . .

Gabi tizedes igen jószívű, magyar fiu lévén, a ki az osztrákokat nem állhatta, éjszakának évadján, mikor Feilmayer törzsfoglyár végigvizsgálta a czellákat és nyugalomra tért, meghitt barátai közül akárkit bebocsátott s Diand Pál be lévén lakatolva, ő maga ment el borért a szomszédos vendéglőbe, sőt hideg ételt is hozott a hentesből: sódort, debreczeni szalonnát, disznósajtot, töpörtyüs-pogácsát . . . Reggel, miután a törzsfoglyár ur tulajdonát képező csirkéknek és pulykáknak enni adott s maga is beszédett a foházzal szemben levő Spicczér Illés szatocsnál egy falat szalonnát s megivott rá egy kupicza törkölypálinkát: bejött hozzám s egy bűvész ügyességével párnám alá csuszította »Budapesti Hírlap«-ot, a »Hazánk«-ot, a melyben öles cikkek jelentek meg az én szomorú rabságomról . . .

Néha három kenyeres-pajtásom is ott ült a czellámban és olyan füstöt csináltak, hogy a levegőt karddal lehetett volna vágni s elkvaterkáltunk éjfél után kettőig. (Egyszóval nagyon kedélyes fogház volt!) Tőlük hallottam épen vizkereszt napján s másnap az összes lapokban meg is jelent, hogy a budapesti katolikus papság érdekelében megmozdult s egy kérvényt intéztek ő Felségéhez, hogy kegyelmi uton büntetésem hátra levő részét engedje el. A tisztelendő urak a kérvényt gyönyörű magyarsággal fogalmazták meg. A kérvény így végződött: »Fenséges Urunk! A hatalmasok akkor gyakorolják a hatalmat leginkább Isten szíve szerint, midőn irgalmat és kegyelmet osztogatnak . . . A kegyelem olyan, mint az Ég szelid esője, kétszeres áldás forrása; annak, a kire száll és áldva lesz, aki adja . . . «

Ha a fiuk nem jöttek, Gabi tizedes bebocsájtotta hozzám a harmadik czellában vizsgálati fogságot szenvedő huszár főhadnagyot, vagy ha őt épen másnap vallatóra fogta Kovács Sebestyén Béla őrnagyhadbíró s a fogoly tiszt hét órakor lefeküdt, bejött maga Gabi tizedes

és elkvaterkáltunk három óráig s egyszer megtörtént, hogy én vittem ölben Gabi tizedest az utolsó czellába, mely ő neki lakószobául szolgált s melynek két ablak a Vig-utczára nézett s ezeken ki is lehetett látni, míg a foglyok ablakai előtt valami festett deszka teljesen elfogta a kilátást.

Gabi tizedes ablakából egy szintén földszintes házra nyílt kilátás, melynek ablakában muskátlik viritottak s a mely megett az özvegy vendéglősné hugocskája, az őztermetű Czenky Margit fésült reggelenként hullámos, holló-fekete, gyönyörű haját. Tizenhét éves sem volt az eszemadta . . .

Én el-eltréfálkoztam a nazarénussal s olykor kikérdeztem a bibliai történetekből. Diand Pál mondotta, mint a patak. Diand Pál engem mindig »nagyságos ur«-nak szólított s csak mikor egyszer ráriparkodtam, hogy nem vagyok én sem erdélyi fejedelem, sem pedig regálébérlő, hagyta abba, sőt Gabi tizedesnek is tudtára adta, hogy nem szeretem, ha nagyságnak. Egy unalmas délután elmondattam véle az asszíriai fogságot s Izrael országának elpusztulását, a hét Makkabeus-testvér történetét, kik anyjikkal együtt vértanui halált szenvedtek inkább, de a tisztátalan állat, husából nem ettek. Sötétedni kezdett már, midő az kérdeztem tőle, hogy mi különbség van köztem és Illés próféta között?

— A tekintetes ur fehérre meszelt szobában lakik, Illés próféta barlangban lakott.

— Megálljon, földi! Nem jó ösvényen halad. Kitáplálta Illés prófétát?

E percben bejött Varju Gábor és hozta a levest, melyet Feilmayer derék élete párja készített vagdalthus-göngyöléssel.

— Na, felelt szaporán, bibliás honvéd.

Diand Pál fölnézett a czella mennyezetére s aztán hirtelen a szája mindkét szélét még szélesebbre huzta a nevetés.

— Tudom már. Hihihí, hahaha! Igen is, tudm. Hihihí! Illés prófétát a hollók táplálták, a tekintetes urat a — varju. . . Hihihí! Hahaha! Hühühü! . . .

Ezen a rabvallató viczczen egy álló hétig nevetett a bibliás honvéd.

Egy délután tudomásomra jött, hogy ő Fenséges kegyelem utján elengedte hátralevő büntetésemet s másnap szabad leszek, mint a madár. Behívtam Diand Pált s behozattam egy palaczk finom, érmel éki bort, melyet egy tudós kanonok küldött,

— Na, Diand, beszéljen nekem valamit. Megfogja a puskát vagy nem?

— Nem fogom én.

— Akkor magát elítélik hat esztendei sánczfogházra,

— Nem bánom én. Irva vagyon, hogy inkább kll engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek. A példa beszédek XXVIII-ik részének 1-ső versében ez áll: »A ki állhatatos lesz mindvégiglen, üdvözüül.« Továbbá Jézus Sirák fiának írása szerint, 1-ső rész, 29-ik vers: »Csak egy ideig szenved a békétűrő és azután vigasság a fizetése.«

— Bort szokott-e inni? Szabad egy nazarénusnak bort inni?

— »Nem az fertőzötti meg az embert, a mi a szájon bemegy, hanem a mi kijön.« Azután irva vagyon, I. Timot. V. 23-ik versben: »Egy kevés borral élj, gyomrod és gyakori belegséged miatt.«

Egy nagy poharat tettem a nazarénus elé és azt színültig töltöttem borral. A nazarénus egy hajtásra kiitta. Azután beszédes lett. Elmondotta, hogy ötven évet élt nálunk az új vallás, melyet Frölich alapított s nálunk magyar tanítványai, Denkel és Kropacsek mesterlegények vetették el magvát s ime az új szektából terebélyes nagy fa lett, melynek sátora alá tömegesen és nyíltan vonulnak a hívők az Alföldön, különösen Békésmegyében. A felekezetnélküliség meg épen kedvez az új szektának. Az áttérés a gyülekezet előtt történik, miután az ujoncz bebizonyította, hogy tiszta szándékkal óhajt az új hitre áttérni. A gyülekezet vezetője két kezét a megtérő fejére teszi, áldást rebeg s megcsókolja. Majd kenyeret és sötétszínű bort vesz magához, mialatt az egész gyülekezet könyörög, hogy a mindenható Isten áldása kísérje minden lépését. Templomjuk,

papjuk nincsen; ők ingyen is tudnak imádkozni fehérré meszelt, rácsos ablaku imaházukban, mely éppen olyan, mint a többi parasztházak, csak az udvaron hever egy lóca s erre teszik le a kalapjukat...

Ujra töltöttem a bibliás honvéd poharába s aztán ezt a kérdést intéztem hozzá:

— Nincsennek magának szülei vagy testvérei?

— Nincsenek. *»Isten előtt kedves volt a lelkük s azért sielett őket a gonoszok közül kimenteni«*. Csak feleségem van s egy kis leányom. Csak a hitközség előljárója adott össze, de azért tudom, hogy bár egy éve nem láttam, nem vétett a hitvesi hűség ellen... Nem udvaroltam neki, nem vallottam szerelmet, mint a pogányok, csak úgy választottam ki s elmondottam szándékomat a gyülekezetnek. Esküt nem tettünk, mert a nazarénus betartja szavát eskü nélkül is. Az igemagyarázó kinyilatkoztatta, hogy egymáshoz méltóknak találattunk s most Isten és ember előtt egybe kelhetünk.

— S nem vágyik maga utánuk? Isten nem követelheti magától, hogy tönkre jusson vallásának egy oly tanítása miatt, mely ellen, nagyobb erővel állván szemközt, bűn nélkül vétet, hiszen embert ölni is szabad önvédelemből.

— Nem szabad, — mondá a nazarénus. *»Ne ölj«*, ezt Isten parancsolta s maga írta föl a kőtáblára a sinai hegyen. Az élet Isten adománya. Krisztus Urunk nem szüntette meg a tizparancsolatot, sőt önmaga is teljesítette.

— Ez mind igaz. De nem a kérdésemre felelt. Nem fáj a maga szíve a kis leánya után?

A bibliás ember nem szólt semmit.

— Hogy hívják a kis leánykát?

— Abigailnak, kinek nevében ez az értelem rejlik: a szülő öröme...

— A gyermek persze törvénytelen.

— Igen is az, jelentem alássan...

— Látja, ez sem okosság magától. Isten nem vette volna bünéül, ha maga a gyermeket hazai törvényeink szerint házasság által törvényesítette volna.

— Ezt akartam. A tiszteletes ur föl is folyamodott a honvédelmi miniszterhez, mert még csak kétszer voltam sorozáson s a miniszter ur aligha ballábbal nem kelt föl, mert nem adta ki a nősülésre a szabadságot.

— S aztán nem busul a családjá után?

— Nem mindig. Ha nagyon elfog a honvágy: akkor elkezdek imádkozni. Azután elkezdem főnhangon mondani, hogy:

»Négy evangylista irt úgy, mint szent Máté, Márk, Lukács és János; ezeket követé: Apostolok dolga, azután szent Pálé A tizennégy levél, melynek rendje imé: Legelsőt intézi a rómaiakhoz, A két ezutánit korintusiakhoz: Nyomban Galácia, Efézus, Filippi S Kolossé városait csak egy-egy illeti; Tesszalónikába és Timóteuszhoz; Viszont két levél szól, de csak egy Tituszhoz; Egy szól Filémon- és Zsidókhoz is végre, Összes számuk megyen ekként tizennégyre. Jakab után írjuk Péter két levelét, Három hordja János, egy a Judás nevé. Jelenések könyve áll legesleg hátul Szent Jánostól, amaz evangyelistától...«

S ettől azután megvigasztalódik a szívem. Elalszom s azt álmodom, hogy szabad vagyok...

— Hát az ó-szövetségi könyvek lajstroma hogy megy?

Azt is tudom. Tessék rám hallgatni:

»Mózes öt könyvét az ó-testamentomban, Józsué, Birák és Ruth követik nyomban; Sámuel, Királyok, Krónikák utánuk Két-két könyvre lévén fölosztva mind hármuk. Ezdrás, Nehemiás, Eszter, Job sorsára Következik Dávid százötven Zsoltára. A böles Salomoni példabeszédekre Jön a prédikátor s énekek-éneke; Sorban Ezsaiás, Jeremiás mennek, Siralmai jöven mindgyár ugyanennek. Majdan Ezékiel, Dániel, Hozseás, Joél, Ámosz után Abdiás és Jonás;

Mikeásról Náhúm s Habakukra térünk, Zofóniás után Hageushoz érünk.

Még csak Zakariás, Malakiás jönnek

S aztán vége az ó-szövetség könyvének...

— Helyes. Azaz nem egészen... Egy egész csomó hiányzik még... Így például az ó-szövetségből nem említette: Tóbiás, Judith és Sirák fia könyveit; továbbá a próféták közül Baruch jövendölését és a Makkabeusok két könyvét. Az új-szövetségi könyvek lajstromából kifelejtette szent Judás apostol levelét, melyben óvja a keresztényeket a tévitanítóktól és őket keresztény jámborságra tanítja.

— Judás? Aki elárulta az igaz vért?

— Nem az a Judás, hanem szent Judás vagy másként Taddeus, (mindkét név vallástevőt jelent), Alfeus fia, ifj. szent Jakab testvére s az Üdvözítőnek atyafia.

A nazarénus elhallgatot, fejét lecsüggeszté mellére s nem vette észre, hogy Judást is említette a beszajkózott versezetben s azután egy kissé elszontyolodva, ekképen folytatá beszédét:

— Azonban vannak napjaim, különösen éjjel és hajnal előtt, mikor rabtársaim alusznak, hogy tisztára hallom sirni a kis Abigailt. Mikor ezelőtt egy félévvel még itt voltak a fecskék, mintha a feleségemnek panaszát csicseregtek volna a fogház udvarán. Ilyenkor elgondolom, hogy mikor én kiszabadulok, az én fiatal feleségem, aki szép, mint a bibliai, szegény, örökbe fogadott árvaleány, akinek az arcza olyan volt, mint a pünkösdi rózsza: vén, összetöpörödött anyóka lesz; leányomból nagy, eladó leány; konyeim úgy omlanak, mint a záporosó. Oh, csak még egyszer láthatnám őket s aztán nem bánom, bocsásd el, Uram, a te szolgádat...

Vigasztaltam a szegény nazarénust s igyekeztem rábeszélni, hogy fogja meg a fegyvert. Az öreg Fördök ezredes ur ő méltóságát lágy szívű embernek ismerem; irok néhány sort neki s aztán kap tizennégy napi szabadságot.

— Köszönöm hozzá való jóindulatját a nagyságos azaz, hogy tekintetes urnak. Isten fizesse vissza. Nem tehetem! Mert a parancsolat szövetség, a törvény világosság és a fegyver dorgálása az élet útja. Péld. V., 23-ik vers.

Csönd állott be. Egyszer azután fölugrott.

— Nem tetszik hallani? Már megint sirnak. A gyerek is. Az asszony is. Az asszony beteg. A gyermek éhes és fázik.

— Nem hallok én semmit, — mondám s magam is kezdtem bánni, hogy vitatkozásba eredtem a szegény rajongóval. — Menjen kend aludni. Nincsen hozzászokva a boritalhoz és a szesz fejébe szállott...

A bibliás honvéd kitámolygott. Részvéttel néztem utána s láttam, hogy néhány szót sug az ör fülébe, aki szintén nazarénus volt, de nem rendelkezett annyi lelki erővel és jellemzilárd-sággal, mint Diand Pál. Őt már a harmincnap, sötét zárka megtörte...

Aztán lefeküdtem s elaludtam. Álmomban egy szép nő jelent meg, hasonló a boldogságos Szűzhez. Mosolya virágnylás volt, fehér szárnyai beterítették a fogházat. Egyik karján pajzot viselt s a pajzson görög betűkkel ez volt írva: ΕΑΕΥΘΡΙΑ. Reggel korán fölkeltem Feilmayer, a törzsfoglyár.

— Tessék gyorsan öltözködni. Az őrnagy ur kéreti...

Sietve öltözködtem s még a jó ember segített nekem, hogy gyorsabban öltözködjem. Pár percz mulva a fogház parancsnoka előtt állottam, aki tudomra hozta, hogy József kir. herczeg ő Fensége hátralévő büntetésemet kegyelmi uton elengedte. Mehetek haza...

Azután kiküldötte a törzsfoglyárt; melegen gratulált s kért, hogy számítsam ezentul barátaim közzé. Visszamentem czellámba. Gabi tizedes segített csomagolni a könyveket s ajánlkozott maga, hogy lakásomra hozza. Öreg este volt már, Gabi tizedes zóköstől mókostól beállított s miután egy tizest odaszármaztattam fehérkeztüis kezébe, azt mondá:

— Nagy újságot mondok, tekintetes ur!

— Mi az?

— Diand Pálnak, a bibliás honvédnek reggelre hült helyét találtuk. Megszökött az éjjel. Űtheti bittal a lábnyomát Kovács Sebestyén őrnagy ur.

Dr. Kontur Béla.

Musée social.

Valóban páratlanul áll gróf *Chambrunnek* »Musée social«-ja Párisban. 1894-ben állami költségen akartak Párisban egy »nemzetgazdasági muzeum«-ot felállítani. Az állam megszávozott 47500 frankot az új muzeum berendezésére. A terv inár közvetlenül a megvalósulás előtt állott, mikor gróf Chambrun egyszerre ajánlkozott, hogy ő saját költségén állít fel egy misée socialt és pedig sokkal nagyobb szabásut, mint az állam tervezte. E nagy térű 1857-ben touloni alprefektus volt; később a Jura-departement prefektusa, majd a képviselőház tagja 1871-ben a nemzetgyűlés tagja s 1876-ban senator. 3 év mulva felhagyott a politikával s elhatározta, hogy teljesen a tudománynak, művészetnek s a jótékonyágnak él. Pár év mulva megvakult s akkor a leghirvevesebb tanítókkal vétette körül magát, 1891, jan. 25-én volt, egy álmatlan éjszakája betegsége következtében s akkor határozta el, hogy életének hátralevő részét kizárólag emberbaráti intézmények létesítésének szenteli. Különösen kedvelte a »nyereségben való részesülés tanulmányozására alakult egyesület«-et s ennek adott 50'000 frankot. Ugyanannyit az »olcsó lakások francia társulatá«-nak, azután a »gazdasági politika társulatá«-nak és a »néphitel emelésére alakult egyesület«-nek. 1894-ben pedig hozzáfogott a legnagyobb szerű művének a musée socialnak a felállításához. Az intézetet a saját házában a Las-Cases-utczában állította fel és pedig mindjárt elején 200'000 franknyi költséggel s megígérte, hogy a jövőben is az összes költségeket fedezni fogja. S e czélból azonnal mástél millió értékű ingatlant ajándékozott a muzeumnak. Az intézet most már 4 és 1/4 éve áll fenn és valóban páratlanul áll a működése. Nevevezesen czélja: dijtalanul felvilágosításokkal, okmányokkal közlésekkel, modellekkel, tervekkel, szabályzatokkal s más effélével, mi a munkások anyagi és erkölcsi helyzetét emelő intézményekre vonatkozik, — szolgálni a közönségnek; a politikai és vallási kérdések ki vannak köréből zárva. Az intézet igen sok szaklapra előfizet; az odavágó könyveknek legnagyobb részét megszerzi: a főbb országokban levelezői vannak, kik az összes társadalmi mozgalmakról értesítik; a társadalom tudományba vágó fontosabb kérdéseket szakembereivel helyben tanulmányoztatja; tart hivatalnokokat kik a gazdag anyagot rendben tartják s mindenki számára szóval vagy írásban hozzáférhetővé teszik, röpiratokat bocsájt ki s nagyobb könyveket, melyek közgazdasági kérdésekkel foglalkoznak.

Az intézetnek 7 osztálya van: 1. Mezőgazdaság. 2. Munkásegyséletek és egyletek. 3. Munkásbiztosítás. 4. Közjóléti intézkedések. 5. Jogi osztály. 6. Missiók, tanulmányok és enquétek. 7. Összeköttetések a tudománytekintélyekkel és más társaságokkal.

Az intézet tevékenysége 8 ágat foglal magában: 1. Felvilágosítások. 2. Levelezések. 3. Enquétek és kiküldések. 4. Könyvtár. 5. Előadások. 6. Köriratok. 7. Közétételek. 8. Társadalom politikai anyag kiállítása. Legfontosabb természetesen a felvilágosítási szolgálat, a hol az érdeklődő valamennyi a munkások javában történt mozgalmáról s annak eredményéről a legtökéletesebb felvilágosítást kapja.

Hogy mennyit érnek e felvilágosítások, minden sociologus beláthatja. 1897. okt. 1-től 1888. márcz. 31-ig, tehát 6 hónap alatt 307 szóbeli felvilágosítással szolgált az intézet.

Az »ipar- és munkabizottság« a különféle munkásegyletekkel levelezik; azokban előadásokat rendez; az összes francia és nemzetközi társadalom politikai kongresszuson megjelenik; a sajtóval az összeköttetést fentartja, a különféle egyleti lapokat olvassa s mindenből kivesszi a hasznos és szükséges anyagot s az illető iratsomók közé elhelyezi. Hasonló tevékenységet fejtenek ki a többi osztály bizottságok is.

A muzeum rövid idő óta áll fenn, mégis igen sok hasznosat tett már. Sok kongresszust és enquétet rendezett, az eredményt iratsomókban, előadásokban és röpiratokban értékesítette. Külföldre missiókat küldött. Egy ment 1895-ben a brit czéhegyesületek tanulmányozására; 1896-ban kettő Amerikába, illetőleg Olaszországba; előbbibe a munkásegysítés, utóbbi az agrárviszonyok, a hitel és egyletiügy tanulmányozására. 1897-ben ment egy missió Westfáliába, egy másik Németországnak egy másik részébe jelenleg pedig két kiküldött a Transzváli és Ausztráliai munkáviszonyokat tanulmányozza. Az eddigi missióknak eredményei mind kitűnő szakmunkákba lettek letéve. Azután közleményeket bocsát ki a fontosabb belföldi enquétekről. Továbbá az intézetről kerülnek ki még az ugynevezett circulárek. Ezen circulárek, melyek 6000 példányban jelennek meg — egyes gazdasági kérdésekkel vagy valamely társadalompolitikai kérdéssel foglalkoznak.

A muzeum nagy termék falmezei kitűnő gazdasági elvekkel vannak díszítve nagyszerű feliratok alakjában. Gróf Chambrun nagy összegeket adott át azonkívül az intézetnek, hogy velők méltó munkásokat, egyleteket és szakmunkákat jutalmazzanak. Ezen alpból kapott 1896-ban 28 derék munkás, kik legalább 30 évig szolgáltak már egy czégnél, takarékpénztári könyvet, melynek alapján a nemzeti aggror-biztosítási pénztárból 200 frank életjavadékot kapnak. 1897-ben 21 legkitűnőbb munkásegylet lett jutalmazva. Összesen a huszonegy munkásegylet közt 25000 frankot osztottak ki. Egy-egy munka t. i. 25000 frankkal lett jutalmazva. Természetesen sok pályamunka érkezett be. Az első pályázatra 23; a másodikra 19. (Arbeiterwohl.)

A muzeum eddigi tevékenysége igazán minden dicsőretre méltó. Vajha akadna minálunk is ezen egy egész hazának sorsát megváltoztató áldozatnak követője!

A kávéról a kávéénikéknek.

Szegény, jó Kolumbus, veled ugyancsak rutul bántak, kaján, irigy kartársaid, noha, mellesleg mondva, sem az ex-lexnek, sem a 25-ik §-nak, sem a Tarnóczi-féle alkotmányos képviselőválasztásoknak nem voltál Hübner, hanem valósággal felfödözted — Amerikát!

Igaz ugyan, hogy az utókor fényes elégtételt szolgáltatott neked — amennyiben szórta s szórja mind e mai napig is, a dicsőség, a halhatatlanság babérkoszoruját rád, — no de hát ez éppen annyit ér neked, mint a derék búroknak Európa szimpatihája s a hágai — békekongresszus.

Hogy Amerikát ki fődözte föl, azt mindenki tudja: hogy a puskaport ki találta föl, azt is sokan tudják.

A kávé föltalálójával azonban, még is a legczudarabbul bánt a világ. Az ördög sem törődik vele. Nevét nagyon kevesen tudják s aki tudja is, dicsőségét még csak egy rossz ódában sem örökíti meg.

Emeljük ki tehát a derék férfiut az ismeretlenség ködhomályából. Jól fog ez tán nemcsak

neki, hanem azoknak is esni, akik a barna levét mindennap nagy élvezettel szürcsölgetik, de azt nem tudják, hogy azt voltaképen kinek köszönhetik.

Az egyik vélemény szerint Boldog-Arábiának Jemen nevű tartománya lenne hazája a kávéfának, mely mintegy 2—3 méter magas cserje, szép, zöld levelekkel, fehér, kellemesen illatozó virágokkal.

Ezen virágokból fejlődik ki a mag, mely a tulajdonképeni kávé vagy mint az arabok nevezik *khava*-t adja.

Mások ezen állítást kétségbe vonva, azt mondják, hogy a kávé eredeti hazájául Kaffa s Enarea királyságok (Abissziniától délre) tekintendők, amiből azt következtetik, hogy a Kaffa királyság után kapta a ba-na folyadék a *kávé* nevet is.

Kétségtelen, hogy ezen országokban, hol roppant nagy a hőség, a meleg hegyvidékeken a kávéfa, még manapság is, vadon tenyészik, a nélkül tehát, hogy emberi kezek művelnék.

A kávéfa, különösen Kaffa királyságban, oly bőven tenyészik, hogy egész erdőségek találhatók belőle s oly buján nő a kávégyümölcs, hogy annak sulya alatt a kávéfa ágai majdnem a földig hajolnak.

Mokkában, melyet sokan, de e vélemény szerint hibásan, szintén a kávé hazájának tartanak, vadon nem tenyészik a kávéfa, hanem — állítólag — ugyancsak Kaffa s Enarea királyságokból ültették volna Mokkaiba át, a hol már természetesen gondos ápolást, szakavatott emberi kezek művelését igényli, hogy meg hozza a termő gyümölcsöket.

Keleten lévén tehát hazája a kávénak, ott is jött először divatba a kávéivás, de korántsem oly régesrég, mint a hogy némelyek elakarják hitetni.

Megbízható adatok szerint ugyanis 1440—50 év óta ismerik a kellemes, illatos italt, mely időtől kezdve azután, mindjobban elterjedt a kávéivás keleten, míg végre a mahamedanizmus főbb helyein, nevezetesen Kairóban s Konstantinápolyban állandóan befészkelte magát, honnan aztán, habár lassacskán, de biztosan folytatta hódításait nyugat felé is.

Európában azonban korántsem ment a dolog, illetve az ivás oly könnyen, mint gondolnók. Ugy látszik, hogy abban az időben, nemcsak az új eszmék, hanem az új italok is (a pipázást nem számítva) nehézségekre ütköztek, — amennyiben a kávénak nem kis csatákat s győzelmeket kellett kivívnia, míg a mostani világalomra juthatott. Az egészben csak az a szerencse, hogy a kemény harcok közepette, soha sem folyt piros vér, hanem mindig csak: fekete lé!

Hogy egyebet ne említsünk, tájékozásul elég legyen Nagy Frigyesre hivatkoznunk, aki daczára felvilágosodott abszolútizmusának, egyremásra bocsátotta ki a szigorú s kemény: Löchste Verordnung-okat a kávé behozatala, illetve a kávéivás ellen, a végből, hogy hát a burkustallérok ne vándoroljanak a külföldiek zsebébe.

A kávé létrehozta a kávéivást, a kávéivás pedig — egyik eszme szülvén a másikat — megteremtette a kávéházakat. Az első kávéházat 1551-ben Konstantinápolyban, egy igazhívő muzulmán nyitotta meg, még pedig nagy ünnepegyességgel, mert hát nemcsak egy csomó pasa, hanem még a nagyvezér, mi több, még a főmufti is ott volt. Persze, nagyot ittak a házáért, de hogy felsívítottak-e, az egész bizonyossággal nem tudatik, de sejte következtődik, mint a hogy ezt egy 16. századból való krónika elmésen megjegyzi.

Hogy ujság, zahlkelner, kasszafrájla, pikkoló, borralaló ezzel egyidőben keletkezett volna, arra nézve nincsenek eléggé megbízható adataink.

Az első kávéház után gomba módra szaporodtak keleten a többiek s csakhamar rá elterjedtek a kávéházak nyugaton is.

Bécsben, ugy látszik, az első kávéház 1683-ban a nagy török ostrom után nyílt meg. A törökök csatavesztése után ugyanis, a győz-

tes keresztény hadak, roppant zsákmány s a többek közt, tömérdek kávénak jutottak birtokába. A jó bécsiek, soha életükben nem ittak s bizonynyal nem is fognak inni annyi potya kávé, mint akkor. Jól is eshetett nekik nagyon, (hogyne, mikor potya volt) mert ugy megszerették, hogy aztán többet a schwarcze-t el sem hagyták.

Egy lengyel ember, valami Koltsczky nevű, aki mint kém fontos szolgálatot tett az ostromlott városnak, kapta meg az engedélyt az első kávéház megnyitására.

Hazánkban, szintén ebben az évben vagy legfeljebb pár évvel előbb, terjedt el a kávéivás. Ennek valódi keserű levét legelőször alighanem Tököly Imre itta meg. Köztudomású dolog, hogy: miképen történt ez. Ugyanis a nagyváradi pasa, ebéd után a távozni akaró Tökölyt egy kis *fekete kávéra* marasztalta, mondván: *hátra van még a fekete leves* s mikor Tököly ezt megitta, elfogatta s vasra verve küldte Konstantinápolyba.

II.

No de már most szóljunk arról is, hogy voltaképen: ki találta föl s hogyan a kávé s ki ivott először fekete levest?

Régi dolog, hogy a vakeset, a véletlen, nemcsak a drámák s komédiáknak, hanem sok találmány- s fölfödözésnek is nagy mestere.

Nagyobb tisztesség kedvéért elmondunk egy pár esetet.

A biborfestésre ugyanis egy főnicziai kutya tanította a világot. A karlsbadi fürdőt Csehországban IV. Károly alatt ugyancsak egy cseh kutya fődözte föl, mely az ösforrásban lábát megégetvén, orditva futott gazdájához.

Ez a két kutya tehát híres kutya volt, melyek valóban megérdemlik, hogy róluk megemlékezzünk. Örökké kár, hogy nevüket sem a história, sem a rendőrkronika nem örökítette meg, mint teszem azt, Bismarck kutyája Tirasznak, a híres birodalmi kutyának a nevét. Az Istenben boldogult derék Archimedes pedig, fürdés közben, egész véletlenül jött rá ismeretes alaptételére.

Newtonnak, a nagy tudósnak, egy, a fáról leesett alma adta meg a föld vonzó erejéről szóló törvény alapeszméjét.

Galvani, bolognai boncztanár a lenyuzott békacomb rángatózásából egy pompás fölfödözésre, vagyis a galvanizmusra jutott.

Véletlennek köszönhető a gőz s a puskapor is létrejöttét, mely annak a jámbor barátnak — az Isten adjon neki örök nyugalmat — életébe került s ugyancsak véletlenül egy sebesült szarvas révén jött rá e jámbor Possnity is, az ő világhírűvé vált kurájára is.

És így tovább, még akárhány találmány a véletlennek a kifolyása, melyet aztán a tudomány átalakított, tökélyesített.

Igy van ez a kávéval is, melynek föltalálásánál is, a véletlen játsza a főszerepet.

Az arab krónikák a következőképen adják elő a dolgot.

III.

Mokka, szent hely, — avagy nem szent-e az a hely, a hol egy arab kolostor áll s benne istenfélő arab s török dervisek sanyargatják testüket, koplalnak, mint a magyar költők, korbácsolják a hátukat s a talpukat s a saját kezükkel nem pedig mócsai módra, s orditozva könyörögnek Allah, a fényesnek kegyelméért.

A mokka arab kolostorban élt 1290. év körül egy jámbor üvöltő s keringelő dervis, a kinél jobban üvöltöni s szebben keringelni egyetlen egy dervis sem tudott Arábiában. Emellett nagy fekete szakála, tüzes fekete szemei, gyönyörű nagy kampós orra, piros orcája, magas, hatalmas termete, két ujnyi széles szája, kiálló pofacsontjai voltak, ugy, hogy őt a dervis szépség netovábbjának tartották.

A szép keringelő dervis, ki utáns uttyomban sok szép szaraczen szűz epekedett, mindennap orditozva, siralmasan üvöltve s korbácsát a saját hátán suhogtatva, járta be Mokka igen csendes s igen szemetes utcáit, miközben, ha torka kiszáradt, meg-megállt egy kútnál s korsóját teli merítvén, nagyokat ivott belőle.

Egy ilyen alkalommal történt, hogy a szomszjas dervis egy gyönyörűséges, szép arab szűzet talált a kútnál, akinek ó-kori hiányossággal eltakart bajain nyomban megakadtak a keringelő dervis révedező szemei.

Ez időtől kezdve azután a dervis még nagyobbakat s még keservesebbeket ordított, még siralmasabban üvöltött, a minék egészen természetes következménye lón, hogy torka még jobban s még többször kiszáradt s így, igen gyakran meg kellett a kútnál korsóját tölteni, a mit a derék dervis annál szivesebben megcselekedett, mert hát véletlenül a szép arabus hölgynek is, mindig akkor ürült ki a korsója.

No de, mondjam-e tovább, hogy mi lett a dolog vége!

A jámbor dervis, ugy találta, hogy az élet keserőségei között, sokkal többet ér egy édes csók, azokról a rubin ajkáról, mint holmi szirtalan pilaf a gyomorban s éles korbács a háton, különösen s leginkább ha az a hát, a — saját hátunk.

Hiába, nagyon jól esett a szegény dervisnek a — puszi s mentől többet kapott ebből az artikulusból, annál többet kívánt belőle.

Fránya dervise, nem is volt épen valami rossz guszta . . .

Hanem hát, addig jár a korsó a kutra, mig el nem török, a dervis is, mig meg nem csipik.

A szerelmes dervis utóljára is rajtavesztett. Egyik irigy, féltékeny dervis társa kileste s elárulta, állván t. i. a derék keringelő s üvöltők között is a kollégialitás s az esprit de corps körülbelül olyan formán, mint némely sz. kir. város hivatalnokainál, a kik marakodnak, agyarkodnak, árulkodnak egymásra.

A szerelmes dervis csintalan kalandjából nagy komédia kerekedett. Hallalan! egy üvöltő s keringelő arabus dervis, a ki szép szűzekkel ölelkezik még itt, a földön, a helyett, hogy csendesen megvárná, mig Allah paradicsomába jut.

A dervis-törvényszék összeült. És hiven a dervis tradíciókhoz, iszonyu ordítás, üvöltés s keringelődzés között meghozták az ítéletet.

Az ítélet kemény volt s nem egészen igazságos. A szerelmes dervis szép, fekete szakála leborotváltatik, hogy a mokkal hurik többé ne bomoljanak utána; haja tövig lenyíratik, hogy fürtjeivel ne játszassék ideálja többé s tetejében még 100-at kap a — talpára, mert hát, a háta ugysis hozzá volt már szokva a korbácshoz s így, föl sem venné a büntetést.

Hanem mikor a derék dervisek kaján mosolylyal lementek a dutyiba, hogy szerelmes társukon kollégialiter (jobban mondva: kutyaliter) végrehajtsák a szentenciát, hát csak hült helyét találták a deliquensnek.

Hát bizony, a dolog ugy történt, hogy mig törvényt ültek, jobban mondva üvöltöttek fölötte, addig uczzu neki, il' a berek; nád a kerek, a mi dervisünk szépen megugrott, ugy gondolkozván, mint hogy most is sokan gondolkoznak, hogy: szégyen a futás, de hasznos s a mokka körüli sűrű erdőségbe menekült s ott, egy barlangban meghuzta magát.

A jámbor dervis ugyan elegendőképen hozzá volt szokva a koplaláshoz, mint teszem azt a magy. kir. irnokok s dijnokok, hanem azért utóljára is csak szörnyen megéhezett s mert sem krumpli nem volt a kéznél, a mivel egy nagy magyar államtérfi biztatta az irnokokat, sem az ég madarai nem hoztak a pogány dervisnek elemőzsiát, hát, hogy éhen ne haljon, önmagának kellett a villásreggeliről, meg az ebédéről gondoskodni.

Köztudomásu s régi dolog azonban, hogy az éhség nem csak a legnagyobb mester, hanem a legjobb szakács is. Így történt, hogy az éhes dervis szemei valami növény-féle bogyon akadtak meg, melynek neve vala *khava*.

A dervis előbb csak ugy ette a bogyókat a hogy találta, hanem ez így még egy megszokott keringelő dervisnek is nagyon rosszul esett: Gondolt tehát, ami különben málészajú dervisünk okosat s nagyot. Kapta magát ugyanis s a kemény bogyókat megtörte, megsütötte s azután egy kövel porrázuzta a *khava* szemeket.

Egy kicsit jobban csuszott ugyan, hanem azért átkozottul keserü volt még így is, még egy mindent megemésztő dervis gyomor — s szájnak is, különösen mikor ez olyan édes artikulushoz volt szokva, mint a minő a — csók.

A keringelő dervis nagyot üvöltött és azután kinjában hirtelen vizet ivott s ekkor szájában bizonyos, kellemes jó izt érzett.

Heureka! ordított örömben az üvöltő dervis s folytatta az experimentumot, vagyis a megmaradt kávé t rögtön nyakon öntötte vizel s ecce homo, a viz barna folyadékká változott, melyet azután nagy élvezettel s boldog mosolylyal szürcsölgetett a jámbor dervis.

E közben a megugrott dervist mindenféle keresték derék kollégái s pár hét múlva csakugyan rábukkantak szerelmes társukra.

Allah, il Allah, süvöltének a derék dervisek, midőn társukat jó erőben s pompás egészségben, szép fekete szakállát nyugodt méltósággal simogatva megpillantották; mert hát azt hitték, hogy holtan vagy legalább is az éhségtől s nyomoruságtól mócsai delevkvenssé silányulva találják megugrott kollégájukat.

— Salem alleikum, te dervisek gyöngye! Vajjon mily csuda történt veled, óh igazhivó müzülman, hogy itt vagy a földön, nem pedig Allah paradicsomában a tubafa árnyékában? — kérde tőle Ali Csali Ahár Ben Min, egy sunyi, alattomos, fekete szakálu, görbe orru dervis.

A mi dervisünk először is kenetteljesen az égre s azután a barna lére tekintett, miközben mély bariton hangon ezt dörmögte:

— Allah, a fényes, ezen italt küldte nekem az égből, a 7-ik paradicsomból! Vegyétek s kóstoljátok!

A dervisek szája tátva maradt. Szent bámulattal tekintett a dicső dervisre. a kit a paradicsomból látnak et a tubafa tünderei itallal s elragadtatásukban ugy körülvették s körülkeringték a nagy dervist, hogy majd megüketült.

— Vegyétek s kóstoljátok, biztatta őket ujra.

És a dervisek vették s kóstolták s igen pompásnak találták; mert hát az ital illatos s nagyon jóízű volt, mint a hogy égi itálnak dukál is lenni.

A dervisek nagy respektust kezdtek most már tanusítani szerelmes társok iránt, aki imigyen direkt összeköttetésben látszott lenni a mohamedi paradicsommal s nem hogy lekapták volna tiz körméről végrehajtandók rajta a hozott ítéletet, hanem édes szavakkal hívták őt haza a kolostorba.

Persze, a fránya dervisek nemannyira szerelmes kollégájuk, mint inkább a kávé után epekedtek, amely oly szerfelett izlett nekik.

A jámbor dervis azonban — tartva otthon az olvasatlan száz s egynéhány korbácsból — csöndesen megrázta fejét s kijelentette, hogy jószántából csak akkor tér vissza a kolostorba s csinál kávé, ha teljes bünbocsánatot nyer, vagyis, ha a multakra fátyolt, esetleg pokróczot vetnek.

A dervisek siettek megvinni a hirt, meg kóstolólul a kávé, a rend tudós főnökének Chachi Rim Musztafának, aki az italt szintén nagyon kitünőnek találta s jó vastag mokkal

pokróczot vetvén a multakra, megkegyelmezett a legszebben üvöltő dervisnek, azon feltétel alatt, hogy minden eleven dervist a paradicsomi itallal mindvégig ellátni tartozik.

No hiszen kerekedett erre a dervisek között olyan rettenetes üvöltés, keringelődzés, taszigálás, aminő még a bécsi reichsratban sem történnik mindennap.

A nagy dervis vissza is tért s haláláig üvöltött s csinálta a jó fekete kávé a kolostorban.

Hogy a famozus kutra eljárt-e? . . . arról mélyen hallgatnak az arab kronikák.

A dolog s a dervisek pompás kávézása csakhamar tudomására jutott a mokkal kormányzóknak is, aki a dervist maga elé idézvén, a kávécsinálás titkának felfedezését kívánta; mert hát sehogyan se akarta elhinni, hogy ha már manna potyogott is egyszer az égből Isten választott népének, most meg már kávé is csorogjon az igazhivó müzülmánoknak.

A szép dervis elkezdett megint mókázni, begombolkozott s nagyképüsködött, utánozhatatlan komolysággal kijelentvén, hogy ő direkt összeköttetésben áll Mohamed paradicsomával s onnan liferálják neki a fenséges italt.

Hanem hát a kormányzó-basa nem sokat teketóriázott s a legmesszebbremelő rendőri intézkedéseket helyezvén kilátásba, a szegény dervisnek nem volt más hátra, mint szépen megmagyarázni a csodát; mert hát a basának, ugylátszik, még jobb korbácsai voltak, mint a dervisnek.

Erre aztán szent lett a béke. A kormányzó-basa sietett a vidéken található kávéból lefoglalatni s azt egyedáru tárgyává tévén, a kormány tulajdonának nyilvánította. Innen azután átvándorolt a szomszéd országokba — s így lassanként elterjedt az egész világon.

Fölösleges mondanunk, hogy a derék kormányzó valóságos basa módra manipulált s ő volt az első ember, aki a kávé után meggadagodott anélkül, hogy — hüvöstre került volna.

A derék dervis is sok kitüntetésben részesült, de nem halála után, mint az nálunk a becsületes felfedezőkkal s feltalálókkal történni szokott, hanem még életében. Ugyanis valóságos al- s tiszteletbeli szamarkandi főmufti lett belőle; de még halála után sem feledkeztek meg róla az igazhivó müzülmánok, amennyiben akkor mohamedanus szentté avatták s azon a helyen, ahol dervis társai rábukkantak, egy szép minarettet emeltek. Sokat utazott honfitársunk, Vámbéri látta is e minaret — romjait s azok tetején — kávézott is.

Azt mondja, hogy nagyon jól esett neki a fekete leves. Hogyne, mikor ő is dervis s nagyon éhes s szomszjas volt akkor!

Igy találta föl véletlenül s ivott saját gyártmánya után először pikkolót egy jámbor dervis s az egésznek megint csak a sötét verem, akarom mondani, a szerelem volt a Hübner.

No bizony, ha egy német barát feltalálhatta a puskaport, vajjon: mért ne találhatta volna föl egy arabus dervis — kávé, ami utóvégre is könnyebb s kevésbbé veszedelmes dolog volt.

Hívták pedig ezt a szép, fekete szakállu, nagy sasorru, szerelmes dervist: Hadzsi Omárnak, akit tehát, mint a kávé feltalálóját, méltán tisztelhetünk.

Dicső Omár, bizony megérdemelnéd, hogy ha nem is egy világrész, de legalább is a mokkal kávé neveznék a nevedről.

Legyen neki könnyü a föld s a próféta érintse őt bitoros kaftánja szélével, ott, Allah paradicsomában, az örökké viruló tubafa andalító árnyékában.

A kávénénikéknek pedig, akik a mokkal szürcsölgetve, annyit pletykálnak szerelmes történetekről, jusson némelykor eszükbe a legszerelmesebb dervis: Hadzsi Omán, akinek tulajdonképen a szürcsölgetést s a jó habos kávé köszönhetik.

Justus.

